

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİMDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN
EĞİTİM ALGILARININ BAZI DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ

Selva KENANLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Muammer Celalettin MUŞTA

Konya-2009

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİMDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN
EĞİTİM ALGILARININ BAZI DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ

Selva KENANLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Muammer Celalettin MUŞTA

Konya-2009



T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Selva KENANLAR



T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



VÜKSÖK LİSANS TEZİ KABUL DÖRMTÜ

Selva RENANILAR tarafından yazılan "Ülkümüzde Gültür Yapan Öğretmenlerin Eğitimi Algularının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı tezi için 09/07/2022 tarihinde yapılan savunma oturumunda başarılı bir şekilde başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. M. Mustafa C. MİLİŞTA

Başkan

Prof. Dr. Mehmet N. ERDOĞAN

Üye

Doç. Dr. Ahmet SABAN

Üye

TEŞEKKÜR

Öncelikle yüksek lisans süreci boyunca gerek bilimsel gerekse manevi anlamda desteğini esirgemeyen ve araştırmama güven duymamı sağlayan saygıdeğer Hocam Prof. Dr. Muammer Celalettin MUŞTA'ya;

Tezimin her aşamasında büyük bir özveri ile bana yol gösteren hocalarım Prof. Dr. Hüsameddin ERDEM'e, Doç. Dr. Ahmet SABAN'a ve Yrd. Doç. Dr. İsa KORKMAZ'a;

Hayalime giden yolda destekleriyle güç bulduğum aileme ve dayım Prof. Dr. Fevzi GÜNÜÇ'e teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Selva KENANLAR

Mayıs, 2009

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Konya ili merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin eğitim algılarının felsefi veya ideolojik temelleri değişkenlere bağlı olarak incelenmesidir.

Araştırma evrenini Konya İli'nde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri; örneklemini ise Konya İli Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerine bağlı 24 ilköğretim okulu oluşturmaktadır. Araştırmada nicel ve nitel yöntem bir arada kullanılmıştır. İlk aşamada 221 sınıf öğretmenine tutum ölçeği uygulanmış; ikinci aşamada 221 kişi içinden rastlantısal olarak belirlenen 12 kişiyle görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar;

1. Öğretmenlerimizin eğitim algılarında pragmatizm felsefesi hakimdir. Ancak diğer felsefe ve ideolojilerin de işaretlenme yüzdeleri birbirine yakın olması sebebiyle eğitim algılarının eklektik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
2. Cinsiyet ve Yaş değişkenine bağlı olarak öğretmenlerimizin eğitim algılarında farklılaşma ortaya çıkmıştır. Öğrenim durumu (en son alınan diploma) değişkenine göre ise katılımcılar arasındaki farklılaşma yoktur.
3. Felsefi ve ideolojik ifadeler kıyaslandığında felsefi ifadelerin daha fazla işaretlendiği ortaya çıkmıştır.
4. Görüşmeler sonucunda öğretmenlerimizin temel düşünce sistemleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerimiz şahsi felsefi algılarını eğitim sürecine yansıtma konusunda farklı sebeplerle de olsa olumsuz bir tutum sergilemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim algısı, Felsefe, İdeoloji.

SUMMARY

Purpose of this study is to examine philosophical or ideological basis of education perceptions of classroom teachers who work in elementary schools of Konya city center depending on variables.

Population of study consists of classroom teachers who work in elementary schools of the Ministry of National Education in Konya city center; and its sample consists of 24 elementary schools of Karatay, Meram and Selcuklu counties in Konya city. In research, quantitative and qualitative methods are used together. In the first step, attitude scale was applied to 221 classroom teachers; in the second step, 12 persons who were randomly determined among 221 people were interviewed.

Results obtained from research

1. Pragmatism is predominant in education perceptions of our teachers. But it's concluded that their education perceptions are eclectic, because marking percentages in other philosophy and ideologies are close to each other.
2. Depending on gender and age variables, a significant differentiation emerged in education perceptions of our teachers. And differentiation among participants is not significant according to the educational background (final diploma).
3. When compared to philosophical and ideological expressions, it's revealed that philosophical expressions were marked much more.
4. As a result of interviews, it's determined that teachers do not have sufficient knowledge about elementary idea systems, but despite due to different reasons, our teachers exhibited a negative attitude about reflecting their personal philosophical perceptions on education process

Key Words: Education Perception, Philosophy, Ideology.

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	iii
Tez Kabul Sayfası.....	iv
Teşekkür.....	v
Özet.....	vi
Summary.....	vii
İçindekiler.....	viii
Tablolar Listesi.....	xi
Giriş.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM - Araştırmanın Problem Analizi ve Tanımlar.....	3
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Alt Problemleri.....	4
1.4. Araştırmanın Önemi.....	5
1.5. Sayıtlar.....	5
1.6. Sınırlılıklar.....	5
1.7. Tanımlar.....	6
İKİNCİ BÖLÜM – Eğitim Felsefe İlişkisi ve Eğitimi Etkileyen Temel Felsefe ve İdeolojiler.....	7
2.1. Eğitimin Felsefi Temelleri.....	7
2.1.1. Kavram Olarak Felsefe, Felsefenin Alanları ve Felsefe - Eğitim İlişkisi ..	7
2.1.1.1. Kavram Olarak Felsefe.....	7
2.1.1.2. Felsefenin Alanları.....	11
2.1.1.3. Felsefe - Eğitim İlişkisi.....	12
2.1.2. Temel Bazı Felsefi Doktrinler.....	14
2.1.2.1. İdealizm.....	14
2.1.2.1.1. İdealizmin Temel Tezi.....	14
2.1.2.1.2. İdealizm ve Eğitim.....	15
2.1.2.1.2.1. İdealist Bilgi Kuramı.....	15
2.1.2.1.2.2. İdealist Öğretim Programı.....	16
2.1.2.1.2.3. İdealist Öğretim Yöntemi.....	17
2.1.2.1.2.4. İdealist Eğitimde Öğretmen – Öğrenci İlişkisi.....	17
2.1.2.1.2.5. İdealist Okulun Görevleri.....	18
2.1.2.1.2.6. İdealizm ve Etik Anlayışı.....	19
2.1.2.1.2.7. İdealist Sanat Eğitimi.....	20
2.1.2.2. Realizm.....	20
2.1.2.2.1. Realizmin Temel Tezi.....	20
2.1.2.2.2. Realizm ve Eğitim.....	22
2.1.2.2.2.1. Realist Bilgi Kuramı.....	22
2.1.2.2.2.2. Realist Öğretim Programı.....	23
2.1.2.2.2.3. Realist Öğretim Yöntemi.....	24
2.1.2.2.2.4. Realist Eğitimde Öğretmen – Öğrenci İlişkisi.....	24
2.1.2.2.2.5. Realist Okulun Görevleri.....	25
2.1.2.2.2.6. Realizm ve Etik Anlayışı.....	25
2.1.2.2.2.7. Realist Sanat Eğitimi.....	26

2.1.2.3. Pragmatizm	26
2.1.2.3.1. Pragmatizmin Temel Tezi	26
2.1.2.3.2. Pragmatizm ve Eğitim	28
2.1.2.3.2.1. Pragmatist Bilgi Kuramı	28
2.1.2.3.2.2. Pragmatist Öğretim Programı	28
2.1.2.3.2.3. Pragmatist Öğretim Yöntemi	29
2.1.2.3.2.4. Pragmatist Eğitimde Öğretmen - Öğrenci İlişkisi	30
2.1.2.3.2.5. Pragmatist Okulun Görevleri	30
2.1.2.3.2.6. Pragmatizm ve Etik Anlayışı	31
2.1.2.3.2.7. Pragmatist Sanat Eğitimi	32
2.1.2.4. Varoluşçuluk	33
2.1.2.4.1. Varoluşçuluğun Temel Tezi	33
2.1.2.4.2. Varoluşçuluk ve Eğitim	34
2.1.2.4.2.1. Varoluşçu Bilgi Kuramı	34
2.1.2.4.2.2. Varoluşçu Öğretim Programı	35
2.1.2.4.2.3. Varoluşçu Öğretim Yöntemi	35
2.1.2.4.2.4. Varoluşçu Eğitimde Öğretmen – Öğrenci İlişkisi	36
2.1.2.4.2.5. Varoluşçu Okulun Görevleri	36
2.1.2.4.2.6. Varoluşçuluk ve Etik Anlayışı	37
2.1.2.4.2.7. Varoluşçu Sanat Eğitimi	38
2.2. Eğitimin İdeolojik Boyutu ve Temel Bazı İdeolojiler	39
2.2.1. İdeoloji Kavramı ve Eğitim Politikalarının Oluşturulmasında	
İdeolojinin Etkisi	39
2.2.1.1. İdeoloji Kavramı	39
2.2.1.2. Eğitim Politikalarının Oluşturulmasında İdeolojinin Etkisi	41
2.2.2. Temel Bazı İdeolojiler	43
2.2.2.1. Liberalizm	43
2.2.2.1.1. Liberalizmin İlkeleri	43
2.2.2.1.2. Liberalizm ve Eğitim	45
2.2.2.2.1.1. Liberal Bilgi Kuramı	45
2.2.2.2.1.2. Liberal Öğretim Programı	45
2.2.2.2.1.3. Liberal Öğretim Yöntemi	46
2.2.2.2.1.4. Liberal Eğitimde Öğretmen-Öğrenci İlişkisi	46
2.2.2.2.1.5. Liberal Okulun Görevleri	47
2.2.2.2.1.6. Liberalizm ve Etik Anlayışı	47
2.2.2.2.1.7. Liberal Sanat Anlayışı	48
2.2.2.2. Milliyetçilik	49
2.2.2.2.1. Milliyetçi İdeolojinin İlkeleri	49
2.2.2.2.2. Milliyetçilik ve Eğitim	50
2.2.2.2.2.1. Milliyetçi Bilgi Kuramı	50
2.2.2.2.2.2. Milliyetçi Öğretim Programı	51
2.2.2.2.2.3. Milliyetçi Öğretim Yöntemi	51
2.2.2.2.2.4. Milliyetçi Eğitimde Öğretmen-Öğrenci İlişkisi	52
2.2.2.2.2.5. Milliyetçi Okulun Görevleri	53
2.2.2.2.2.6. Milliyetçilik ve Etik Anlayışı	53
2.2.2.2.2.7. Milliyetçi Sanat Eğitimi	53

2.2.2.3. Sosyalizm.....	54
2.2.2.3.1. Sosyalizm İlkeleri	54
2.2.2.3.2. Sosyalizm ve Eğitim	55
2.2.2.3.2.1. Sosyalist Bilgi Kuramı	55
2.2.2.3.2.2. Sosyalist Öğretim Programı	56
2.2.2.3.2.3. Sosyalist Öğretim Yöntemi	57
2.2.2.3.2.4. Sosyalist Eğitimde Öğretmen-Öğrenci İlişkisi	58
2.2.2.3.2.5. Sosyalist Okulun Görevleri	58
2.2.2.3.2.6. Sosyalizm ve Etik Anlayışı	59
2.2.2.3.2.7. Sosyalist Sanat Eğitimi	60
2.3. İlgili Araştırmalar.....	60
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – Yöntem	66
3.1. Araştırmanın Modeli	66
3.2. Evren ve Örneklem	66
3.3. Verilerin Toplanması	68
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	69
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM – Bulgular Ve Yorum	70
4.1. Anket Sonuçlarına Ait Bulgular Ve Yorumlar	70
4.2. Görüşme Sonuçlarına Ait Bulgular Ve Yorumlar	90
BEŞİNCİ BÖLÜM - Sonuç ve Öneriler.....	99
5.1. Sonuçlar.....	99
5.2. Öneriler.....	102
KAYNAKÇA.....	104
EKLER.....	112
ÖZGEÇMİŞ.....	147

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo Adı:</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo-1: Anket Uygulamasının Yapıldığı Okul İsimleri, Bağlı Buldukları İlçeler ve Okullara Göre Anket Dağılımı.....	67
Tablo-2: Ankete Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	70
Tablo-3: Ankete Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşa Göre Dağılımı	70
Tablo-4: Ankete Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenim Durumlarına(En Son Aldıkları Diploma) Göre Dağılımı.....	71
Tablo-5: Bilgi alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı	71
Tablo-6: Öğretim Programı Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı	72
Tablo-7: Öğretim Yöntemi Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı.....	73
Tablo-8: Öğrenci Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı	74
Tablo-9: Öğretmenin Niteliği Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı	75
Tablo-10: Okulun İşlevi Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı ..	76
Tablo-11: Okulun Toplumsal İşlevi Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı	77
Tablo-12: Etik Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı.....	78
Tablo-13: Estetik Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı	79
Tablo-14: En Çok Tercih Edilen Felsefe Ve İdeolojilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı	80
Tablo-15: En Çok Tercih Edilen Felsefe Ve İdeolojilerin Yaş Değişkenine Göre Dağılımı	82
Tablo-16: Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Saflık Derecesine Göre Dağılımı.....	84
Tablo-17: Eğitim Algısı Saf Nitelikte Olan Öğretmenlerin Tercihlerinin Felsefe ve İdeolojilere Göre Dağılımı.....	85
Tablo-18: Öğretmenlerimizin Eğitim Algılarının Saflık Derecesinin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı	86

Tablo - 19: Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Felsefi ve İdeolojik Nitelikte Olmasına Göre Dağılımı	87
Tablo - 20: Felsefe ve İdeolojilerin İşaretlenme Yüzde ve Frekanslarının Dağılımı..	88
Tablo - 21: Katılımcıların Kod İsimleri ve Görüşme Zamanlarına İlişkin Bilgiler..	90

GİRİŞ

Bu çalışma ilköğretimde görev yapan sınıf öğretmenlerinin eğitim sürecini düzenlerken hangi felsefe ya da ideolojiyi temel aldıklarının bazı değişkenlere bağlı olarak tespit edilmesini amaçlamaktadır. Araştırmada idealizm, realizm, pragmatizm ve varoluşçuluk felsefeleri ile liberalizm, milliyetçilik ve sosyalizm ideolojileri ele alınmış; öğretmenlerin algıları bu düşünce akımları çerçevesinde incelenmiştir. Elde edilen verileri değerlendirdiğimizde öğretmenlerin birçoğunun eğitim algısının belirli bir felsefe ya da ideoloji çerçevesinde şekillenmediği; birden fazla düşünce sisteminden etkilenerek kendi eğitim felsefelerini oluşturdukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde; problem durumu, alt problemler, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, sayıtlılar ve tanımlar yer almaktadır. İkinci bölümde; konuya ilişkin literatür taraması yapılmış; ele alınan felsefe ve ideolojilerin ilkeleri ve eğitim konusundaki yaklaşımları açıklanmıştır. Ayrıca daha önceden yapılan benzer çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması süreci hakkında bilgiler bulunmaktadır. Dördüncü bölümde; araştırmada elde edilen bulgular yer almaktadır. Beşinci bölümde ise araştırmada elde edilen sonuçlara yer verilmiş; önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEM ANALİZİ VE TANIMLAR

1.1. Problem Durumu

Eğitim; en basit tanımıyla davranış değiştirme işidir. Bireye istenilen yönde davranış kazandırmak ve olumsuz davranışlarını sonlandırmak amacı ile sürdürülen sistemli bir oluşumdur. Başka bir deyişle eğitim; bireyin zihninin, bedeninin, yeteneklerinin ve davranışlarının geliştirilmesi ya da ona birtakım amaçlara yönelik yeni bilgiler kazandırılmasıdır.

Eğitim; bireyin gelişimini hedeflerken aynı zamanda toplum çıkarlarını gözetmektedir. Dolayısıyla eğitimde kazandırılmak istenen davranışların ve bilgilerin; bireyin ihtiyaçlarını karşılama yanında toplumsal yapının korunmasına da hizmet etmesine dikkat edilmelidir. Çünkü eğitim; ‘toplumun varlığını devam ettirebilecek ölçüde ve nitelikte değer üretmek, mevcut değerlerin dağılmasını önlemek, yeni ve eski değerleri bağdaştırmak sorumluluğunu taşımaktadır’ (Varış, 1988: 5).

Felsefe ise; gerçeği veya varoluşu, bilgi ve bilgi ölçütlerini, değerleri ve değerlendirmeleri incelemektir. Bunlar birbirini tamamlayıcı nitelikte olup hepsi birlikte felsefenin kapsamını oluşturmaktadır (Alkan, 1983: 2). Felsefe evrenle ilgili tüm soruları aklın konusu yaparak bunlarla ilgili fikir yürütüp; tartışmaktadır.

Felsefe aynı zamanda bir dünya görüşüdür, yaşama bakış açısıdır. Her insanın yaşamında en az bir amacı, oluşturduğu değerleri, inançları ve tutumları vardır. Tüm bunlar felsefesinin öğeleridir ve insan; tüm yaşamını sahip olduğu bu felsefi anlayışa göre düzenlemektedir (Sönmez, 1994: 10).

İnsan davranışlarının temelinde felsefi bir anlayışın olması ve eğitimin insanda olumlu yönde davranış değiştirmeyi amaçlaması; eğitim ve felsefenin birbiriyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Nitekim eğitime dair her oluşum felsefi

bir temele dayanmaktadır. Çünkü ‘eğitim neden gereklidir?’, ‘kimler eğitilmelidir?’ ‘neler öğretilmelidir?’, ‘nasıl bir eğitim verilmelidir?’ gibi birçok soruyu eğitime felsefe yöneltmektedir.

Felsefenin bütün bu sorularını; her toplum kendi tarihini, mevcut durumunu ve gelecekle ilgili planlarını göz önünde bulundurarak cevaplamakta ve kendi eğitim ilkelerini oluşturmaktadır. Eğitim hedefleri, sürecin işleyişi ve eğitime dair her konu ülkenin eğitim felsefesi dediğimiz bu ilkelere bağlı kalarak düzenlenmektedir. Dolayısıyla bir ülkenin eğitim sistemi oluşturulurken önce felsefi temelleri kurulmalıdır.

Eğitim sistemi planlandıktan sonra uygulama sürecinde en etkin unsurlardan biri öğretmendir. Çünkü öğretmen düşünce, hal ve hareketleriyle öğrenci üzerinde çok büyük etkiye sahiptir. Bilhassa ilköğretimde görev yapan öğretmenler; çocuğun ailesinin dışında sosyal yaşamda karşılaştığı ilk kişilerdendir ve bu sebeple onlar; çocuğun davranış geliştirmesinde örnek birer modeldirler.

Nitekim eğitim sürecinin her aşamasında rol oynamaları; öğretmenlerin eğitim konusundaki algılarının tespitinin önemini daha da artırmaktadır. Çünkü düşünceleri onların sınıf içi davranışlarına, öğrencileri ve diğer meslektaşları ile olan ilişkilerine, eğitim hedeflerine vb. yansımaktadır. Öğretmenlerin tüm bu düşüncelerini belirleyen ise temelde felsefi inançlarıdır.

Öğretmenlerin eğitim felsefelerinin önemi sebebiyle bu araştırmada onların eğitim algılarının felsefi ve ideolojik temellerinin saptanması amaçlanmıştır. Dolayısıyla araştırmanın ana problemini ‘*Sınıf öğretmenleri eğitim süreçlerini düzenlerken başlıca hangi felsefi ve ideolojik görüşlere dayanmaktadırlar?*’ sorusu oluşturmaktadır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda düşünce tarihine ilişkin kaynaklar incelenmiş; ortaya çıktıkları dönemlerde toplumsal yaşamda ve ülke düzeninin işleyişinde en çok etkili oldukları düşüncesiyle idealizm, realizm, pragmatizm ve varoluşçuluk

felsefeleri ile liberalizm, milliyetçilik ve sosyalizm ideolojileri araştırmanın kapsamına alınmıştır.

Araştırmada bu düşünce akımları hakkında genel bir bilgi verildikten sonra bunların eğitimin dokuz alt başlığı; bilgi, öğretim programı, öğretim yöntemi, öğretmen niteliği, öğrenci davranışları, etik ve estetik konularıyla ilgili ilkeleri ayrı başlıklar altında açıklanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; Konya ili; Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerine bağlı ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin eğitim sürecine ilişkin algılarının hangi felsefe ya da ideolojiye dayandığını; belirlenen alt problemler kapsamında tespit etmektir.

1.3. Araştırmanın Alt Problemleri

- 1) İlköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin eğitimin alanları konusunda İdealizm, Realizm, Pragmatizm, Varoluşçuluk felsefelerini ve Liberalizm, Milliyetçilik ve Sosyalizm ideolojilerini benimseme düzeyleri nedir?
- 2) Sınıf öğretmenlerinin eğitim konusunda felsefi veya ideolojik alguları cinsiyet ve yaş değişkenlerine bağlı olarak bir farklılık göstermekte midir?
- 3) Öğretmenlerin eğitim anlayışları, felsefi ve ideolojik boyutlar içerisinde ne oranda saflık göstermekte, ne oranda eklettik bir özellik taşımaktadır?
- 4) Öğretmenlerimizin eğitim anlayışlarında felsefi ve ideolojik görüşlerin oranları nasıl bir dağılım göstermektedir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde özellikle son yıllarda eğitim konusuna verilen önem artmış; konuyla ilgili birçok araştırma yapılmaya başlanmıştır. Bu araştırmanın;

- 1) Konya İli'ne bağlı ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin düşüncelerinden hareketle eğitimcilerin eğitim konusundaki felsefi algılarının ne düzeyde olduğunun belirlenmesini sağladığı;
- 2) Eğitimin felsefi temelleri üzerine yeniden düşünülüp eksikliklerin ve yanlışların tespit edilip Türk Eğitim Sisteminin daha da iyileştirilmesini etkileyeceği;
- 3) Araştırmada elde edilen sonucun ilerde yapılacak benzer çalışmalara katkıda bulunacağı düşünüldüğü için önemlidir.

1.5. Sayıtlar

- 1) Tutum ölçeğinde yer alan ifadeler; ilgili felsefe ve ideolojinin ilkelerini yansıtmaktadır.
- 2) İlköğretimde görev yapan sınıf öğretmenleri eğitim konusuna ilişkin felsefi veya ideolojik bir anlayışa sahiptirler.
- 3) Katılımcıların eğitim algıları bazı bağımsız değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma Konya ili Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerine bağlı ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin eğitim algılarının araştırma kapsamında belirlenmiş olan felsefe ya da ideolojik yaklaşımlardan hangilerine dayandığını saptamakla sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Algı: Çağdaş psikoloji ve epistemolojide duyuşal olarak uyarılma sonucunda evler, arabalar, ağaçlar türünden sıradan nesnelere ilgili kavrayışa verilen ad (Cevizci, 1997: 34).

Eğitim: En geniş anlamda insanın gelişiminde etkili olan tüm güçlerle belirlenen süre. Buna göre eğitim; insan olarak doğamızı geliştirmek ve yetiştirmek için yaptığımız ve başkaları tarafından bize yapılan her şeyi kapsar. Daha dar bir çerçevede ise eğitim; insanın gelişim sürecini, sistematik bir tarzda aktarılan bilgi aracılığıyla yönlendirme ve etkileme sürecine karşılık gelir (Cevizci, 1997: 231).

Eğitim Felsefesi: Genel manada eğitim felsefesi; eğitim olanağı, doğası, amaçları ve yöntemleri ile ilgili problemleri felsefeye özgü yöntemlerle konu alan felsefenin bir dalıdır. Yani eğitimin bir ideoloji ya da öğreti aktarmaktan bağımsız olup olmadığı, eğitimde öğretmene gerek duyulup duyulmadığı; ayrıca temel amacın bilgi aktarmak mı yoksa bilgilenme yeteneğı kazandırmak mı olduğu, eğitimin hangi olguları konu alması gerektiğı, bilgiyi amaçlayan eğitimin eyleme yönelen eğitimden farklılık gösterip göstermediğı gibi soruları yanıtlamaya çalışan alandır (Cevizci, 1997: 231).

Öğretim Programı: Öğretim programı temelde öğreneni belli bir forma sokan konuların, yeteneklerin, bilgilerin bütünüdür (Guttek, 2006: 6).

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM FELSEFE İLİŞKİSİ VE EĞİTİMİ ETKİLEYEN TEMEL FELSEFE VE İDEOLOJİLER

2.1. Eğitimin Felsefi Temelleri

2.1.1. Kavram Olarak Felsefe, Felsefenin Alanları ve Felsefe - Eğitim İlişkisi

2.1.1.1. Kavram Olarak Felsefe

Felsefe sözcüğünün temeli Yunanca bir kelime olan *filozofia*'dır ve sevgi anlamına gelen '*filia*' ile bilgi anlamına gelen '*sofia*' sözcüklerinden oluşmuştur. Bilgiyi sevmek ve aramaktan doğan 'felsefe' kavramını ilk olarak Pitagoras kullanmıştır. Deyim Sokrates'in dilinde 'neleri bilmediğini bilmek' anlamındadır (Hançerlioğlu, 1993: 102). Gerçeğin bilgisini kendine konu edinen felsefe; tarih boyunca çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Örneğin;

Felsefe; insanın yaşamını, değerlerini ve amaçlarını sorgulayan; bu alanda insan yaşamının ve eylemlerinin temelini oluşturan ilkeler bütünüdür (Cevizci, 1997: 269). Bir başka deyişle felsefe; insanın evrendeki her şey hakkında genel ve sistematik bir şekilde düşünerek evreni anlamlandırma çabasıdır (Fidan ve Erden; 1988: 120).

Düşünmek insanın doğası gereğidir ve felsefenin de işi düşündürmektir. Nitekim felsefe; kişiye bir yol seçmesi, yaşam karşısındaki tavrını belirlemesi ve amaçlarını saptaması için çağrıda bulunmaktadır (Küken, 1996: 15).

Belli olay gruplarını konu alarak bunların sebeplerini ve kendilerine göre meydana geldikleri kanunları incelemeyi amaç edinen disiplinlerden farklı olarak felsefe; evreni bir bütün olarak açıklama ve tüm olayları anlatma çabasıdır. Bu sebeple felsefe diğer disiplinlerin ve onların kanunlarının üstüne yükselmiştir (Weber, 1964: 1).

Felsefeye; farklı tanımlamalar yapılmış olsa da sonuç olarak tüm bu tanımların ortak noktası felsefenin; ‘sistemli akli düşünce biçimi’ olarak ele alınmış olmasıdır (Bolay, 2006: 401).

Başlangıçta fizik, kimya, matematik, astroloji, antropoloji, psikoloji, sosyoloji gibi birçok bilimi kapsayan felsefe zaman içinde bu bilimlerden koparak gerçeği bütünüyle açıklamaya çalışan ayrı bir alan haline gelmiştir. Gerçeği açıklamaya çalışan bir disiplin olan felsefe aynı zamanda bir inanç sistemidir. Her bireyin kendi yaşamıyla ilgili ortaya koyduğu bazı değerler vardır.

Toplum bireylerinin sahip oldukları bu değerler o toplumda ortaya konan felsefi ilkelerin temelini oluşturmaktadır. Pek çok ve dağınık kollardan gelerek aynı nehrin yatağına dökülen sular gibi felsefi bir sistem içinde; toplum bireylerinin çeşitli yönelişlerinin, tarihi geçmişten gelen zorunluluklarının; hatta ırk ve doğa etkilerinin izleri bulunmaktadır. Bu türlü türlü toplumsal özelliklerin hepsi felsefi sistemin içine sığınarak orada birlik ve bütünlük içinde o toplumun ruh ve zihniyetini, hayata verdiği anlamı ortaya koymaktadır. Bu yüzden felsefi sistemler; meydana geldikleri toplumun bir dereceye kadar malı olmaktadır (Topçu, 2002: 2).

Nitekim felsefi sistemlerin tümünde tarihî ve toplumsal olayların izleri görülmektedir. İlkçağ felsefesi, Ortaçağ felsefesi, Modern ve Çağdaş felsefe olmak üzere dört temel dönemden oluşan felsefe tarihine baktığımızda her dönemin felsefi sistemi; kendinden önceki dönemden etkilenerek ve o felsefi sisteme tepki olarak doğmuştur.

İlkçağ felsefesinde cisimler dünyası incelenmiştir. İnsan hariç evren konusunda her şeyin özünün Tanrı’ya dayandığı inancı hâkim olduğu için tüm bilgiler sorgusuz sualsiz kabul edilmiştir. Daha sonra o dönemin filozoflarının özellikle Sokrates, Platon ve Aristoteles’in etkisiyle insan yaşamına karşı bir merak uyanmış ve insan - Tanrı - doğa bir bütün içinde incelenmeye başlanmıştır. Bu incelemede mevcut bilgilerin ya da ilahi kökenli kabul edilen bilgilerin tatmin etmemesi ve akli kullanmanın keşfiyle birlikte insan; kendi aklına güvenmeyi öğrenmiştir. Bu çağın

önemli filozoflarından bazıları; Thales, Demokritos, Sofistler, Sokrates, Platon ve Aristoteles'tir.

Ortaçağ felsefesine baktığımızda ise dini anlayışın yeniden canlandığını görmekteyiz. Şöyle ki; Antik Çağ felsefesi ile dinî bir dünya görüşü oluşturma yolunda ikinci büyük deneme Hıristiyanlık çerçevesinde yapılmış olup bu deneme bizi Ortaçağ felsefesine doğrudan doğruya ulaştırmaktadır. Çünkü Ortaçağ felsefesi Antik Çağ sonlarında atılıp geliştirilen temeller üzerinde yükselen bir düşünce yapısıdır. Bu temeller de dinî bir kaygı ile atıldığı için bunların üzerine kurulmuş olan Ortaçağ felsefesi de tamamen dinî renkli bir felsefedir ve Rönesans'a kadar devam eden bu felsefe; özel düşünce yapısıyla felsefe tarihinin belli başlı dönemlerinden biridir (Gökberk, 1974: 148). Nitekim Ortaçağa felsefesi tüm insan-doğa ilişkileri din olgusuna dayandırarak açıklamaya çalışmış, felsefe; bu dönemde dine ve kiliseye hizmet eden bir araç olarak kabul edilmiştir. Ortaçağ felsefesinin en belirgin özelliği insan yaşamı buna bağlı olarak toplumsal düzen, bilim, devlet yönetimi, etik ve sanat gibi tüm konularda din ve kilise hâkimiyetinin olmasıdır. Ortaçağ felsefesinin önemli düşünürleri olarak T. Aquinas, R. Bacon, Augustinus'u söyleyebiliriz.

Rönesans felsefesi ise bir geçiş felsefesidir. Ortaçağ düşüncesi ve Yeniçağ düşüncesi arasında köprü vazifesi görmektedir. Bu dönemlerin ikisinin de kendilerine özgü bir dünya görüşü, değerler sistemi ve oluşturduğu kurumlar vardır. Rönesans; Ortaçağ düzeninin çözülüp Yeniçağ oluşturacak ilkelerin belirdiği bir dönemdir (Gökberk, 1974: 187). Dinsel otoritenin zayıflamasıyla birlikte özgür düşünce etkili olmaya başlamış; dogmatik ilkeler ve 'asırlarca önce yaşayan insanların düşünerek ortaya koyduğu fikirleri olduğu gibi kabullenmek' (Topçu, 2002: 27) anlayışı önemini yitirmiştir. Birey kiliseye itaati reddederek doğaya dönmüştür. Böylece insan-doğa ilişkisinde bilimsel gerçekliğe dayalı bir yaklaşım etkisini göstermeye başlamıştır.

Yeni doğa anlayışı ve bilgisi Rönesans kültürünün en özgün, en büyük başarısı olarak görülmüştür. Zira bilim ve tekniğe dayanan bugünkü sanayi uygarlığının başlangıcı bu başarıyla yakından ilgilidir (Gökberk, 1979: 49). Montaigne, F. Bacon, Machiavelli, Erasmus felsefeyi dini etkiden ayırarak farklı şekillerde sorgulayan düşünürlerden bazılarıdır.

Rönesans; insanoglunu Ortaçağdan Yeniçağa ulaştıran bir geçittir. 17. yy felsefesi ise Rönesans'ın elde ettiği kazançları derleyip düzenleyen; bunlara dayanarak birliğı olan bir dünya görüşüne ulaşmayı deneyen bir felsefesidir. Başka bir deyişle bu dönem felsefesi yeni bir felsefi anlayış ortaya koymak yerine Rönesans'ın getirmiş olduğı görüşleri, buluşları ve ilkeleri bağlantılı bir düşünce sistemi olarak düzenlemiştir (Gökberk, 1974: 257). Özellikle matematik başta olmak üzere fizik bilgisi gerçek kabul edilmiştir. Descartes'in öncüsü olduğı 17. yy felsefesinin diğere önemli isimleri; Hobbes, Spinoza, Leibniz'dir.

Aydınlanma felsefesi olarak adlandırılan 18. yy felsefesi ise kaynağını 17.yy'dan alarak din merkezli toplumsal yaşamın terk edilip akıl merkezli bir düzenleme arayışdır. Akıl yoluyla doğru bilgiye ulaşılması ve bu bilgilerle toplumsal yaşamın yeniden inşa edilmesi 18.yy felsefesinin temel amacıdır.

Aydınlanma felsefesi laik bir dünya görüşünü yaşamın her alanında uygulamak istemiştir. Bundan dolayı tarihin oluşturduğı bütün kurumlar; din, devlet, hukuk, eğitim vb. aklın denetiminden geçirilmiş ve yeniden düzenlenmiştir (Gökberk, 1979: 62). 19.yy'a gelindiğinde felsefelerden başka daha iyi bir yaşam arayışı içinde insan özgürlüğünün temele alındığı ideolojik düşünceler de etkili olmaya başlamıştır. Din ve geleneksel her türlü yapı reddedilmiş; bilime verilen önem artmıştır.

20. yüzyılda ise dizgeci, sistemci ve akılcı bir anlayıştan ziyade; yöntem ve bakış açılarına dayanarak tek tek problemler üzerinde durulmuştur. Bu dönem felsefesi insan merkezli her türlü problemi kendine konu edinmiştir (Çüçen, 2001: 62). 20.yy ile birlikte günümüze kadar uzanan süreçte akıl sorgulanmış; bilimsel kesinliğin mümkün olup olmadığı tartışılmaya başlanmıştır.

2.1.1.2. Felsefenin Alanları

Varlığın ne olduğunu konu edinen *ontoloji*, bilgi ile ilgili problemleri tartışan *epistemoloji* ve değerlerin sınırlarını inceleyen *aksiyoloji*; felsefenin en temel alanlarıdır.

Gerçekliğin temel yapısını ve doğasını; varlık, oluş, değişme, zaman, mekân, öz, yokluk vb. kategorileri kullanarak kapsamlı bir biçimde açıklamaya çalışan *ontoloji*; var olmanın ne anlama geldiğini, düşüncelerin ve nesnelerin hangi sebeple var olduğunu araştırmaktadır (Cevizci, 1997: 517). *Ontoloji*; ‘varlık nedir?’, ‘bir nesnenin varlığı kanıtlanabilir mi?’, ‘bir şeyin var olma durumu insan algısına göre değişir mi?’ gibi sorulara yanıt aramaktadır.

Epistemoloji; bilgi kavramını çözümleyerek bilgiyi açıklamaya çalışan felsefe alanıdır. Bilgiyi açıklarken de bilginin özünü, ilkelerini, yapısını, yöntemini ve kapsamını incelemektedir. Yani bilginin kaynağının ne olduğu, kesin bilginin var olup olmadığı ve insanın gerçek bilgiye ulaşabilirliğini sorgulamaktadır

Ayrıca *epistemoloji*; bilimleri ve onların izledikleri yolları yöntemsel bakış açısıyla temellendirmeye çalışan bir disiplindir. Dolayısıyla eğitim yöntem ve teknikleri de felsefenin bu kuramsal çözümlenmeleriyle belirlenmektedir (Topses, 1982: 29).

Felsefenin bir diğer alanı *aksiyoloji*; insan davranışlarını inceleyip bunların dayandığı ilkeleri ve değerleri araştırmaktadır. Bu disiplin ‘*ahlak-ahlaksızlık, iyi-kötü, özgürlük-tutsaklık, erdem-erdemsizlik, güzellik-çirkinlik, saygı-saygısızlık, mutluluk-mutsuzluk, vicdan-vicdansızlık nedir?*’ gibi soruları yanıtlamaya çalışmaktadır (Sönmez,1994: 25). Başka bir ifadeyle olaylar karşısında karar alma zorunluluğu ve doğruyu, yanlış ayırt etme gereksinimi sonucu insanlar; iyi, kötü, ayıp, güzel vb. birtakım yargılara varmaktadırlar. İşte *aksiyoloji*; bu yargıların kaynağındaki değerlerin ne olduğu, niteliği ve sınıflaması üzerinde duran felsefe alanıdır.

2.1.1.3. Felsefe - Eğitim İlişkisi

Eğitimi felsefi açıdan temellendirmeye çalışan görüşler yeni olmasına rağmen eğitimle felsefe arasındaki ilişki eski dönemlere uzanmaktadır. İnsanı eğitme tarih boyunca insanlığın önemli faaliyetlerinden biri olduğu için daima en iyi eğitim sistemine ulaşmanın yolları aranmıştır. Böylece gün geçtikçe araştırmalar ciddileşmiş; bu konu daha derin ve kapsamlı bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır.

Eğitim; insan davranışlarının istendik yönde değiştirilmesi sürecidir. Eğitimle birlikte birey doğuştan getirdiği yeteneklerinin farkına varır ve onları geliştirmeye çalışır. Ancak insanı toplumsal bir varlık olarak düşünürsek bireyde değiştirilmesi amaçlanan davranışlar toplumsal değer yargılarına göre olacağı için eğitim aynı zamanda kültür birikiminin aktarılması sürecidir. (Öncül, 2000: 391).

Akyüz (1992: 13)'e göre eğitim; bir toplumun sahip olduğu kamusal vicdanın çağdaş değerlerle gözden geçirilmesini ve şekillenmesini temin etmeye yarayan bütün düşünce ve çabaların organize halidir.

Başka bir tanımda eğitim; toplum üyelerinin yetiştirilmesi ve eğitilmesi amacıyla yönelik belirlenen kriterlere göre bilgilerin, dinî değerlerin, becerilerin ve davranış kalıplarının özümsemesini hedefleyen; toplumun ekonomik, sosyal ve politik düzeni ile sahip olduğu maddi ve teknik birikime göre düzenlenen bağımsız bir sistemdir (Aktaran: Gürses, 1982: 93).

Sonuçta günümüzde eğitim kişinin; içinde bulunduğu toplumda geçerli olan değer, tutum ve diğer davranış şekillerini kazanmasını sağlayan süreçlerin tümüdür (Binbaşoğlu, 1987: 7).

Hem felsefe hem eğitim; insanın tüm özelliklerini dikkate alan ve tanımaya çalışan alanlardır. Çünkü insanların özellikleri bilindikten sonra onları yönlendirmek daha olasıdır. Bu sebeple istenilen hedefleri felsefe belirler; eğitim ise belirlenen bu hedeflerin insanlara kazandırılmasını sağlar. Felsefe bu anlamda adeta bir teorisyen-teori oluşturucu iken; eğitim bir uygulayıcı, hayata geçiricidir (Küken, 1996: 21).

Mesela İdealizm'e göre insan bir araç değil amaçtır ve eğitim; insanı bilinçli bir şekilde Tanrı'ya ulaştırma sürecidir. Böyle bir düşünce sisteminde istendik davranışlar 'mutlak doğrular' ve 'ilahi temelli' bilgilerdir. Realizm'de ise insan; toplumsal bir varlık olduğu için öncelikli olarak eğitim; bireyin üyesi olduğu topluma uyum sağlaması sürecidir. Dolayısıyla realist eğitimin hedefi yeni nesillere kültürel mirası aktarmak ve onları toplumsal yaşama hazırlamaktır.

Sonuç olarak her felsefi sistem temelde aynı konuları yani insanı, doğayı ve toplumu incelese de hedef davranışların ölçütleri felsefelerine göre farklılık göstermektedir. Eğitimde hedef davranışlar belirlendikten sonraki adım öğretim programının içeriğinin oluşturulmasıdır. Hangi konuların ne kapsamda verileceği ile ilgilenen içerik; saptanan hedef davranışlara dolayısıyla felsefi doktrinlere göre farklılık göstermektedir. Örneğin eğitim amacı; öğrenciyi özgürce ve bilinçlice gerçek dünyanın özüne ulaştırmak olan İdealizm'de felsefe, matematik ve teoloji disiplinleri öğretim programının temelini oluşturmaktadır. Fakat deneysel ve gözlemlenebilir somut bilgiye ulaşmayı hedefleyen Pragmatist öğretim programında ise fen bilimleri temel alınmaktadır.

Eğitimde değerlendirme sürecinde de yine hedef davranışların kazandırılıp kazandırılmadığı, kazandırıldıysa ne ölçüde bunun gerçekleştiği konusunda değerlendirme kriterleri hâkim felsefeye göre oluşturulmaktadır.

Özetle eğitim-felsefe arasında sıkı bir etkileşim söz konusudur. Sadece hedef davranışlar, içerik ve değerlendirme aşaması değil; öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemi, eğitim ortamlarının düzenlenmesi gibi birçok alanda felsefe etkilidir. Dolayısıyla eğitim sistemleri; bu etkileşim göz önünde bulundurularak kurulmalıdır. Böylece eğitim sürecinin tutarlı ve verimli olarak işlemesi sağlanmış olacaktır.

2.1.2. Temel Bazı Felsefi Doktrinler

İlkçağlardan günümüze kadar iktisadi, siyasi ve toplumsal yaşam düzeninde büyük ölçüde etkili olan İdealizm, Realizm, Pragmatizm ve Varoluşçuluk aynı zamanda birçok eğitim akımına da kaynaklık etmişlerdir.

Çalışmanın bu kısmında; temel doktrinler olmalarının yanında Türk Eğitim düşüncesine etkileri sebebiyle de bizi yakından ilgilendiren bahsi geçen felsefelerin genel ilkeleri hakkında bilgi verilecek; devamında ise eğitim alanları olarak belirlenen gerçek bilgi, öğretim programı, öğretim yöntemi, öğretmen niteliği, öğrencinin görevleri, okulun işlevi, etik ve estetik konularında bu felsefelerin yaklaşımları ele alınacaktır.

2.1.2.1. İdealizm

2.1.2.1.1. İdealizmin Temel Tezi

İdealizm terimi; sınırların uyarımı işe karışmaksızın kafada kendiliğinden canlanan duyumsal biçim(imge) anlamına gelen Yunanca ‘idea’ sözcüğünden türetilmiştir. Bu anlamda ideacılığın öncüsü Antikçağ Yunan düşünürü Platon’dur (Hançerlioğlu, 1993: 74). Platon; hocası Sokrates’ten öğrendiklerini kendi düşünceleriyle birleştirerek idealizmin felsefi temellerini kurmuştur. Bu felsefenin sistemleştirilmesi konusunda ise John Gootlieb, Fichte ve Wilhelm F. Hegel önemli isimlerdir.

İdealist filozoflar dünyayı farklı şekilde açıklamışlardır. Onlara göre dünya kendi kendine var olan, biçimini değiştiren fakat doğmayan ve sona ermeyen bir dünyadır. Madde; ötede olan bir şeyin yalnızca görüntüsü / yansıması olduğu için gerçek başka yerde aranmalıdır. Gerçek dedikleri bu başka şey; akıl, mantık ya da ruh niteliğindedir. (Selsam, 2003: 40). Tüm gerçeklik tek bir temele indirgenmektedir. Madde gerçek değildir; aksine aklın zihnî bir soyutlamasıdır. Gerçek olan akıldır. Bu sebeple gerçek gibi görünse de her şey fikrî ya da tinseldir. Mesela oturduğumuz sandalye maddesel değildir sadece öyle görünmektedir. Esas doğasında tinseldir. Yani evrensel düzeyde sonlu fikirler sonsuz fikirlerce amaçlı olan bu dünyada yaşatılmaktadır.

İdealizmin bu yaklaşımı; Platon'un geliştirdiği mutlak gerçeklik tezine dayanmaktadır. Platon dünya üzerinde var olan her şeyin esas 'idea'ların görüntüsü olduğunu kabul etmiştir. O'na göre gerçek diye kabul edilen kavramlar sadece 'idea'ların türlerini ya da çeşitlerini içermektedir.

İdealizme göre duyularımızla algıladığımız şeyler kusursuz ideaların kusurlu görüntülerinden ibarettir. Dolayısıyla insanların algılarına güvenilmez ve gerçek; insanların algılarına göre yorumlanamaz. Gerçek denilen şey kusursuz, mutlak ve evrenseldir. Sofistlerin 'insan her şeyin ölçüsüdür' görüşünün tam aksine idealizmde; Sokrates'in belirttiği gibi 'Tanrı her şeyin ölçüsüdür'. İnsanların yapması gereken ise bilinçli bir şekilde Tanrı'nın bilgisine yani mutlak ideaya ulaşmaktır.

Tozlu (1997: 43) bu durumu şöyle ifade etmektedir; 'İdealizm metafiziğin nihai gerçek olduğu, fiziki yapının ise aksine gerçek olmadığı görüşü ile başlar. Yani idealistlere göre mutlak gerçek fiziksel bir mahiyette değil ruhidir. Bu anlayışa göre tabiat yok sayılamaz ancak bu hali ile o; mutlaklık ta ifade edemez. Çünkü o; ruhi gerçeğin görünümünden başka bir şey değildir. Şu halde insan fiziki yapısından dolayı maddi bir varlık değil, tam aksine ruhi bir varlık olarak görülmelidir.'

2.1.2.1.2. İdealizm ve Eğitim

2.1.2.1.2.1. İdealist Bilgi Kuramı

İdealizmde tüm bilgilerin duyuşal algılardan bağımsız olarak var olduğu kabul edildiği için insan aklında tüm bilgiler önceden mevcuttur ve birey; duyularının yardımı olmadan bazı doğruları kavrayabilir. Nitekim Platon'a göre gerçek bilgi; sadece aklın ürünüdür. Bu nedenle gerçek; maddeler dünyasında değil aklın fikirlerindedir. Diğer bir idealist filozof Hegel'e göre ise bilgi; bir sistem oluşturduğu ölçüde geçerlidir. Sistemin kapsamlılığının ve içerdiği fikirlerin tutarlılığının artışına bağlı olarak gerçekliliği de artmaktadır. Buna 'mantıki uygunluk', 'tutarlılık kuramı' denmektedir. Bilginin temsil ettiği gerçek; bir bütün olduğuna göre bilginin de bir bütünlük içinde olması gerekmektedir (Alkan, 1983: 9).

Sonuç olarak idealizme göre bilgi; insan aklında önceden var olan değişmez bir bütündür. Bilginin bu yapısal özelliği bilgiye ulaşmanın iki kaynağının olduğunu

göstermektedir. Birincisi bilginin insan zihninde önceden var olması ve hatırlama yoluyla ortaya çıkmasına bağlı olarak sezgi; ikincisi de bilginin bütünsel bir yapıda olması sebebiyle tümdengelim metodudur.

Sezgi kuramı bilgi edinme sürecinin; doğrudan ve aracısız olarak ulaşılabilecek bir süreç olduğunu ileri sürmektedir (Özlem, 1989: 165). Sezgi, iç gözlem ve kavrayış yoluyla bireyler; akıllarının Mutlak Aklın bir kopyasından ibaret olduğunu idrak ederler. Böylelikle bilme; temelde zihinde önceden var olan düşüncelerin kavranması, yeniden hatırlanması ve düşünülmesi haline gelmektedir (Guttek, 2006: 23-24). Dolayısıyla İdealizm'e göre amaç; Mutlak ve evrensel olan bilgilere öğrencilerin ulaşması için onlara tinsel bir bakış açısı kazandırmaktır.

2.1.2.1.2.2. İdealist Öğretim Programı

İdealist öğretim programı; felsefe ve teoloji gibi insanın Tanrı ve Evren ile olan en temel ilişkilerini açıklayan disiplinlerinin öncelikli olarak yer aldığı hiyerarşik bir düzen içindedir. Bu hiyerarşik ilkeye göre; özel / tek konular en genel konularla ilişkilendirilerek açıklanmaktadır (Guttek, 2006: 28).

Felsefe, teoloji ve matematik disiplinlerinden başka özellikle tarih ve edebiyat gibi disiplinler öğretim programı hiyerarşisinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü bu konular hem düşünsel uyarıcıdır hem de değer yüklüdürler. Örneğin tarih, biyografi ve otobiyografiden; ahlaksal ve kültürel modeller ve kahraman örnekleri açısından kaynak olarak yararlanılabilir (Guttek, 2006: 28-29).

Sonuç olarak idealist öğretim programında felsefe, teoloji, matematik, tarih, edebiyat, dil gibi disiplinler yer almaktadır. Ancak burada önemli olan konuların hiyerarşik bir düzende sıralanmasıdır. Konular birbirleriyle ilişkilendirilmeli; tarih, edebiyat, otobiyografi, estetik, artistik eleştiri vb. disiplinler ne birbirleriyle ne de felsefe, teoloji ve matematikle ters düşmemelidir

2.1.2.1.2.3. İdealist Öğretim Yöntemi

Tüm gerçekliğin insan aklında önceden var olduğunu ve eğitimde bu bilgilerin bilinç düzeyine getirilmesinin önemli olduğunu savunan idealizme göre izlenecek yol sezgisel düşünme ve hatırlamaya dayalı öğretim yöntemidir.

İnsan gerçeğe ancak sezgisel düşünme yolu ile ulaşabilir. Bir şeyin değeri ise yine zihin yoluyla saptanan standartlara göre karşılaştırmalar yapılarak anlatma, tartışma (karşılıklı konuşma, diyalog) ve buluş (keşif) yöntemleri ile belirlenebilir (Binbaşıoğlu, 1988: 51). Özellikle Sokrates'in öğrencileri ile arasında kurduğu iletişim yöntemi en ideal öğretim yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Hatta Sokrates'in kullandığı bu yöntem 'Sokratik Diyalog' olarak adlandırılmaktadır. Sokratik diyalogda öğretmen öğrencilerin zihinlerinde önceden var olan bilgileri hatırlamaları için öğretmen; yönlendirici sorular sorma, karşılıklı konuşma - tartışma gibi yöntemlerle onlara gerçek bilgiye ulaştırmaya çalışmaktadır.

Sokratik diyalog iki aşamadan oluşmaktadır: 1) İroni (alaysı) ve 2) Mauetik (doğurtmaca). İroni basamağında hocası tarafından sorulan sorular aracılığıyla hiçbir bilgisinin doğru olmadığı öğrenciye hissettirilmeye çalışılmaktadır. Doğurtmaca basamağında ise yine sorular ve ipuçlarıyla öğrencinin aklını çalıştırıp doğru bilgiyi bulması amaçlanmaktadır (Sönmez, 1994: 82).

Öğretmen; sınıf ortamında sokratik diyalogu uygularken tüm öğrencilerde ortak bir ilgi oluşmasını sağlamalıdır. Ayrıca öğretmen-öğrenci arasında düzenli bir diyalog kurulması için öğretmenin; sorgulama becerisine sahip olması gerekmektedir (Gutek, 2006: 31).

2.1.2.1.2.4. İdealist Eğitimde Öğretmen – Öğrenci İlişkisi

Öğretim programının, konuların ve bunları aktaracak olan öğretmenin merkezde yer aldığı idealist eğitimde öğrenci; olgunlaşmamış ve tecrübesizdir. Öğrencinin en büyük sorumluluğu madde âlemine aldanmadan gerçek bilgiye ulaşmak ve uzmanlaşmaktır.

Öğrenci kendi kişiliği içinde kalarak tecrübeli bir bakış açısı kazanmak arayışındadır. Tüm bireylerde olduğu gibi öğrencinin de tinsel doğası ve şahsiyeti en önemli değerlerdir. Öğretmen öğrencilerine sahip olduklarının kapsamını gösterip onların kendilerini tanımalarını sağlamalıdır. Dolayısıyla kültürün tecrübeli temsilcisi ve modeli olan öğretmenin seçimi oldukça önemlidir. Öğretmen; değerlerin taşıyıcısı olmalı, öğrencilerini sevmeli, coşkulu ve heyecanlı bir tutum sergilemelidir (Guttek, 2006: 33). Öğretmen; görevini en iyi şekilde yerine getirmeli hem entelektüel hem de ahlaki yönden yeterli olmalıdır. Eğitim sistemi içinde hiçbir unsur öğretmen kadar önemli değildir. Öğretmen bilgi yönünden üstün olmalı, öğrencilerinin kapasiteleri ve ihtiyaçlarını bilmeli ayrıca hal ve hareketlerinde ahlaki mükemmelliğini yansıtmalıdır. O aynı zamanda öğretim programının, ders çizelgesinin ve günlük ders dağılımının zihinsel devindiricisidir. Sonuç olarak idealizmde öğretmen; öğrenciler karşısında tartışılmaz bir uzman ve en yüksek otoritedir (Szaniawski, 1979: 40).

2.1.2.1.2.5. İdealist Okulun Görevleri

İdealizm ilerlemeyi; en ilkel dönemlerden kaynaklanan, birbirine eklenerek birbirini takip eden ve daha gelişmiş uygarlık düzeyine kadar yükselen insan kültürünün tarihsel bir evrimi olarak kabul etmektedir (Guttek, 2006: 27). İdealizmin ilerleme ve gelişim konusundaki bu kabulü okul anlayışını da etkilemiştir. Dolayısıyla İdealizmde okul; değişmezlik ilkesine bağlı olarak geçmiş zamanlarda var olan ve zaman içinde birbirine eklenerek çoğalan mutlak bilgilerin öğrencilere aktarıldığı kurumdur.

Ayrıca sosyal bir kurum olarak okul; öğrencilere bilmeleri, paylaşmaları ve eksikliklerini belirlemeleri için kültürel mirası oluşturan değerleri öğretmelidir (Guttek, 2006: 26).

2.1.2.1.2.6. İdealizm ve Etik Anlayışı

İdealizmin ahlak ilkelerini Platon üç başlık altında açıklamıştır:

- 1) Ahlaksal eylemlerimizin en yüksek değeri olan *iyi*;
- 2) İyinin tek kişide gerçekleşmesi ya da *erdem*;
- 3) İyinin topluluk yaşamında gerçekleşmesi ya da *devlet*

(Akarsu, 1982: 84).

Bu üç önemli noktayı sırasıyla ele alacak olursak; Platon (M.Ö. 427-347)'a göre *iyi*; bilginin, hazzın, ölçülülüğün, güzelliğin ve doğruluğun bir bileşimidir. Aynı zamanda faziletin; fazilet de mutluluğun kaynağıdır. (Erdem, 2003: 43). Mutluluğu elde etmek için mutlak olan en yüksek iyi'yi kazanmak gerekmektedir.

Erdem konusuna gelince; eğitimde öğretilebilecek en büyük kazanç *erdem*'in bilgisidir. İnsan iyi ve erdemli bir kişi olduğunda her bilgiyi doğru ve yerinde kullanabilir, ölçülü davranabilir. Zamanının en iyi öğreticisi olarak bilinen Sokrates'e göre eğitimde görev alacak her eğitimci bütün hayatını; henüz erdeme erişmemiş kişileri teşvik etmekle geçirmelidir. Bu nedenle öncelikle öğretmen; yeni yetişecek çocuklara erdemli olmayı öğretmelidir; ancak bu sayede insan soyu yücelebilir (Küken, 1996: 88).

Platon'un ahlak anlayışındaki bir diğer konu; kazandırılacak değerlerin birey-toplum dolayısıyla birey-devlet ilişkisindeki kritik rolüdür. Zira toplum; kuralları olan, örf ve adetlere bağlanmış ve belirli değerlere sahip insan grubudur. Toplumun değerlerini benimseyip uygulamadığı müddetçe bireyin o toplum tarafından kabul edilmesi mümkün değildir. Bütün bunlar bireyin ahlaki eğitimini gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda eğitilen kişi artık o toplumun ideal bir ferdidir (Küken, 1996: 90). İdealist etik anlayışında ferdin mutluluğundan daha çok devletin refahı önemlidir. Bu sebeple bireyin değil devletin lehine olan şeyler ahlakidir. İdealizmin etik konusunda doktriner, ütopyik ve özgeciliğe önem veren bir ahlaki sistem savunduğu söylenebilir.

2.1.2.1.2.7. İdealist Sanat Eğitimi

İdealizme göre tüm gerçekler; güzel, çirkin, iyi, kötü vb. evvelden zaten var olduğuna göre sanat; bu var olan düşünceleri taklitten ibaret olmalıdır.

Sanatı bir tekrarlama olarak nitelendiren Platon şöyle demektedir: ‘Eğer sanatkâr büyük bir sanat eseri meydana getirmek istiyorsa gözünü ‘ide’lere dikmelidir, tıpkı Tanrı gibi. Çünkü Tanrı önce mümkün olan bütün şeylerin mükemmel örnekleri olan ‘ide’leri ve ‘cevher’leri yaratmıştır. Sonra bu ebedi örneklere bakarak da büyük sanat eseri olan âlemi yaratmıştır. O halde gerçek bir sanatkâr de bu ‘ide’leri taklit etmelidir çünkü ancak böyle bir modelden faydalanan sanatkâr mükemmel güzelliğe sahip olan bütünü meydana getirebilir’ (Erdem, 2000: 239).

Bu konuda tam bir Platoncu olan Hegel’e göre sanat; güzelin ortaya çıktığı yerdir. Güzel ise; hem doğada hem de sanatta bulunmasına rağmen doğadaki güzellik sanattaki güzellikten daha aşağı bir konumdadır. Çünkü gerçek güzellik; doğanın dışında insan ruhunun ürünü olan sanattadır ve aklın ürünüdür. Dolayısıyla güzel; Tin’in özgün açılımı sonucu insan aklının yaratıcısı olarak ortaya çıkmaktadır (Çüçen, 2001: 348).

Sanata dair bu yaklaşımlar dikkate alındığında idealizmde estetik eğitiminin; evrensel gerçeklerin hayattaki ideal örneklerini yansıtan eserleri temel aldığı söylenebilir. Bu yüzden estetik eğitiminde öğrenciye önemli resim ve edebiyat eserleri açıklanmalı ve onun bu eserlerdeki özü yakalaması sağlanmalıdır. Sanatta ise idealleştirilmiş aklın ürünü evrensel yapıtlar öğrencilere okutturulmalı ve onların bunları anlayıp ezberlemeleri sağlanmalıdır.

2.1.2.2. Realizm

2.1.2.2.1. Realizmin Temel Tezi

Realizm; gerçeğin nesnel bir düzen içinde var olduğu tezinden hareket eden felsefi bir doktrindir. Realizme göre gerçek; insan zihninde tasarlanan, düşünülen bir şey değil, aksine bilinçten bağımsız ve somut olarak vardır. Bu felsefeye en büyük etkiyi Aristoteles yapmıştır.

M.Ö. 384-322 yılları arasında yaşamış olan ünlü Yunanlı bilim adamı ve filozof Aristoteles; modern çağa kadar geçen sürede en etkin isim olmuştur (Cevizci, 1997: 63). M.Ö. 334'te Atina'da felsefe okulu Lyceum (lise) kuran Aristoteles; metafizik, mantık, etik ile astronomi, zooloji, botanik gibi doğa bilimlerine ilişkin konularda çalışmalarda bulunmuştur (Guttek, 2006: 37).

Hocası Platon'un düşüncelerinden etkilenmesine rağmen Aristoteles; metafizik konusunda Platon'dan farklı düşünmektedir. Çünkü O; Platon'un 'gerçeğin insan aklında önceden var olduğu' konusundaki tezini kabul etmemiştir. Aristoteles'e göre insan zihni tamamen boş değildir ama gerçekliğe önceden sahip olacak özellikte de değildir. Platon akla bu misyonu yüklerken insanın tinsel bir varlık olarak üstün olduğunu kanıtlamak istemiştir. Aristoteles Platon'dan farklı olarak insanın üstünlüğünün; aklını kullanarak bilgiyi meydana getirme yetisinden kaynaklandığını savunmuştur. Kişinin bu yetisini geliştirmesi için ise dış dünyaya ait gözlemlerine ve duyularına ihtiyacı vardır.

İnsanın üstün bir varlık olmasını farklı şekilde açıklasa da Aristoteles; hocası Platon'un insanın ruhi bir varlık olduğu fikrini tamamen yadsımaz. O'na göre insan hem Platon'un dediği gibi tinsel ama aynı zamanda akıllı bir varlıktır. Çünkü insan; hissetme ve aklını kullanma olmak üzere birbirinden bağımsız iki büyük yetiye sahiptir. Bu iki özellik birbirinin önkoşulu değildir. Bu sebeple birinin var olması için diğerinin varlığı gerekmez.

Aristoteles insanın yapısı hakkındaki bu düşüncelerini düalizm kuramına bağlı olarak geliştirmiştir. Aristoteles'in metafizik alanında temelini attığı düalizme göre gerçek ikili yapıdadır. Nesnel düzende var olan bu gerçeklik madde ve biçim olmak üzere iki boyuttan oluşur ve her ikisi de birbirinden bağımsızdır. Ancak bir şeyin var olması için her ikisi de gereklidir. Aristoteles'in ikili evren anlayışı gerçeklik ve ahlak kuramları başta olmak üzere Realizm felsefesini etkilemiştir.

Sonuçta Realizmin genel olarak ilkeleri şunlardır:

- 1) İnsanlar; nesnelere gibi birçok şeyin somut olarak var olduğu bir dünyada yaşamaktadır.
- 2) Gerçek nesnelere onların varlıklarına ve yararlarına ilişkin bireylerin istek ya da tercihlerine bağlı olmaksızın vardır.
- 3) Bu nesnelere bilgisine kişinin aklını kullanarak ulaşması mümkündür (Guttek, 2006: 36).

2.1.2.2. Realizm ve Eğitim

2.1.2.2.1. Realist Bilgi Kuramı

Realizmin epistemolojik kuramı; insan tarafından algılanabilir gerçeğin aynı zamanda kendi başına var olduğundan hareket etmektedir (Özlem, 1990: 154). Dolayısıyla gerçek; insanların onları bilmelerine, soyutlamalarına gerek olmadan da vardır. Nesnel düzende var olan gerçeklerin bilgisine ulaşmak için kişilerin yapması gereken ise duyuları vasıtasıyla bilgiyi algılamak ve zihinlerinde anlamlandırmaktır. Bilgi edinmede asıl rolü akıl yürütme oynamaktadır.

Aristoteles'in metafizik önermesine bağlı olarak bilmek; duyumsama ve soyutlamadan oluşan iki boyutlu bir süreçtir. Bu süreçte duyularımız nesnelere karşılaşır ve bize bu nesnelere maddi görünüşlerine ilişkin bilgi sağlar. Bir nesnenin maddi unsurlarına ilişkin bilgiler; duyular aracılığıyla aynen bir bilgisayarı programlayan bilgiler gibi zihnimize ulaşır. Bu duysal bilgiler zihne girer girmez çözümlenir ve sınıflandırılır (Guttek, 2006: 46). Realizmin bilgi ile ilgili temel tezi de budur: Bilmek; bir nesne ile ilgili bilgi ve tecrübe edinmektir.

Akli bir varlık olan insan; tecrübeleri vasıtasıyla elde ettiği bilgilerle kalmayıp birtakım genel bilgilere yükselir. İnsanı diğer canlılardan ayıran en temel özelliği budur (Erdem, 2000: 249). Bilgi edinme; duyuların algılamasıyla başlar ve bazı doğrulardan tümel kapsama doğru gider (Thilly, 1995: 125).

İnsan aklına verilen bu değer realizmin eğitim amaçlarına da yansımıştır. Realist eğitim; bilgi alanları konusunda aydınlatırken, insanın en önemli gücü olan akli geliştirmeyi; insanları akıllarını kullanarak yapacakları tercihlerde ne

istediklerini bilme, mükemmel bir potansiyel oluşturarak kendilerini ifade etme ile rasyonel ve hiyerarşik düzene göre benimseyecekleri amaç ve roller aracılığıyla kendi kimliklerini belirleme konusunda cesaretlendirmeyi hedeflemektedir (Gutek, 2006: 51).

2.1.2.2.2.2. Realist Öğretim Programı

Bilgiye ulaşmanın yani öğrenmenin dış dünyaya ait gözlem ve duyumsamaya dayalı olması sebebiyle realist öğretim programında yer alan disiplinler; gözlemlenebilir ve konusu doğal gerçeklik olan bilimler olmalıdır.

Realistler madde konularının merkeze alınarak organize edildiği öğretim programının en iyi program olduğuna inanırlar. Programda yer alan konular basitten karmaşığa doğru ilkesine göre organize edilmelidir. a) Fen ve Matematik, b) Beşeri ve Sosyal Bilimler ve c) Değerler realist öğretim programda yer alan disiplinlerdir. Programın ağırlık noktası fen ve matematiktir çünkü realizmde en önemli öğrenme alanları bu disiplinlerdir. Beşeri bilimler ise fen ve matematik kadar önemli olmasa da programda mutlaka bulunmalıdır. Zira beşeri bilimler; bireyin sosyal çevresine uyumu için çok gereklidir. Öğretim programında özellikle sosyal çevrenin birey hayatındaki etkisi üzerinde durulmalıdır. Değerler konusuna gelince öğretilecek davranışlar bilimsel gerçekliğe dayanmalıdır. Öğrenciler davranış kazanma konusunda cesaretlendirilmelidir.

Sonuç olarak Realist öğretim programında;

- 1) Her disiplinle ilgili öğretilecek bilgi; gerçeği yansıtacak şekilde organize edilmelidir. Bu organizasyon üniteler şeklinde olmalıdır.
- 2) Disiplinlerle ilgili içerik; öğrencinin gelişimine, hazır bulunuşluğuna, öğrenme-öğretme ilkelerine göre düzenlenmelidir. Bir başka deyişle uygun öğrenme-öğretme strateji, yöntem ve teknikleri kullanılmalıdır (Sönmez, 1994: 95-96).

2.1.2.2.2.3. Realist Öğretim Yöntemi

Realist bir öğretmen; ders anlatma, tartışma, deney ve gözlem gibi çeşitli yöntemleri bir arada kullanmalı ve öğrencinin bilgi birikimine en uygun yöntemlerle ders işlemelidir. Büyük bir özen gerektiren realist öğretim yöntemi; uzmanların veya bilim adamlarının araştırma sonuçlarına dayalı olarak tespit edilmelidir (Guttek, 2006: 55).

Anlatım metoduyla sınırlı kalmayıp tartışma, deney gibi daha öğrencinin aktifliğine yönelik öğretim yöntemleri tercih edilse de realist eğitim; konu merkezli bir yaklaşımı benimsemektedir. Öğrencinin eğitim sürecindeki aktifliği ise kurallar çerçevesinde geçerlidir. Çünkü öğrenci henüz kendini kontrol edebilecek olgunluğa erişmemiştir. Aklını gereksiz şeylerle meşgul edebilir. Bu yüzden sınıf ortamında disiplin sağlanmalı, bu disipline uymayan öğrencilere gerekirse ceza verilmelidir. Nitekim realizmde eğitimin amacı; öğrenciyi doğru yola teşvik etmektir.

2.1.2.2.2.4. Realist Eğitimde Öğretmen – Öğrenci İlişkisi

Öğretmenin bilgi aktarmacılığı görevini üstlenmesi sebebiyle realist eğitim öğretmene saygı duyma ile başlar.

Realist öğretmen hem bilgi sahibi olma hem de öğretme yeteneği bakımından profesyonel bir öğreticidir (Guttek, 2006: 55). Bu sebeple öğretmen; öğrenmeyi çocukların isteklerine değil gerçek dünyanın hakiki bilgisine bağlamalı böylece gerçek görevini yerine getirmelidir (Tozlu, 1997: 52).

Çocuk tabii ki ilgilendiği şeyi öğrenmelidir. Fakat çocuğun ilgilendiği ve ona göre değerli olan her şey de takip edilmemelidir. İlköğretim öğretmenin özelliği; çocuğun ilgisini onun iyiliği için doğru olan yönler yönlendirmektir (Wild, 1955: 31). Bununla birlikte öğrenme; öğretme işine katılmayı talep eden öğrencinin sorumluluğundadır (Guttek, 2006: 56). Bu yüzden öğrencinin görevi kendi yeteneklerini tanımak, tam ve kusursuz bir hayat yaşamaktır. Realist eğitim anlayışı içinde sonuçta öğrenci ulaşması gereken doğrulara ulaşacak; evrensel gerçeklikle bütünleşecek ve mükemmel daha da önemlisi mutlu bir birey olacaktır.

2.1.2.2.2.5. Realist Okulun Görevleri

Okulun fonksiyonu bilgi aktarmak, araştırmacılığı öğretmek ve öğrencide zihinsel gelişimi sağlamaktır (Guttek, 2006: 51). Realist eğitim kurumları konusunda dikkat edilmesi gereken husus; okulun temel amacından sapmamasına özen gösterilmesidir. Aksi takdirde okul; işlevini yerine getiremeyen bir kuruma dönüşebilir.

Aristoteles'e göre eğitim hem birey hem de toplum açısından ele alınmalıdır (Sönmez, 1994: 88). Zihinsel gelişimi sağlamanın yanında okulun en önemli görevlerinden biri de toplumsal bireyler yetiştirilmesinde üstüne düşeni yapmaktır. Çünkü realist eğitimin genel amacı genç nesillere toplumun kültürel birikimini aktarmak, onların akıllarını kullanmalarını sağlamak ve sonuçta onları mutluluğa ulaştırmaktır. Bu anlamda okul; toplum-birey uyumunu gerçekleştirecek eğitim ayağıdır. Okulun bu işlevini yerine getirebilmesi için realist öğretmenin görevi; kültürlenme yoluyla toplumsal bireyler yetiştirme sürecinde eğitim ortamlarını amaca yönelik düzenlemektir.

2.1.2.2.2.6. Realizm ve Etik Anlayışı

Herkesin ulaşmaya çabaladığı şeyin 'en yüksek iyi' olduğu varsayımı etik araştırmalarının kaçınılmaz koşuludur. Çünkü insanların ilgisi gerçekten de farkında olunsun veya olunmasın hep böyle bir 'iyi'nin gerçekleştirilmesine yöneliktir (Özlem, 1989: 315). Dolayısıyla tüm felsefi doktrinlerde olduğu gibi realizmde de etik konusunda en iyi olanın ne olduğu araştırılmış ve insanı mutlu edecek tüm değerler etik kabul edilmiştir.

Aristoteles bu konuyu şu şekilde açıklamaktadır: 'Bir şeyin ahlaki olması için o şeyin 'insan için en iyi' olması gerekmektedir. İnsan için iyi olan şey ise ruhun iyilikle uyum içinde olmasıdır. Dolayısıyla iyiye ulaşmak kendi başına bir amaç olmalı ve kendi kendine yetmelidir. Çünkü en yüksek iyi; insanı mutluluğa götürmektedir. Mutluluk; ahlaka uygun eylemde yani erdemli eylemde bulunmaktadır. Ahlaki bir eylemde bulunmak isteyen kimse; yalnız doğruyu yapmakla kalmamalı aynı zamanda doğru düşünmelidir. Ahlaki eylem; pek azdan ve pek çoktan kaçınan

‘doğru olan ortayı’ bulan eylemdir’ (Sönmez, 1994: 29). Sonuç olarak mutlu ve erdemli yaşamın yolu akla uygun yaşamaktan geçmektedir.

Aristoteles’in de dediği gibi ‘ancak dengeli ve ölçülü olmakla mutlu olunabilir’ (Gaarder, 2007: 132). Eğitimin değer kazandırmadaki amacı da bu yöndedir. İyi bir eğitim; dengeyi sağlamasında öğrenciye yardım eden ayrıca ruh ve bedenin ahengini yücelten eğitimidir (Bayraklı, 1999: 68).

2.1.2.2.2.7. Realist Sanat Eğitimi

Realizm; gerçeğin nesnel bir biçimde var olduğuna inandığı için; güzel, çirkin gibi kavramların her yerde aynı olduğunu savunur. Gerçek olarak kabul edilen ‘şey’lerin hepsi evrenseldir ve insanların algısına göre bu ‘şey’lerin var oluşları değişmez. Realizmin bu evrensel görüşü eğitimde birçok alana yansıdığı gibi sanat eğitiminde de kendini göstermiştir.

Realizm’e göre estetik eğitimi; sanatsal bir çalışmayı değerlendirme yetisi kazandırarak, öğrencinin önceki deneyimlerinin sınırlarını çizerek ve sanat eserlerinden hoşlanabilmek için bazı yollar göstererek estetik bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır. Sanat formları kültürel değişimler sergilemesine rağmen Realistler sanatsal anlatım ve estetik zevklere insanın gösterdiği ilginin evrensel olduğunu ileri sürmektedirler (Gutek, 2006: 50-51).

2.1.2.3. Pragmatizm

2.1.2.3.1. Pragmatizmin Temel Tezi

Pragmatizm kelimesi iş, amel veya eylem anlamında olan Yunanca ‘pragma’ kelimesinden gelmekte olup ‘işe yarar eylem’ anlamındadır (Bayraklı, 1999: 163). Pragmatizm; geleneksel felsefelere tepki olarak 19.yy sonu 20.yy başlarında Amerika’da ortaya çıkmıştır. Amerikan felsefesi olarak ta bilinen Pragmatizm; bir felsefi doktrin olmasının yanı sıra aynı zamanda bir dünya görüşüdür. Bu görüş eğitimden siyasete, toplum yaşamından ahlaki kurallara kadar birçok alanda etkili olmuştur.

Charles Pierce’in (1839-1914) temellerini attığı, William James’in (1842-1910) geliştirdiği pragmatizm (uygulayıcılık); Alman düşünürü Immanuel Kant’ın (1724-

1804) bilinemezçiliğine (agnostisizm) ve İngiliz düşünürü John Stuart Mill'in (1806-1873) yararçılığına (ütilitarizm) dayanan metafizik bir öğretilir (Hançerlioğlu, 1993: 329).

Bu felsefe; değişimin sürekliliğine, değerlerin göreceliğine, insanın biyolojik ve sosyal yapısıyla bir bütün oluşuna, demokrasinin bir yaşam biçimi olarak insan davranışlarında kritik düşünmenin değerine önem vermektedir (Fidan ve Erden, 1988: 123).

Pragmatizmden önceki felsefelerde gerçek mutlaka bir temele dayandırılmaya çalışılmıştır. Örneğe İdealizm; gerçekliğin tinsel özellikte olduğunu ve bu maddeler dünyasından bağımsız olarak insan aklında önceden var olduğunu savunmuştur. Realizmde gerçeklik kavramı anlam değiştirerek yaşadığımız dünya gerçek kabul edilmiş ve bu gerçekliğe insanın aklını kullanarak duyuları aracılığıyla ulaşabileceğine inanılmıştır. Pragmatizm ise gerçekliği; tin, us, algı gibi herhangi bir şeye dayandırmaktan kaçınmıştır. Pragmatizme göre gerçek; değişkendir. İnsan yaşadığı tecrübelerle, yaşantılarla, yaptığı uygulamalarla bir gerçek yaratır. Ve bu gerçek onun işine yaradığı müddetçe doğru kabul edilir. Ne zamanki o gerçek artık problem(ler)in çözümünde yararlılığını yitirmeye başladı; işte o zaman yeni bir arayışa girilir.

Başka bir ifadeyle Pragmatizme göre gerçek; duran ve olup bitmiş bir şey değil aksine harekette olan ve insanın davranışlarına göre değişebilen bir kavramdır. W. James'e göre; önceki dönemlerde gerçeklerin keşfedildiğine inanılmıştır. Keşfetmek; var olan bir şeyi bulup ortaya çıkarmak demektir. Klasik felsefeler, metafizikler; gerçekleri ezeli ve ebedi varlıklar olarak kabul etmişlerdir ve insanlara da ancak bunları keşfetmek, arayıp bulmak kalmıştır. Oysa ezeli ve ebedi gerçekler yoktur. Gerçekler; hayat dediğimiz olgular bütününde bizim işimize yarayan her şeydir. Gerçeğin değeri mutlaklığıyla değil; onun bize sağladığı faydayla orantılıdır ve bize faydalı olduğu sürece değerlidir. Dolayısıyla gerçekler pragmatizme göre keşfedilmez icat edilir. (Erdem, 1999: 109).

Özetle Pragmatizm; deneycilik ve faydacılık esasına dayalı yaklaşımı ile bilhassa eğitim konusunda büyük farklılık yaratmıştır. Pragmatizmle birlikte geleneksel anlayış terk edilerek eğitim; öğrenci merkezli bir süreç olarak tanımlanmıştır.

2.1.2.3.2. Pragmatizm ve Eğitim

2.1.2.3.2.1. Pragmatist Bilgi Kuramı

Pragmatizme göre bilgi; görme, işitme, tatma, koklama ve hissetme duyuları aracılığıyla bireyin tecrübelerinde oluşan olaylara dayanmaktadır. Yani pragmatistlerin tecrübeciliği düalistik değildir çünkü pragmatistler tecrübenin; doğal dünyadan ayrı olduğu görüşünün aksine bireyin çevresindeki eşyalarla etkileşime girmesi neticesinde oluştuğunu savunmaktadırlar. (Shook, 2003: 27). Bu sebeple tecrübe etmeyi eğitimin temel kavramlarından biri olarak kabul eden pragmatizme göre öğrenci; ancak doğa ve diğer insanlarla etkileşim içinde kendi tecrübelerini yaşayarak bilgiye ulaşabilir.

Diğer taraftan pragmatistler tecrübeler neticesinde edinilen her bilginin doğru olarak algılanamayacağına dikkat çekmişlerdir. Onlara göre bilginin doğruluğunu yaşam içindeki işlevselliği belirlemektedir. Başka bir deyişle bilgi; doğruluğu kanıtlanmış denencedir. Her denence kişi için bir deneyimdir. Bu deneyimleri yaşayarak işe yarar bilgi kazanması için bireyin hem bedensel hem de zihinsel olarak aktif olması gerekmektedir. Pragmatist eğitim uzmanlarından John Dewey öğrencinin faydalı bilgiler edinebilmesi için eğitim sürecine aktif bir şekilde katılması gerektiğini savunmuştur. Böylece öğrenci; tecrübeleri sonucu edindiği yargıları anlamlı ve sistematik bir şekilde düzenleyerek faydalı bilgiye ulaşmış olacaktır.

2.1.2.3.2.2. Pragmatist Öğretim Programı

Pragmatistler; bilgiyi öğrencilerin yaşadıkları sosyal ve maddi çevreyi daha iyi anlamalarını sağlayacak olan özel problemler etrafına örmek istemişlerdir. Bu sebeple pragmatist eğitimde geleneksel okul programını takip etmek yerine öğrencilerin gelişimlerinin göz önünde bulundurularak ilgi duyacakları konuların yer aldığı bir program önerilmiştir (Bayraklı, 1999: 176). Dolayısıyla pragmatizmde

öğrencilerin kolaylıkla anlayıp kullanabileceği konuların seçilmesine özen gösterilmektedir. Ancak öğretim programının bu anlayışla düzenlenecek olması program içeriğinin düzenini olumsuz etkileyeceği yönünde bazı kaygılara sebep olmuştur.

Bu yöndeki eleştirilere karşılık olarak pragmatistler; geleneksel bir şekilde organize edilmiş konuların öğretimini inkâr etmediklerini ancak önceliğin öğrenciyi görelilik ilkesi olduğunu savunmuşlardır (Tozlu, 1997: 59). Onlara göre en iyi eğitim; çocuğun ilgi duyduğu şeylere yönelmesi ve onlar üzerinde çalışmasıdır. Bu sebeple ilk olarak ilgiye dayalı eğitim esas alınmalı daha sonra bu doğrultuda öğretim programı içeriği organize edilmelidir. Böylece çocuk birden bire değil kademe kademe soyut konulara yönelmiş olacaktır.

2.1.2.3.2.3. Pragmatist Öğretim Yöntemi

Pragmatist eğitime göre; tecrübeler yoluyla elde edilen bilgilerin öğrenciyi yarar sağlaması için öğrencinin; zihninde o bilgileri analiz etmesi ve gruplandırarak bir sistematığe oturtması gerekmektedir. Öğrencinin zihninin aktif olmadığı, onay vermediği hiçbir denence işlevsellik kazanmamakta ve bu da pragmatizmin temel ilkesi olan faydacılığa ters düşmektedir. Bu yüzden eğitimde zihinsel aktiflik çok önemlidir.

Zihin ise sadece göze aldığı bir amaç, üstesinden gelmek zorunda olduğu bir sorun veya tasarlayacağı bir plan olduğu zaman gerçekten aktif olabilir. Nitekim bu da iş temelli bir eğitimle mümkündür (Bal, 1991: 49-50). Böyle bir eğitim anlayışında kullanılacak en ideal öğretim yöntemleri ise gözlem, deney, araştırma, inceleme, proje yapma ve problem çözmedir.

Tüm pragmatist öğretim yöntemlerinin temelinde öğrencinin bir problemle karşı karşıya kalması ve o problemi çözmeye çalışması yatmaktadır. Öğrenci; çözüm için materyaller toplar, hipotezler geliştirir ve sonuca ulaşmaya çalışır. Bütün bu adımlar; öğrencinin aktif olarak gerçekleştirdiği, kendi deneyimlerini kullandığı ve yeni deneyimler kazandığı bir süreçtir.

2.1.2.3.2.4. Pragmatist Eğitimde Öğretmen - Öğrenci İlişkisi

Pragmatist eğitimde öğretmen; sahip olduğu bilgi ve tecrübelerini öğrencilerin kullanımına sunmakla görevlidir. O; eğitim ortamının hazırlayıcısı, yol göstereni ve koordinatörüdür ama merkezde öğrenci vardır. Bu nedenle öğretmen; otoritenin tek kaynağı olarak görülmemelidir (Fidan ve Erden, 1988: 128).

Öğretmen öğrencileri yönlendirmekten ziyade hedef belirleme, problemlerle başa çıkabilme, kişilik özellikleri geliştirme gibi konularda onlara yol göstericidir. Eğitimde öğrenci aktif olduğu için araştırma yapma, bilgi edinme, soru sorma, tecrübe etme gibi konularda özgürdür ve herhangi bir otorite tarafından kısıtlanamaz.

Çünkü eğitim; her şeyden önce demokratik bir süreçtir. Bunun sağlanması ise zihinlerin özgürleşmesini yani demokratikleşmesini gerektirmektedir. Öğrenciler öğretim programlarının ve kitapların üzerine çıkartılmalı, imgeleme ve hayal gücü artırılmalıdır. Bu imgeleme ve hayal gücü sayesinde öğrenci zihinsel olarak özgürleşir; dogma ve kalıplardan kurtulur, yaratıcılıkları gelişir. Nitekim eğitimin amacı da budur (Turgut, 1998: 93).

2.1.2.3.2.5. Pragmatist Okulun Görevleri

Pragmatist yaklaşım; çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda hareket etmektedir. Her şey yani program, öğretim ortamı, öğretmen, kullanılan yöntemler; çocuğun ilgisine, seviyesine ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmek durumundadır (Bal, 1991: 41). Dolayısıyla eğitim ortamı herhangi bir gücün himayesi altında ya da sınıfsal ayrıma dayalı inşa edilemez.

Aksi takdirde koşullar bazılarını efendi olarak eğitirken bazılarını ise köleleştirir. Sonuç olarak çeşitli yaşam deneyimlerinin serbestçe etkileşimi ortadan kalkınca her iki tarafın deneyimleri de anlamını yitirir (Dewey, 2004: 102). Bu nedenle eğitim ortamı demokratik olmalıdır. Demokratik eğitim ortamını sağlamak için ise okulda öğrencilerin kendi kendilerini yönetmelerine, fikirlerin serbestçe tartışmalarına, okul faaliyetlerinin öğrencilerle birlikte planlanmasına ve herkesin eğitim yaşantısı sürecine katılmasına fırsat verilmelidir (Fidan ve Erden, 1988: 129). Demokratik ve işbirliğine dayalı bir öğrenme ortamı oluşturularak öğrencilerin

öğretmenlerle ve diğer öğrencilerle sağlıklı bir ilişki kurması; eğitimin niteliği bakımından son derece önemlidir.

Ayrıca okulun;

- 1) Basitleştirilmiş bir çevre sağlamak,
- 2) Özel olarak düzenlenmiş yaşantı ortamı oluşturmak ve
- 3) Sosyal çevredeki çeşitli öğeleri dengelemek (Alkan, 1983: 21) gibi toplumsal görevleri vardır.

Burada okulun fonksiyonlarına ilişkin belirtilenlere göre aynı zamanda öğrencinin toplumsal yaşamdan soyutlanmamasına da dikkat edilmektedir. Okulun toplumdan ayrı olarak düşünülmesini eleştiren Dewey'e göre okul; toplumun küçük bir modelidir. Geleneksel yaklaşımda savunulduğu gibi yaşama hazırlık olduğu konusundaki görüşün aksine yaşamdaki her türlü olgu ve olaylar eğitim ortamına getirilmeli ya da öğrenci bunlara götürülmelidir (Sönmez, 1994: 109). Böylece öğrencinin içinde yaşadığı topluma etkin bir biçimde katılması sağlanacaktır.

2.1.2.3.2.6. Pragmatizm ve Etik Anlayışı

Pragmatizmde değerler sisteminde; faydacılık ve haz ilkesi temel alınır. James'e göre; ahlaki değer tamamen talebin karşılanması ile oluşturulur. Eğer bir kişi bir şey istiyorsa o şey ne olursa olsun iyidir (Suckiel, 2003: 50). Örneğin pragmatizmin öncülerinden John Dewey'e göre ahlaki değerler; insanın problemlerini çözmeye ya da ortadan kaldırmaya katkıda bulunacak nitelikte olmalıdır.

Bir başka deyişle yarar ilkesi pragmatizm etiğinde şu şekilde etkisini gösterir: Bir insanın eylemi o insanın olası pek çok eylem tarzları içinde en yararlısını seçtiği ölçüde ahlaksal bir değere sahiptir. Ama en yararlı yani en doğru eylem; aynı zamanda toplumun genel ihtiyaçlarını da gözeten eylemdir. Toplumun genel ihtiyaçlarına duyarsız davranan ve sadece kendi özel ilgisine göre eylemde bulunan insanın davranışları ahlaksal bakımdan doğru değildir (Özlem, 1989: 326). Birey – toplum arasındaki etkileşim sonucu ortak yararı gözeten değerler iyi olarak kabul edilirken bunun dışındaki düşünceler reddedilmektedir.

Eğitim s¼recinde pragmatistler ¼đrenciye kazandırılmaya ¼alışılan değerlerin bu nitelikte olmasına ¼zen g¼stermektedirler. Dolayısıyla bu felsefeye g¼re eğitim ortamları ve ilgili alanlar da ¼ocuklara faydalı olan ve toplum tarafından yadsınmayan değerlerin kazandırılmasında ¼st¼ne d¼şeni yaparak eğitime hizmet etmelidir.

2.1.2.3.2.7. Pragmatist Sanat Eğitimi

Geleneksel felsefelerde bireye ge¼mişin estetik değerleri benimsetilmeye ve o y¼nde sanatsal bir zevk kazandırılmaya ¼alışılmaktadır. ¼nkoşulsuz kabule dayanan bu kuramlara karşın bireyin istek ve ilgilerinin merkeze alınmasıyla farklı bir d¼ş¼nce yolu a¼an pragmatizm; bireyin estetik değerleri konusunda ¼zg¼r bırakılmasını savunmaktadır. ¼¼nk¼ esas olan bireyin zevk alması yani mutlu olmasıdır.

¼rnek verecek olursak; birey m¼zikte belirli karakteristiklere geleneksel olarak saygı duyulduğunu ¼đrenebilir, klasik m¼zik hakkında kusursuz bir bi¼imde konuşabilir hatta bu zevklerin kendi m¼zikal standartlarını oluşturduğuna da inanabilir. Ancak ge¼miş deneyimlerinde en ¼ok alışık olduğu ve en ¼ok hoşlandığı m¼zik t¼r¼ folk m¼zik ise aktif ya da belirleyici değer ¼l¼leri folk m¼zik d¼zeyinde olacaktır. Bireyin tutumunu ¼đretilen standartlardan ¼ok; kendi kişisel yargıları belirleyecektir (Dewey, 2004: 260).

Sonuçta her ne kadar belirli kalıp zevkler, deneyimler ¼đrenciye dayatılsa da ¼đrenci; kendisinin sempati duyduğu, i¼g¼d¼sel olarak yapmak istediği sanat alanlarına y¼nelecektir. Bu sebeple ¼đrenci i¼in ¼ıkmaz bir durum yaratmak yerine ona farklı ilgi alanları sunarak ve estetik deneyimleri yaşayacağı ortamlar sağlayarak kendi zevklerini oluşturması konusunda rehberlik yapılmalıdır.

2.1.2.4. Varoluşçuluk

2.1.2.4.1. Varoluşçuluğun Temel Tezi

İnsanın doğası problemiyle ilgilenmesi sebebiyle diğer felsefelerden ayrılan varoluşçuluk; insanın bu evrende kendi benliğini unuttuğu, kendini yitirdiği sorunsalını irdeler. Descartes'in '*düşünüyorum öyleyse varım*' sözünden yola çıkarak '*ben*' kavramının düşünen bir şey olarak tanımlanmasına ve insanın esas varlığının ihmal edilmesine ayrıca insanın düşünebilme yeteneği olmadan kendi başına bir varoluş sürdüremeyeceği yönündeki düşüncelere tepki olarak Soren Kierkegaard tarafından modern anlamda varoluşçuluk felsefesi geliştirilmiştir. Bu sebeple Kierkegaard varoluşçuluğun fikir babası olarak kabul edilmektedir.

'Varoluşçu fikirler; 19. yy düşünürlerinden Soren Kierkegaard (1813-1855), Friedrich Nietzsche (1844-1900) ve Fyodor Dostoyevski (1821-1881) de görülmele birlikte bu akım en yaygın felsefi üne 20. yüzyılda özellikle II. Dünya Savaşı boyunca ve sonrasında ulaşmıştır. 20. yy varoluşçu düşünürleri şunlardır: Alman filozoflar Karl Jaspers (1883-1969) ve Martin Heidegger (1889-1976), İsraili Martin Buber (1878-1965) ve Fransız Filozoflardan Hristiyanlığı temel alan Gabriel Marcel (1889-1973) ile tanrıtanımaz Jean Paul Sartre (1905-1980), ayrıca Protestan Paul Illich (1886-1965)'dir' (Guttek, 2006: 124).

Kierkegaard başta olmak üzere varoluşçu filozoflar insan varlığını us, aşkın gibi bir temele dayandırmadan sadece insan varoluşunu konu edinmişlerdir. İnsanın kendi bunalımında yok olup gittiğini, benliğini yitirdiğini ve bu çıkmazdan ancak kendi varlığına, özüne dönerek kurtulabileceğini savunan varoluşçular; varlığın özden önce geldiğini savunmuşlardır.

Varoluşçuluğu diğer felsefelerden ayıran da bu anlayıştır. Geleneksel felsefede önce 'öz' sonra varoluşun geldiğine inanılmıştır. Oysa varoluşçulara göre insan; önce varlık olarak vardır daha sonra şöyle ya da böyle özünü oluşturur ve kendi benliğini yaratır. (Aktaran: Turgut, 1993: 68). Aynı konuda Sartre şunları söyler; 'Eğer varlık gerçekten özden önce geliyorsa bunun anlamı birey; yaptıklarından sorumludur. Bu nedenle varoluşçuluğun ilk adımı bireyin eylemlerinin farkına

varmasını sağlamak ve varoluşunun tüm sorumluluğunun onun elinde olduğunu göstermektedir' (White, 2001: 4).

İnsanın kendi varlığını yaratabilen tek varlık olmasının ve kendisiyle ilgili her şeyi yine kendisinin oluşturmasının kaynağı varoluşçulara göre özgürlüktür. Çünkü sadece özgür olarak kendilerini seçenler, kendilerini yaratanlar ve varoluşlarına benimdir diyebilenler gerçekten var olurlar (Fouquié,1976: 48).

Tabi bireye tanınan bu özgürlük; aynı zamanda sorumluluk almayı gerektirir. Bu sorumluluk duygusu özgürlüğü hiçbir şekilde engelleyemez ama mademki insan kendine dair her şeyi kendisi oluşturma hakkına sahiptir; o zaman tüm sorumluluk yine bireyin kendisine aittir. Yaptığı davranışlardan dolayı kendisini yargılayacak olan da yine kendisidir. Bu sebeple insanlar özgür oldukları ölçüde sorumluluk sahibi olmalıdırlar.

2.1.2.4.2. Varoluşçuluk ve Eğitim

2.1.2.4.2.1. Varoluşçu Bilgi Kuramı

Bireyselliğin, özcülüğün temel alındığı bu felsefede hiçbir şey belirli ya da aynı değildir. İnsanın özüne göre her şey değişkendir. Bu değişkenlik bilgi kuramına da etki etmiştir. Varoluşçuluk mutlak bilgiyi kabul etmeyip; bireyin sübjektif yani kişi hayatından kaynaklanan bilgiye önem vermektedir (Bayraklı, 1999: 116).

Geçmişten gelen ve eklenerek oluşan bilgi bütünü gerçekte bilgi olarak görmeyen varoluşçuluk aklın bilgiyi elde etme gücüne de inanmaz. Çünkü akıl ve deneyle elde edilen bilgi; insanın nihai amacı olan kendi özüne dönmesinde yardımcı olamaz. Aklın gücü insanın varlığını anlamlandırmasına yetmez. Bu sebeple bireyin kendini oluşturmasında en ideal bilgi sezgisel olandır.

Nitekim bilgi insanın eylemlerinin sonucu olarak ortaya çıkan duygularından ve bireysel sezgilerinden kaynaklanır. Dolayısıyla bilginin geçerliliği kişi için taşıdığı anlam ve değere bağlıdır (Gutek, 2006: 140). Başka bir deyişle bilgi genellikle öznel; kişi hangi bilgiyi edineceğini seçmeli ve bununla ne yapacağına karar vermelidir. Bu nitelikler tüm insanlar için geçerlidir (Gutek, 2006: 141).

2.1.2.4.2.2. Varoluşçu Öğretim Programı

Varoluşçu öğretim programı özellikle bireylerin tercihlerinin göz önünde bulundurulduğu fiziksel ve toplumsal gerçekliğe ilişkin konulardan oluşmaktadır (Guttek, 2006: 142). Amaç kişinin kendini gerçekleştirme ise; insanın yaşama ve olaylara karşı tecrübesinin olması, insana dair birçok olguyu görmesi, keşfetmesi gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda teknik veya teolojik içerikli disiplinlerden daha ziyade insan ruhunu ele alan ve insanın özüne ulaşabilmesinde daha gerekli olan disiplinler programda yer almalı ve öğrenci bu disiplinlerin arasından seçim yapma özgürlüğüne sahip olmalıdır. Çünkü öğrenci öğrenmek istediği konuları seçebilecek kadar sınırsız bir özgürlüğe sahiptir.

Varoluşçulukta düzenlenmiş bir içerik sunulmaz. Fen bilimlerinden daha çok toplum bilimlerine ağırlık verilmektedir. Bunun için sosyoloji, psikoloji, felsefe, tarih, ekonomi, antropoloji gibi dersler ön plana alınmalıdır (Sönmez, 1994: 50).

2.1.2.4.2.3. Varoluşçu Öğretim Yöntemi

İdealizmdeki sokratik diyalogun bir benzeri varoluşçulukta öğretim yöntemi olarak kabul edilmektedir. Ancak yöntemin uygulanış şeklinde iki felsefenin temel ilkelerine göre farklılık görülmektedir. Şöyle ki; idealizmdeki sokratik diyalogda öğretmen öğrenci ile onu doğru cevaba yönlendirecek bir diyalog kurmaktadır. Yani öğrenciye sorulan soruların hepsinin cevabı önceden bellidir. Öğretmeniyle gerçekleştirdiği bu diyaloglar neticesinde öğrenci bir şekilde doğru cevaba ulaşır.

Varoluşçuluktaki sokratik diyalogun farkı ise soruların cevaplarının önceden belli olmamasıdır. Yani soru-cevap yöntemi uygulanır ama cevaplar tamamen bireyseldir. Çünkü öğrenciye bağlı olarak değişir. Öğretmen öğrenciyi hiçbir şekilde yönlendirmez. Öğrenci kendi sezgisine dayalı olarak kendi cevabını bulur. Cevap ona aittir, onun gerçeğidir ve bu diyalogda öğrenci kendi düşüncelerini oluşturmaya başlar. Zaten amaç öğrencinin kendi düşünce ve değerlerini yaratmasıdır.

Varoluşçuluğa göre sokratik diyalog uygulanırken öğrencinin kendi varoluşunu gerçekleştirip gerçekleştirmediğini yoklayan ve özgürce seçim yapabilme, sorumluluk duyma, yaratıcılığını açığa çıkarma düzeyini belirleyen sorular

sorulmalıdır. Ezbere dayalı, toplumsal değer ve yargıları içeren; soyut bilgiyi kapsayan sorulara ise yer verilmemelidir (Sönmez, 1994: 138).

2.1.2.4.2.4. Varoluşçu Eğitimde Öğretmen – Öğrenci İlişkisi

Varoluşçu felsefede; öğretmen ve öğrenci arasında alışılmışın dışında bir diyalog vardır. Bu diyalogda öğretmenin başlıca fonksiyonu realizmdeki gibi bilgi aktarmaktan ibaret olmadığı gibi pragmatizmdeki gibi rehberlik yapmak değildir. Yine idealizmde olduğu gibi o; taklit edilecek bir şahsiyetten başka rolü olmayan bir öğretici durumunda da değildir. Öğretmenin görevi; her öğrencinin kendini gerçekleştirme yolculuğunda ona yardımcı olmaktır (Tozlu, 1997: 70). Öğretmen öğrencilerin bireyselliklerini ifade edebilecekleri türden bir öğretim sağlamalıdır. Çünkü ancak böyle bir öğretimde öğrenciler kendilerini belirleme/tanımlama sorumluluğuyla yüz yüze gelirler (Gutek, 2006: 144).

Öğrenci eğitim sürecinde sınırsız bir özgürlüğe sahip olmalıdır. Çünkü özgürlük varoluşun temelidir. Kimsenin ona öğüt verme hakkı yoktur (Sönmez, 1994: 129). Nitekim Sartre'nin şu sözleri konu hakkında oldukça aydınlatıcıdır: 'İnsan bir sıfır başlangıç noktası oluşturan varoluştur; radikal-özgür bir varlıktır. Kendisinden önce hiçbir şey gelmez, hiçbir şey verilmemiştir. Kişi kendi özünü kendi kurar ve gelecekteki yaşamını kendisi yaratır. Bir var olan olarak insan kendini kendi özüne göre gerçekleştirip üretir (Pieper, 1999: 234). Dolayısıyla öğrenci kendini istediği gibi yönlendirme hakkına sahiptir. Kriterlerini, kurallarını kendisi belirler. Dışardan gelen hiçbir otorite veya öneri onu ilgilendirmez. Bununla birlikte seçim özgürlüğü diğer konularda olduğu gibi eğitim sürecinde de öğrenciye büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Eğer yaptığı seçimler, attığı adımlar yanlış ise bunun tek sorumlusu kendisidir. Böyle bir durumda onu cezalandıracak olan yine kendisidir.

2.1.2.4.2.5. Varoluşçu Okulun Görevleri

Geleneksel eğitim anlayışının karşısında duran Varoluşçu felsefe; öğrencinin kendisiyle ilgili gerçekliğe ulaşabilmesi için ona özgür bir eğitim ortamının sağlanmasını savunmaktadır.

Varoluşçulara göre okulların çoğunda çocukların özgürlüklerini, tercihlerini ve öznel zenginliğini göz ardı eden geleneksel uygulamalar vardır. Geleneksel kurumlar olarak geçerliliğini koruyan okullarda öğrenciler özgürleştirilmek yerine onlara belirli sosyal roller yüklenmektedir. Bu rolleriyle okullar; öğrencileri çocuklar ve gençler olarak ayırmakta ve onları yaşlarına ve akademik durumlarına göre gruplandırmaktadır. Okullardaki bu eleyici düzenin sonucunda eğitim; çoğu insanın kaybettiği, çok az insanın kazandığı bir yarış haline gelmektedir (Guttek, 2006: 145). Okulların öğrencinin bireyselliğini engelleyip onu standart kalıplara dâhil etmeye zorladığına inanan Varoluşçuluk; eğitim ilkelerine uygun olarak John Holt'un '*açık sınıf*' modelini kabul etmektedir.

Geleneksel sınıfın aksine açık sınıf; materyal vs. ile zenginleştirilmiştir. Bu öğretimde öğretmenler ve öğrenciler birçok olanaklara sahiptirler, öğrencilerin farklı ilgileri göz önüne alınıp; tercihte bulunmaya teşvik edildikleri için açık sınıfta yapılan öğretim ve öğretmen ile kurulan ilişkiler özgür ve esnektir (Guttek, 2006: 146).

Varoluşçu okulda özgür bir ortam yaratılması amacıyla uygulanmak istenen bir diğer düşünce; kuralların en aza indirgenmesidir. Çünkü kurallar insanın özgürlüğünü sınırlandıran çevre temelli otoritelerdir ve bu durum varoluşçuluğun temel ilkelerine aykırıdır. Çocuğu belli kuralları benimsemeye ve dar bir çerçevede davranmaya zorlamak onların kendi kişiliklerini oluşturmalarına engel olduğu gibi yaratıcı güçlerinin gelişimini de olumsuz etkilemektedir. Oysa ideal eğitimde öğrenci kendi değerleriyle yaratıcı güçlerini kullanabilmelidir.

2.1.2.4.2.6. Varoluşçuluk ve Etik Anlayışı

Varoluşçu felsefenin temel konusu değer yaratma ve seçme eylemidir. Değerler eski metafizik ve sosyolojik gerçeklikteki kavramlara hapsedilmeyip bunun yerine kişinin tercihleriyle ortaya çıkmalıdır (Guttek, 2006: 134). Çünkü her birey doğrunun, iyinin ve güzelin düzgülerini kendisi özgür olarak ortaya koyar (Foulquié, 1976: 73). Özgürlük anlayışından taviz vermeyen Varoluşçulukta bireylerde; eğitim yoluyla kendi değer sistemini kurabilecek ve dış merkezli hiçbir ölçüt olmaksızın kendi özünü yaratabilecek güce sahip oldukları bilincini oluşturmak amaçlanmaktadır.

‘Aynı şekilde Sartre; özgürlük tek değer kaynağıdır. Bunun için de kendini kendiliğinden kabul ettiren bir yasaya uymada hiçbir ahlaklılık yoktur’ (Foulquié, 1976: 99) derken; bireyin çevresi daha doğrusu kendisi dışında başka otorite tarafından benimsetilmeye çalışılan değerlerin; kabul edilemez ve anlamsız olduğunu vurgulamıştır.

Varoluşçu bir başka filozof Nietzsche’nin ‘şimdiye dek değerler tarihsel olarak belirlenmişti; artık insan düşünmeye başlamıştır. Kişi sorumluluk ve özgürlüğün yükünü tam olarak sırtlanmak zorundadır’ (Blackham, 2005: 39) sözü Varoluşçuların değer konusuna yaklaşımının en açık ifadesidir. Sonuç olarak özgürlüğü en yüksek değer kabul eden varoluşçu etik; birey merkezli bir etiktir.

2.1.2.4.2.7. Varoluşçu Sanat Eğitimi

Yaratmak; özgürlük içinde var etmektir. Bilinç; özgürlüğünü kendi gücünden, kendi yetkinliğinden almaktadır. Ancak yetkin bir bilinç özgürdür. Sınırlı ve karmaşık bir bilincin özgür edime ulaşabilmesi dolayısıyla yaratıcı olabilmesi imkânsızdır. Nietzsche’nin ‘yeni yaratılar için kendini özgür kılmak gerekir’ (Timuçin, 2005; 103) derken kastettiği aslında budur. İnsan ancak kuralların, baskın otoritelerin etkisinden sıyrılabilirdiğinde kendine özgü bir şeyler ortaya koyabilmektedir. Çünkü insan bilinçli ya da bilinçsiz olarak kendisi etrafındaki her şeyden etkilenebilmektedir ve bu etkileşim mutlaka onun düşüncelerine yansiyacaktır. Bu sebeple varoluşçuluk kuralların olmadığı; özgürlüğün temel alındığı bir sistem kurma çabasıdır. Ancak o zaman kişi estetik değerlerini yaratıp zevklerini ortaya çıkarabilir.

Dolayısıyla Varoluşçulara göre estetik eğitiminin amacı bazı sanatçıların seçilmiş yapıtlarını taklit etmek değil; daha ziyade öğrenciyi yaratıcı estetik anlatımlara teşvik etmektir. Bu konuda en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Estetik eğitiminde öğretmen; öğrencinin duygusunu ve zekâsını harekete geçirerek onda estetik bir ürün yaratma isteği uyandırmalıdır. Öğretmen öğrencinin ne yaratabileceğini önceden bilmediği için onun yaratıcılığını ortaya çıkaracak çok çeşitli araçlar sağlayarak ona eserini/objesini yaratma fırsatı vermelidir. Öğrenci ise sahip olduğu olanakları ve dış dünyaya ilişkin objeleri eserinde yansıtmak için

kullanacaktır. Böylelikle eserin; öğrencinin yaratıcı ürünü olması amacına da ulaşılmış olur. (Gutek, 2006: 142-143).

2.2. Eğitimin İdeolojik Boyutu ve Temel Bazı İdeolojiler

2.2.1. İdeoloji Kavramı ve Eğitim Politikalarının Oluşturulmasında İdeolojinin Etkisi

2.2.1.1. İdeoloji Kavramı

İdeoloji; Yunanca ‘görmek’ anlamındaki *idea* ve ‘bilim’ ya da ‘söylev’ anlamındaki *logos* sözcüklerinden türetilen ‘fikirlerin bilimi’ anlamına gelmektedir (Gökçe, 1999: 127).

İdeoloji kavramı ilk olarak 1796’da Fransa’da Destutt de Tracy tarafından ‘düşünceler bilimi’ olarak önerilmiştir ve Napoleon Bonaparte’ın kullanımıyla popülerlik kazanmıştır. Napoleon’un kurduğu ve yeni bir eğitim sistemi oluşturmakla görevlendirdiği ‘Ulusal Enstitünün’ üyesi Tracy; birkaç aydın ile birlikte eski toplumlarda hâkim olan; din aracılığıyla dünyayı açıklama yönündeki inancı yıkıp yeni toplumun haklılaştırıcı ideolojisini oluşturmayı amaçlamıştır. Bu sebeple Fransız aydınlanmacıları ideolojiyi; sosyal kuramlardaki düzenlemeleri değiştiren eyleme doğru yönelen toplum konusundaki düşünceler olarak tanımlamışlardır (Güven, 2000: 7).

O dönemde epistemolojik kuramda düşüncelerin yaratılması¹ anlamında kullanılan ideoloji; 19. yy’da sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan sınıfların kendini tanımlamalarında araç haline gelmiştir. Zaman içinde sosyalist düşünürlerin burjuvaziye karşı bir silahı olarak kullanılmaya başlayan ideoloji kavramı anlam bakımından tartışmalı bir kavramdır.

Bütün bu anlam karmaşasına rağmen genel anlamda ideoloji; hâkim sınıfın ya da devletin elindeki en büyük silahlardan biridir. Sonuçta hâkim sınıf ya da devletin bizzat kendisi; politikalarını ve siyasi uygulamalarını haklılaştırmak için ideolojik bir sistem kurma yoluna gitmeye başlamışlardır.

¹ Güven, İsmail (2000; 7)

Fransız Okulu marksistlerinden Theodor Adorno ideolojiyi değerler ve görüşler bütünü; insanı ve toplumu anlama biçimi olarak açıklamıştır (Eagleton, 1996: 181). Ünlü antropolog Clifford Geertz'e göre ise ideoloji ancak bir yaşam biçiminin geleneksel gerekçeleri muhtemel bir siyasal altüst oluşun etkisiyle çöktüğünde ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki artık toplumsal gerçekliğe dair hiçbir şeye güvenemeyecek duruma gelen bireyler; bu yeni koşullarda toplum içinde kendilerine yol gösterecek 'ikna edici imgelere' ihtiyaç duymaktadırlar (Eagleton, 1996: 214). İşte bu noktada ideoloji devreye girmekte ve bireyleri etkileyerek kendi menfaatleri doğrultusunda onları yönlendirmektedir.

Başka bir tanımlamaya göre ideoloji; bir bütün, bir teori, bir sistem hatta bazen yalnızca bir zihniyet oluşturan fikirlerin tümüdür (Politzer, 2003: 206). Bu fikirler belirli bir sınıfın ya da cemiyetin istek ve arzularını temsil etmektedir. Hâkim sınıf tarafından belirlenen bu fikirler kümesi toplumun diğer üyelerine benimsetilerek ortak bir ülkü etrafında toplanma amaçlanmaktadır.

Belirlenen fikirleri ideolojik yapan onların doğruluk ilkesine aldırılmadan; sınıfı bir arada tutmaya yönelik olmaları, sınıfın üyelerinin eylem ve tutumlarını haklı göstererek onların çıkarlarını korumaya ya da artırmaya yaramalarıdır (Baydur, 1994: 26). Dolayısıyla ideoloji; kitleleri toplayıp onlara bir hırs, bir değer aşlamaya, bir takım sloganları doğru diye akıllara yerleştirmeye, hâkim grubun menfaatlerini gizlemeye ve gelecekle ilgili belirsizlikleri kaldırmaya yarayan bir araçtır (Bolay,1996: 419).

İdeoloji; insanlar üzerinde etkili olabilmek için ise içerdiği değerleri kutsallaştırma yoluna gider. Herhangi bir ideoloji; savunduğu varoluş biçimini haklılaştırarak yaygınlaştırmaya çalıştığı toplumsal düzeni; doğru olarak tanımladığı değerler ışığında yüceltir Kutsal olan da yanlış kabul edilen de o ideolojinin sınırları içindedir. Kutsal ve doğru kabul edilenler ideolojinin savunduğu alan içinde yer alırken; yanlış olarak kabul edilenler o ideolojinin mücadele ettiği alan içinde yer alır. (Ergil, 1986: 20).

İdeoloji ile ilgili yaklaşımlar dikkate alındığında ideolojiyi tanımlayan özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- 1) İdeoloji; toplumsal yaşamın organik bir parçasıdır. Toplumsalın kaçınılmaz varoluş tarzlarından biridir.
- 2) İdeoloji; insanların gerçek ilişkilerle kendi varoluşları arasında yaşadıkları bir ilişkidir. İdeolojinin yaşanan bir ilişki olması onun sürekli akış ve oluşum içindeki bir pratik olmasına işaret eder.
- 3) İdeoloji; gerçekliğin kendi kendine bir yansıması değil; bireyin bu ilişkiyi tahayyül tarzıdır.
- 4) İdeolojinin gerçeklikle bunun tahayyülünün karmaşık bir temsili olması, onun sadece bilinç düzeyindeki tasarımları değil; aynı zamanda imgeleri, mitleri, fikirleri, kavramları, bilinçdışı tasarımları öznenin algılayışına bağlı olarak kurması anlamına gelir (Üşür, 1997: 47- 48).

2.2.1.2. Eğitim Politikalarının Oluşturulmasında İdeolojinin Etkisi

Egemen siyasi gücün; ideolojisini meşrulaştırmada başvurduğu önemli araçlardan bazıları eğitim, kitle iletişim, hukuk, vb. yapılardır. Bu yapıların araçsal olarak işlevi ideolojinin bireyler tarafından benimsenmesine katkıda bulunmaktadır. Althusser (1978: 39); hâkim ideolojinin haklılaştırılmasında devletin ideolojik aygıtları adını verdiği araçsal kurumları dinî, öğretimsel, aile, hukukî, siyasal, sendikal, haberleşme ve kültürel olarak belirlemiştir.

Bu araçların en güvenilir olanı eğitim kurumlarıdır. Çünkü eğitim bir sistem olarak toplum içinde oldukça geniş bir alanda etkili olan ve tüm bireylerinin katıldığı bir eylemdir. Dolayısıyla bir ülkede eğitimin ideolojik bir faaliyet olması kaçınılmazdır. Sonuçta da devletin ya da egemen siyasi gücün; ideolojisini yaymak için öncelikle başvuracağı yol eğitim politikalarını yeniden yapılandırmaktır.

İdeoloji; özellikle resmi veya hâkim ideoloji direk olarak eğitim ve öğretim sürecinde;

- 1) Eğitim politikaları, hedefleri, amaçları ve sonuçlarının belirlenmesinde,
- 2) Okul çevresindeki davranış ve değerleri düzenlenmesinde,

3) Okulun resmi müfredatını oluşturan bilgi ve yeteneklerin seçilmesinde etkili olmaktadır (Gutek, 2006: 181).

Siyasal sistemlerin eğitimle ilişkisini inceleyen Antonio Gramsci'ye göre hâkim ideoloji; okul kitaplarında, eğitici filmlerde, resmi demeçlerde ve öğretmen söylemlerinde ortaya çıkmaktadır (Güven, 2000: 36).

Gramsci'nin fikirlerini yapılaşdırıp eklemeler yapan Althusser ise eğitim konusunda ideolojinin iki anlamı olduğunu belirtmiştir. Birincisi okullar aracılığıyla yönetici sınıfın egemenliğinin benimsenmesidir ki burada ideoloji maddesel bir kimliğe bürünmüş ve okulun günlük işleyişine yansımıştır. Okul binalarının mimarisi; sınıfların, öğrenci, öğretmen ve yöneticilere ait alanların biçimsel manada ayrıştırılması örnek olarak verilebilir. İkinci anlamı ise; öğrencilerin bilinçli olmasını sağlayan somut uygulamalarda yer alan anlamlar, değerler ve sorular sistemi olmasıdır (Güven, 2000: 39).

Eğitim kurumları toplumsal yapılanmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple her grup kendi inançları doğrultusunda eğitim kurumlarına görevler yüklemektedir. Başka bir deyişle eğitim politikalarına yön veren ideoloji; başarılı olmak için okulları uygulama merkezi olarak kullanmaktadır.

Eğitim kurumlarının haricinde hem toplumsal değerlerin yer aldığı gizli müfredatı hem de öğretimin resmi müfredatının unsurlarını içeren ideoloji; gelecekte toplumsal, siyasal ve ekonomik olguları yaşayacak olan kişilerin çeşitli rollerini ve bu rollerin işlevlerini düzeltmektedir (Gutek, 2006: 179).

Toland'a göre egemen siyasi güç ile birey arasında eğitimin ideolojik işlevi üç aşamada gerçekleşmektedir: Birinci aşama harekete geçirmedir. Bu aşamada bireyler; siyasal sistemin çıkarları ve kendi ihtiyaçları arasında sosyal gerçeklik içinde yeniden tanımlanır. İkinci aşama yeniden yapılanmadır. Siyasal sistemin işler hale getirilmesi ile bireyler bu işleyişe uyumlaştırılır; kurumsallaştırılmış düzen içinde yeni kimlik ve ilişki ağı yaratılır. Üçüncü aşama ise taşımadır. Bu aşamada

siyasal sistemin korunması ve devam ettirilmesi amacıyla ritüeller, mitler, idoller ve kahramanlardan oluşan bir sembolik evren oluşturulur (Çetin, 2001: 207).

Sonuç olarak eğitim ve ideoloji birbiriyle ilişkili olarak siyasi gücün; fikirlerini meşrulaştırarak onları kutsallaştırmasında araçtır. Eğitim yoluyla egemen ideolojiyi oluşturan değerler mutlak doğru olarak gösterilir ve eğitim içeriği bu şekilde düzenlenir. Böylece siyasi gücün toplum üzerindeki düşünce hâkimiyeti sağlanır ve neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğrenen bireyler ile siyasi güç arasında bütünleşme gerçekleşir.

2.2.2. Temel Bazı İdeolojiler

2.2.2.1. Liberalizm

2.2.2.1.1. Liberalizmin İlkeleri

Liberalizm; Ortaçağ feodalizminin parçalandığı dönemlerde meslek sahipleri, bankacılar ve ticaretle uğraşanlardan oluşan orta sınıfın sosyal ve siyasal haklar için aristokrasi sınıfına karşı mücadeleye giriştikleri 16. yy sonlarıyla 17. yy başlarında ortaya çıkmıştır (Gutek, 2006: 187).

Liberalizm; bireycilik, özgürlük, doğal düzen, piyasa ekonomisi ve sınırlı devlet ilkeleri temelinde şekillenen bir düşünce sistemidir. Liberal anlayışta *birey* esastır. Birey her türlü yapının üstündedir. Liberalizmi temellendiren ve geliştiren John Locke; bireyin yaşam, özgürlük ve mülk edinme haklarının mutlak olarak korunması gerektiğini, birey çıkarlarının hiçbir otorite tarafından engellenemeyeceğini ifade etmiştir. Birey toplum için bir araç değildir aksine kendisi bizzat amaçtır. Dolayısıyla bireysel çıkarlar her zaman daha önceliklidir ve liberalizmin toplum yaşamından beklentisi; bireylerin birbirlerine saygı göstermesi ve bireysel yaşam alanlarına müdahale edilmemesidir.

Liberalizm bireyciliğe bağlı olarak; *özgürlükçü* bir doktrindir. Liberal özgürlük anlayışının başlıca iki özelliği vardır: Birincisi özgürlüğün öznesi herhangi bir toplu varlık biçimi değil sadece birey olarak insandır. Liberal özgürlüğün ikinci özelliği ise onun negatif bir değer olarak görülmesidir. Bundan kasıt bireyin herhangi bir keyfi kısıtlama veya baskı altında olmaması halinde ancak özgür olduğunun kabul edilmesidir. (Bumin, 2002: 384). Liberal teorinin en güçlü yönlerinden biri olarak

özgürlük; sadece bireyin kendi kendisiyle ilişkisi içinde anlamlı olan bir kavramdır (Mahçupyan, 2000: 78).

Doğal düzen ilkesine göre ise Liberalizm; dünyayı açıklamak yerine ‘doğru’ bir dünyanın nasıl olması gerektiğini anlatır. Kendi haline bırakılmış ‘doğal’ süreçlerinin hikmetine inanır; bağımsız ve özgür bireylerden oluşan bir toplum hayal eder. Bu çoğulcu, karşılıklı saygı ve hoşgörüyeye dayanan bir toplumdur (Mahçupyan, 2000: 68). Liberal toplumda tüm bireyler haklara saygılıdır ve kimse kimsenin haklarına sınırlama getiremez. Birey temelli bir toplumsal yapı kabul edilir ve toplumun mutlu olması için bireylerin mutlu olması hedeflenir. Bireylerin mutluluğu için yapılması gereken ise onların özgürlüklerine ve haklarına saygı duymaktır. Toplumsal refahı hakların korunmasına bağlayan liberalizmde devletin görevi; öncelikle bireylerin haklarını korumaktır.

Piyasa ekonomisine gelince liberalizmin bu ilkesi aslında özgürlük ilkesiyle iç içe geçmiştir. Çünkü ekonomik özgürlük demek piyasa ekonomisi demektir. ‘Bırakınız yapınlar, bırakınız geçsinler’ anlayışı ile serbest ekonomi anlayışını açıklayan liberalizm; bireylerin en temel haklarından biri olan özel mülkiyet kavramı üzerinde durur. Bireyler kendi menfaatleri doğrultusunda mülk edinme ve istediği şekilde bunu kullanma hakkına sahiptir. Piyasa ekonomisinde ortak çıkarlar değil tek tek bireysel menfaatler önemlidir.

Dolayısıyla liberalizmde *devlet* kavramı ya tamamen ortadan kaldırılır ya da devletin yetkisi büyük ölçüde sınırlandırılır. Devlet; bireyin yaşamına, haklarına hiçbir şekilde müdahale edemez. Doğal düzen ilkesinde de bahsedildiği gibi devletin görevi; dışarıdan gelebilecek tehlikelere ve içerde özgürlükleri tehdit edebilecek unsurlara karşı mücadele etmektir.

John Locke; liberalizmin temel esaslarını şu şekilde maddeleştirmiştir;

- 1) Birey olarak insan; yaşam, özgürlük ve mülk edinme olmak üzere belirli temel haklara sahiptir.
- 2) Bireyler toplumun diğer üyelerinin haklarına saygı duyarlar. Ancak toplumsal refahı tehdit edebilecek olası bireylerarası uyuşmazlıklarda

hakemlik edecek bir otorite bulunmalıdır. Bu otorite bireysel hakların güvenliğinden sorumlu olan devlettir.

- 3) Bunun yanı sıra devlet; bireysel haklara herhangi bir şekilde müdahale edemez. Mülk edinme hakkı dâhil her hak şartsız koşulsuzdur.
- 4) Birey hakları toplumsal yaşama taşınamaz. Böylece bireylerarası iletişim bireysel hakları engellemez (Susser, 1995: 62).

Liberal düşüncenin önemli isimlerinden bazıları; Thomas Hobbes, John Locke, Adam Smith, James Mill, David Hume, John Stuart Mill ve Herbert Spencer'dir.

2.2.2.1.2 Liberalizm ve Eğitim

2.2.2.1.2.1. Liberal Bilgi Kuramı

Locke'a göre; insan zihni boştur ve her deneyim zihinde bir iz bırakır. Bu deneyim ve algılar bireyin bilgi kapasitesinin ifadesidir. Dolayısıyla bilgiye atfedilen değer; kişinin algı ve bakış açısına, yaşadığı deneyimlere göre farklılaşmaktadır.

Liberalizmin bilgi kuramı birbirini tamamlayıcı iki farklı işlev görmektedir: Bunlar her bireyin bilgisinin kendisi için yeterli olması ve bireyin temel felsefi birim olarak davranışının meşrutiyetini sağlamasıdır. Ayrıca hiçbir bireyin gerçekliğin tümünü bilememesi durumu; kıyaslama yapmayı ortadan kaldırmakta ve her bireyi diğer diğerlerinin tercih ve davranışlarına saygı duymaya razı etmektedir (Mahçupyan, 2000: 85).

Bilginin değerinin kişiye göre değişmesi ve her bireyin sadece kendi bilgisinden sorumlu olması; liberalizmin özgürlük ilkesiyle açıklanabilir. Hak olarak tanınan özgürlüğün birey için anlamlı hale gelmesi onun bu bilince ulaşmasıyla alakalı olduğu için gerçek bilgi; bireye özgürlük bilinci kazandıran nitelikte olan bilgidir.

2.2.2.1.2.2. Liberal Öğretim Programı

Liberal öğretim programı konusuna gelince ilkokul düzeyindeki temel eğitimde; özellikle okuma-yazma gibi yetilerin yanı sıra genel vatandaşlık kavramı içinde yer alan; seçimlerde oy kullanma, okuma-yazmanın gerekliliği gibi sorumluluklara ilişkin bir bilinç kazandırmak esastır. Ortaöğretimde ise eğitimi süren

bu konuların yanı sıra tarih, edebiyat, matematik ve fen bilimlerine ilişkin bilgiler de verilmelidir. Genel eğitim politikaları ve programlarıyla aynı zamanda bireylerin mesleki kararlar vermeleri hedeflenir. Genel eğitim; rasyonel kararlar vermede gerekli olan bilgileri kazandırmalıdır (Guttek, 2006: 210).

Sadece belirli konuların değil öğrencinin yaşam içinde ihtiyaç duyacağı bilgilerin de yer aldığı bir öğretim programı planlanmalıdır. Locke'a göre öğrencinin her şeyi tamamen öğrenmeye vakti ve gücü olmadığından onun her konuda ayrıntıya girmeden genel olarak bilgilenmesi sağlanmalıdır.

2.2.2.1.2.3. Liberal Öğretim Yöntemi

Öğrenci bilgiye kendi deneyimleri sonucunda ulaştığı için liberal eğitimde ezbercilik, soru-cevap gibi yöntemler reddedilmiştir. En ideal öğretim yöntemi araştırma yöntemidir. Araştırma konusu ve sonucunda elde ettiği bulguların yapılandırılması tamamen öğrenciye bağlı olmalıdır.

Liberal eğitimde özgürlük vardır ve öğrenciler tartışmalı konularda dahi araştırma yapabilmelidirler. Araştırma yapma ve araştırma sonuçlarını kullanmada özgürdürler. Öğretimde araştırmalarda önyargıların yeri yoktur ve bu araştırmalar elverişsiz ortamlarda yapılamayacağı için öğrencinin çevresi serbestçe çalışabileceği şekilde organize edilmelidir (Guttek, 2006: 213).

2.2.21.2.4. Liberal Eğitimde Öğretmen-Öğrenci İlişkisi

Liberal eğitimde öğretmen öğrenciyi yönlendirmekten kaçınmalı; onun özgürlük hakkına saygı duymalıdır. Liberalizmde bireylerarası saygı ilkesi öğretmen-öğrenci ilişkisinde de geçerli olduğu için öğretmenin; öğrencinin araştıracağı ve öğrenmek istediği alanı seçmesi konusunda müdahale etmemesi esastır.

Mesela öğretmen eğitim sürecini; kendisinde gördüğü özelliklerin öğrencisinde de olduğunu idrak ederek planlamalıdır. Dolayısıyla bir ödev verirken öğrencisinin de özgür olmak, kararlarını kendisinin vermek istediğini göz önünde bulundurarak ondan yapmasını istediği ödev veya çalışmalarını belirleme hakkına sahip olduğunu düşünmesini sağlamalıdır (Locke, 2004: 81).

Ayrıca öğretmen; öğrencinin öğrenmeye istek ve merakını canlı tutmak için onu öğrendiği konuların faydalı olduğuna inandırmalıdır. Tecrübe ettiği bilginin bireye ayrıcalık kattığını hissettirmelidir.

Böylece öğrenci bir konuşma esnasında bilginin insana nasıl bir güç verdiğini hissettiğinde bilginin ne kadar değerli olduğunu da kavramaya başlayacaktır. Özellikle ahlak, dünya görüşü ve görgü konularında öğrenci önüne çeşitli örneklemeler sunularak onun konu ile ilgili düşüncelerini biçimlendirmesi sağlanabilir (Locke, 2004: 114). Sonuçta eğitimini tamamlayan öğrenci; bilimsel alanda bilgilenir, vatandaşlık bilinci (bireysel hak ve özgürlüklerin korunması seçme ve seçilme hakkı vs.) kazanır ve mesleki anlamda geleceğe yönelik atılımlarda bulunur.

2.2.2.1.2.5. Liberal Okulun Görevleri

Liberal eğitim işbirlikçi ve toplumsal bir faaliyettir. Okul otoriter ve güdümlü bir yapının aksine özgür bir toplumdur. Diğer taraftan az ya da çok ortak bir amaçta gönüllü olan ve sorumluluk sahibi bireylerin yetiştirildiği bir kurumdur (Greene, 1955: 117). Özgür bir toplum olarak okul; öğrencilerin düşüncelerini geliştirebilecekleri uygun bir eğitim ortamı olarak düzenlenmelidir. Ayrıca serbest piyasa ekonomisi kapsamında okul; mesleki tercihlerde bulunabilen bireyler yetiştirme görevini yerine getirmelidir.

Dolayısıyla okulun toplumsal işlevi öğrencilerine demokratik toplumun temel yapısını ve esas süreçlerini öğretmek ve onları bir dereceye kadar tam özgürlüklere ve bunların güçlenmesine yönelik katkıda bulunan, her şeye ömürleri boyunca uyan ve bağlanan bireyler olarak yetiştirmektir (Greene, 1955: 132). Özgürlüklerin ve hakların korunup devam ettirilmesi için bireylere okullarda toplumsal düzeni koruma bilinci kazandırılmalıdır. Okul demokratik, özgür ve birey merkezli bir toplumsal model olarak öğrencileri toplum hayatına bu şekilde hazırlamalıdır.

2.2.2.1.2.6. Liberalizm ve Etik Anlayışı

Etik konusunda liberal teori relativisttir. Birey sadece kendisi için doğru olan davranışlarla ilgili bir fikre sahiptir ve bunu uygulamaya çalışır. Kendisini aşan

hiçbir konuda ‘doğru’ davranış kalıpları ve yaşam normları öneremez (Mahçupyan, 2000: 83). Başka bir deyişle liberal yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi ahlaki değer sisteminin oluşturulmasında da yine birey merkezlidir. Her birey kendi yaşam alanı içinde kendisine göre bir değerler bütünü oluşturur.

Toplum genelinde ise davranış kurallarının belirlenmesi bireylerin onayı ile gerçekleşmektedir. Önceden belli olan mutlak bir ahlak sistemi yerine liberalizmde bireylerin özgürlüklerini kısıtlamayan ama aynı zamanda toplumsal yaşamı dengede tutan kuralların toplum üyeleri tarafından oluşturulması esastır.

Liberal düşünür Hume’a göre ahlak kuralları liberal düzene hizmet edecek şekilde kendiliğinden gelişecektir çünkü bu kurallar; dinî ya da başka herhangi bir metafizik temele dayandırılmadan bireylerin onayını kazanabilmiş ve zorlayıcı olmayan niteliktedir (Barry, 1997: 15). Dolayısıyla liberal sistemde ahlaki eğitim verilirken öncelikle öğrencilere kendi değerlerini oluşturabilme yetisi ve kuralları benimseyip benimsememe konusunda özgür oldukları bilinci kazandırılmalıdır.

2.2.2.1.2.7. Liberal Sanat Anlayışı

Liberalizm; bireyi hiçbir zaman belirli kurallar, normlar içine hapsetmez. Çünkü bireyin kurallara göre hareket etmek veya birtakım şeyleri yapmak zorunda hissetmesi onun özgürlüğüne müdahale etmektir.

Nitekim liberaller eğitim aracılığıyla öğrencinin hem kendi hedefleri doğrultusunda davranması hem de kendi gereksinimlerine cevap verecek düzenini oluşturması gerektiğini ileri sürmüşlerdir (Gutek, 2006: 198). Liberalizmin eğitim konusundaki bu yaklaşımları diğer alanlarda olduğu gibi sanat eğitimi konusunu da etkilemiştir. Öğrenci estetik zevkinin oluşmasında ihtiyacı olan deneyimleri kendisi seçmelidir. Belirli bir sanat anlayışının, bakış açısının çocuğa benimsetilmeye çalışılmasından kaçınılmalıdır.

Estetik deneyimleri konusunda özgür bırakılan öğrenci; düşünme, analiz etme, kıyaslama ve sebep-sonuç ilişkisi kurabilme becerileri kazanır. Ayrıca kendine özgü

zevklerini geliştirir, hüküm verme, eleştirme gibi kazanımların yanında sezgilerini de güçlendirir (Stewart, 2004: 70).

2.2.2.2. Milliyetçilik

2.2.2.2.1. Milliyetçi İdeolojinin İlkeleri

Batı Avrupa'da 18.yy; dogmatik düşünce akımının sona erdiği, aydınlanmayla birlikte seküler düşünce tarzının benimsendiği bir çağdır. O zamana kadar insanların çektiği sıkıntılar karşısında dinsel düşüncenin içinde barındırdığı kadenci anlayış insanlara 'öteki dünya'da bu sıkıntıların biteceği müjdesini vermekte, bir bakıma yatıştırıcı olmaktaydı. Ancak bu düşüncenin zayıflayarak ortadan kalkması ile insanların bilincinde bir boşluk oluşmuştur. Bunun sonucunda maddi sıkıntılar ve doğuştan gelen eşitsizlikler ile her alanda yaşanan sömürü karşısında kendi kutsal anlayışlarına sığınan insanlar; özellikle kendilerinin bir şey yapmadan dayanabilecekleri yeni bir güç keşfetmişlerdir. Birey bir Fransız, bir İtalyan ya da bir Alman doğmanın geleceğe dair iyi ümitler beslemesi için yeterli ve kendi varlığının geçici; ama üyesi olduğu ulusun ebedi olduğuna inanmaya başlamıştır (Aktaran: Çağlar, 2007: 18-19). Bu gelişmelerle birlikte bireyler aidiyet duygusu ve milli kimlik kazanmıştır.

Milliyetçilik genel manada 'milleti kuracağı bazı mensuplarınca farz edilen bir halk adına; özerklik, birlik ve kimlik edinmek ve bunu sürdürmek için oluşturulan ideolojik bir hareket' (Smith, 1994: 121) olarak tanımlanabilir. Birliğin korunup devam ettirilmesinde milliyetçilik bireylerin sorumluluk altında olduğunu kabul etmektedir. Bireyler birliği, bütünlüğü sağlayacak ve koruyacak şekilde davranmalı; hayatlarını o yönde biçimlendirmelidirler. Aynı amaçta birleşen bu insanlar ulus ya da millet dediğimiz toplulukları meydana getirmektedir.

Millet; bir ruhtur, manevi bir ilkedir ve bu ruhu yalnızca iki şey gerçekten kurabilir: Birisi geçmiştir, diğeri gelecek. Birisi hatıraların zengin mirasının ortaklaşa sahiplenilmesi; diğeri birlikte yaşama arzusudur (Kaya, 1999: 20). Bireyin mensubu olduğu ulusun tarihine sahip çıkması; diğer bireylerle birlikte geleceğe yönelik aynı idealde buluşması ancak bireyin kendini o ulusa ait hissetmesi ve milli bir kimliğe bürünmesi ile gerçekleşecektir. Ulus olabilmek için ayrıca ortak tarihî bir geçmiş,

ortak dil, kültürel ve ırksal temel, ulus bağımsızlığı, ortak bir ekonomi, milli irade gibi koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir.

Başka bir ifade ile millet; bir veya birkaç temel vasıf etrafında birleşmiş olan insan topluluğudur. Bu temel vasıflar başlıca şöyle sıralanabilir; soy birliği, vatan birliği, kültür birliği, dil birliği, din birliği, ülkü birliği, tarih, menfaat, gelenek, örf, fikir, his, ümit, ahlak ve hatıra birliği... (Seferoğlu ve Başbuğ, 1985: 1). Millet; kültürel, ekonomik, etnik, yasal-siyasal pek çok unsurdan oluşan karmaşık bir yapıdır (Smith, 1994: 33).

Milliyetçilik ise; millet olma bilincidir. Dünya toplumlarının millet öncesi sosyal oluşumlardan millet olma aşamasına geçme çabasının hem bir sonucu hem de ideoloji aracıdır (Ergil, 1983: 73). Başka bir ifadeyle kendilerini birleştiren dil, din, kültürel değerler ve tarihi bağlarından dolayı millet olma bilincine ulaşan bireylerin oluşturduğu milliyetçilik; iç ve dış tehditlere karşı birliğin korunmasını amaçlayan siyasi bir harekettir.

Sonuçta milliyetçiliğin üç boyutu vardır: Birincisi bir söylem olarak milliyetçilik. Yani dünyanın her yerinde insanları, özlemlerini ulus ve ulusal kimlik bağlamında düşünmeye ve o çerçeveye içine yerleştirmeye götüren kültürel anlayışın ve retoriğin üretimiyle belli ortam ve geleneklerdeki belli milliyetçi dil ve düşünce türlerinin üretimidir. İkincisi bir proje olarak milliyetçilik. Yani insanların ulus olarak algıladıkları toplulukların çıkarlarını, bir birleşim ya da tarihsel gelişme içinde; ya genellikle var olan bir devlete daha fazla katılarak ya da ulusal özerklik, bağımsızlık ve kendi kaderini tayin ve belirli toprak parçalarını birleştirme yoluyla ilerletmeye çalıştıkları toplumsal hareketler ve devlet politikalarıdır. Üçüncüsü de bir değerlendirme biçimi olarak milliyetçilik. Yani bir ulusun üstünlüğünü savunan siyasi ve kültürel ideolojiler. Bunlar genellikle akımlarla ve devlet politikalarıyla özdeşleşmektedir (Calhoun, 2007: 9).

2.2.2.2.2. Milliyetçilik ve Eğitim

2.2.2.2.2.1. Milliyetçi Bilgi Kuramı

Bir milleti millet yapan tarihi ve kültürel zenginlikleridir. Milliyetçi eğitimin temel amacı olan milli şuurun kazandırılması için ise bu zenginliklerin nesilden nesile; aslı korunarak aktarılması, öğretilmesi gerekmektedir. Milli değerlerin nesiller boyu devam etmesinde sözlü ve yazılı kültürün rolü çok büyüktür. Tarihî olayları, kahramanlıkları ve değerleri ilk ağızdan duyup öğrenmek mümkün olmadığı için bu bilgileri toplum bireylerine ulaştıran edebi ve betimsel tarzdaki kaynaklardır. Milliyetçilikte bu kaynaklarda yer alan bilgiler gerçek bilgiler olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla öncelikli olarak öğrencilerin öğrenmesi gereken bilgiler; milli şuur ve karakterin oluşumunu sağlayacak nitelikte olan bilgilerdir. Bilgilerin içeriğinin buna uygun olmasına eğitim süreci içinde ayrıca özen gösterilmelidir.

2.2.2.2.2.2. Milliyetçi Öğretim Programı

Öğrencilerin ait oldukları ulusun tarihini, kültürünü, o ulusu diğer milletlerden ayıran özelliklerini öğrenmesi, milli şuur kazanması milliyetçi eğitimin öncelikli amacı olduğu için öğretim programında disiplinler hiyerarşisinde tarih ve benzeri disiplinler en üst sırada yer almaktadır. Milli ruhun nesilden nesile aktarılmasında tarihsel geçmişten faydalanılabilir. Tarihî karakterler, devlet adamları, düşünürler ve onların hayatlarına, başarılarına ilişkin eserlerin okunması, bunların öğretim programında önemle vurgulanması öğrenciye milli bir birey olma yolunda yardımcı olacaktır.

Ayrıca tarih okumak ve öğrenmek çok faydalıdır. Tarih insanların muhakeme yetilerini kuvvetlendirir; fikirlerine olgunluk verir; insanları kültür bakımından yükseltir. Tarih insanda aile, millet, vatan sevgisi yaratır. İnsana ait olan her şeye karşı sevgi ve sempati uyandırır. İnsan tarih okumakla geçmişteki olaylardan ders alır. Ve gelecekte yaşayacaklarına fikren ve ruhen hazırlanmış olur (Akgün, 1996: 88).

Milli kültüre ait derslerin yanında ülkenin gelişmesi ve ilerlemesinde ihtiyaç duyulan donanımlı bireylerin yetişmesi için bilimsel gerçekliğe dayanan konular yine öğretim programında bulunması gereken disiplinlerdir.

2.2.2.2.3. Milliyetçi Öğretim Yöntemi

Aslında milliyetçi eğitim anlayışında hangi öğretim yönteminin kullanıldığından ziyade önemli olan uyarıcıların öğrencide milli şuuru harekete geçiriyor olmasıdır. Teorik manada öğrencilere tarihî romanların, biyografilerin, örnek olayların anlatıldığı kitapların okutulması veya buna yönelik bir konuda araştırma yapmaya öğrencinin yönlendirilmesi ideal öğretim yöntemi olabilir. Yine sınıf içinde roller vererek tarihî bir olayı dramatize ettirmek; görsel algıya hitap etmesi açısından filmler ve belgeseller izletmek öğrencilerde milli karakterin gelişmesi ve buna bağlı olarak milliyetçi eğitim amaçlarına ulaşılması için uygun yöntemlerdir.

2.2.2.2.4. Milliyetçi Eğitimde Öğretmen-Öğrenci İlişkisi

‘Milli ve kültürel değerler sonraki nesillere nasıl aktarılmalıdır?’ sorununa çözüm olarak modern öncesi toplumlarda aracı konumunda genellikle din adamları, kâtipler ve ozanlar bulunuyordu. Tek okuryazar tabakası oldukları için bu görev onlara düşüyordu (Smith, 1994: 68). Günümüzde ise bu görev öğretmenlerindir. Milli ve kültürel değerlere sahip olan öğretmenler öğrenciler için örnek birer modeldir.

Milliyetçilik; bir ülkedeki insanlar arasında milliyet esasına dayanan bir birlik ve dayanışma şuuru yaratmayı amaç edinmektedir. Bunun için de milleti teşkil eden kültür unsurlarının milli kültür yönünde bir eğitimden geçirilmesi gerekir. Bu işi yapacak olan kişiler ise öğretmenlerdir (Güngör, 1982: 63).

Öğretmen; milli kültürün temsilcisi olarak itibar ve otoriteye sahiptir. Öğretmen bu yetileri sayesinde telkinli bir önem kazanarak yaptığı telkinlerle öğrencilere birtakım hissi alışkanlıklar kazandırır. Eğer öğretmenin telkinleri kültürün telkinlerine aykırı ise öğrencilerin geleceklerini berbat etmiş olur (Gökalp, 1973: 62). Dolayısıyla öğretmen milli hedeflerine bağlı kalarak öğrencilerini devletine, milletine bağlı aydınlar olarak yetiştirmelidir.

Eğitim sürecinin sonunda öğrenciler içinde buldukları çağın bilgilerine hâkim; kapasite ve yetenekleri dâhilinde mesleki beceriye sahip toplumun azami ölçüde faydalanabileceği milli şuur sahibi; maddi ve manevi değerleri özümsemiş bireyler olarak yetişirler (Hacıeminoğlu, 1972: 28).

2.2.2.2.5. Milliyetçi Okulun Görevleri

Milli kimliğin en önemli unsurlarından biri vatan; yani yasaları ve kurumlarıyla tek siyasi iradeye sahip topluluk fikridir. Bu durum ortak siyasi hissiyat ve amaçların ifadesi olan düzenleyici kurumları gerektirir (Smith, 1994: 26). Eğitim alanında bu düzenleyici unsur okuldur.

Okul; kültürel mirası taşıyan değerleri koruyan; kültürel mirası ve değerleri yetişkinlerden kültürel bilgisi tamamlanmamış olan bireylere aktaran, böylece bu değerleri gelecek nesiller için güvence altına alan bir kurumdur (Guttek, 2006: 226). Okullar aracılığıyla milli değerleri kazanmış olan öğrenciler; ülke bütünlüğüne katkıda bulunacak vatandaşlar olarak yetişirler.

Okullarda çocuklara küçük yaşlardan itibaren ülkenin bayrağını, milli değerlerine ve simgelerine bağlı olmaları ve onları benimsemeleri öğretilir. (Sönmez, 2006: 340). Bu amaca hizmet etmekle yükümlü olan okullar; sadece ilkokul, ortaokul ve liseler değil; üniversiteler ve yüksekokullar da rejimin ideolojisini aşıl原因an tek tip kurumlar olmalıdır (Bora ve Gültekingil, 2003: 797).

2.2.2.2.6. Milliyetçilik ve Etik Anlayışı

Milliyetçi anlayışta nesillere öncelikli olarak fedakârlık, sadakat, nezaket gibi ahlaki davranışlar kazandırılmalıdır.

Özel manada ise değerler; gerçeklik hükümleri gibi nesnenin maddi tabiatından değil, fakat her toplumun kendi vicdanından kopup geldiği için öğrenciler; içinde yaşayacakları toplumun değerlerine göre eğitilmelidir (Gökalp, 1973: 62). Dolayısıyla öğrenciler ahlak anlayışı bakımından ailesinin, milletinin sahip olduğu değerleri benimsemelidirler. Milli gelenek ve görenekler kapsamında eğitim aracılığıyla milliyetçiliğin temeli olan; birliğin korunmasına dikkat edilmelidir.

2.2.2.2.7. Milliyetçi Sanat Eğitimi

Toplum yaşamındaki gelişim ve değişimlerin o toplumun sanat anlayışına yansımaları doğal bir sebep-sonuç ilişkisidir ve her ülkede dil, din, adet, gelenek ve görenekler gibi o topluma has özelliklere bağlı olarak bir sanat anlayışı gelişmiştir. Milli sanat anlayışı; o milletin tarihi boyunca farklı estetik ihtiyaçlarıyla meydana getirdiği sanat anlayışıdır. Sonuçta tabii ki her toplumun kendine has estetik değerleri bulunmaktadır.

Nitekim milli sanat anlayışının öğrencide gelişmesi amacıyla ilköğretimden üniversite dönemi dahil; sınıf seviyelerine uygun olarak tarihi sanat eserleri, milli anıt, müzeler vs. öğrenciye tanıtılmalı ve sanat, kültür ve yetenek bakımından milli zevklere sahip olan nesiller yetiştirilmelidir (TDV, 1997: 12-13).

2.2.2.3. Sosyalizm

2.2.2.3.1. Sosyalizm İlkeleri

Sanayi ve ticaretin gelişmesi, tarıma dayalı yapı olan feodalitenin çözülmesi gibi gelişmeler neticesinde burjuvanın yanında yeni bir sınıf olan işçi sınıfı ortaya çıkmıştır ve dönemin etkili ideolojisi liberalizm büyümekte olan şehirlerde çalışan kesimden (işçilerden) büyük ilgi görmüştür. Ancak liberalizmin tüm insanların eşitliği konusundaki kararlılığı işçileri ilk zamanlarda etkilese de 19.yy sonuna doğru işçi sınıfı bu desteğini çekmeye başlamıştır. Artık onlar için eşit vatandaş sayılmak yeterli değildir. Sosyal ve ekonomik yönden zayıf olan bu sınıf toplumda yeterince yer bulamamaktadır ve aslında liberalizm onların esas problemleri olan işsizlik, çocuk işçilerin çalıştırılması, işçilerin çalışma ortamlarının yetersizliği, çalışma saatlerinin düzensizliği gibi birçok önemli konuyu çözüm getirememiştir. Bu konuların çözümü için hükümet düzenlemesi gerekmektedir. İşte tam bu süreçte yeni bir yaklaşım güç bulmaya başlamıştır (Yılmaz, 2003; 57-58). Eşitlik hakkını savunan sosyalizm bu sınıfın ilgisini çekmiştir. Başka bir deyişle sosyalizm; liberalizmin beraberinde gelen olumsuz sonuçların giderilmesine hizmet etmek amacıyla ortaya çıkmıştır.

Sosyalizm esasında işçi sınıfının ezildiğini, eşit haklar tanınmıyor gibi görünse de devlet düzeninin tarih boyunca insanları sınıflara ayırdığını ve dolayısıyla eşit muamele yapıyor olmanın eşitsizliği ortadan kaldırmadığını savunmaktadır. Sosyalistlere göre yasa düzenlemesi, hükümetin halk tarafından tekrar seçilmesi gibi yöntemler işçi sınıfının sahip olduğu hakları meşrulaştırmada faydasızdır ve yapılması gereken; devrim niteliğinde bir toplu harekettir. Freire (1998; 67)'e göre insanca var olmak için dünyayı adlandırmak değil onu değiştirmek gerekmektedir. İşçi sınıfının yani ezilenlerin de yapması gereken; haklarını almak için topyekûn bir değişimi gerçekleştirmektir.

Ezilme durumu hem ezenlerin hem de ezilenlerin zarar gördüğü ve insanlık dışı bir durum olmasına rağmen iki tarafında daha insanî bir ortamda yaşaması için mücadele etmesi gereken taraf ezilenlerdir. Çünkü insanlık dışı bu durumu yaratan burjuva sınıfı bu mücadeleyi yürütme yetisinden yoksundur (Freire, 1998; 27). Dolayısıyla 19. yy'da sosyalizmin önemli savunucularından Karl Marx'ın da söylediği gibi; bozuk olan bu siyasal ve toplumsal düzenin değişimi ancak sömürülen sınıfın sömüren sınıfa başkaldırması ile gerçekleşecektir (Gutek, 2006; 261).

Zamanla sosyalizm akımı çatallanmaya başlamıştır. Bir kısım topluluk eşitliğin sağlanması için şiddete başvurmanın kaçınılmaz olduğunu çünkü hâkim sınıfın kendiliğinden yönetimi işçi sınıfına devretmeyeceğini savunurken; diğer bir kısım işçilerin haklarının alınmasında daha ılımlı bir tavır içine girmişlerdir (Yılmaz, 2003; 58).

Sonuçta sosyalizm; toplumsal sınıflaşmayı tasfiye ederek; insanın insan tarafından sömürülmesinin önüne geçerek toplumda bireyler arasında karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma yapmayı amaçlayan ve üretim araçlarının ortak mülkiyetiyle belirlenen sistemdir. Bir başka ifadeyle var olan toplumsal sistemi adaletsiz olduğu gerekçesiyle mahkûm eden, ahlaki değerlere uygun düşen yeni bir düzenin savunuculuğunu yapan, bu idealin gerçekleştirilebilir bir ideal olduğuna inanan, söz konusu ideale ulaşma yolunda insan doğasını ya da kurumları yeni baştan şekillendirecek bir eylem programını hayata geçirmeyi planlayan siyasi düşüncedir (Cevizci, 1997; 626).

2.2.2.3.2. Sosyalizm ve Eğitim

2.2.2.3.2.1. Sosyalist Bilgi Kuramı

Sosyalistler her şeyden önce varlık ile düşünce; madde ile ruh arasında belirli bir ilişkinin var olduğunu öne sürerler. Onlara göre ilk gerçek; maddedir. Ruh ise ikinci gerçektir, sonradan gelendir ve maddeye bağlıdır (Politzer, 2003; 53). Dolayısıyla Sosyalizmde gerçek bilgi nesnel bir yapıdadır.

Bunun yanında Marx'ın deyimiyle sosyalist eğitimin amacı bireylerde devrimci ruhu uyandırmaktır. Dünyayı geliştirmek veya kısmen değiştirmek çözüm değildir. Çözüm harekete geçip tamamen dünyayı yeniden yaratmaktır. Bu sebeple bireyler düşünme aşamasından eylem aşamasına geçmelidirler. Eğitim aracılığıyla yapılabilecek olan ise; düşüncelerin aktif olarak harekete geçmesini sağlayacak bilgilerin öğrencilere öğretilmesidir. Sosyalist eğitim kuramında klasik eğitime tepki olarak teorik bilginin eyleme dönüştürüldüğü, üretime dayalı bir eğitim anlayışı hâkimdir. Çünkü gerçek bilgi, nesnel bir düzende olup; öğrenciyi yeni uygulamalarda bulunmaya teşvik eden üretim araçlarının bilgisidir.

2.2.2.3.2.2. Sosyalist Öğretim Programı

İnsanın var olmaması halinde öteki güçlerin hiçbiri var olamayacağı ve üretim yapılamayacağı için insan; üretici güçlerin en önemlilerinden biridir. Bu sebeple sosyalist eğitimde insanın gelişmesi temel hedeftir (Tanilli, 1994; 25). Dolayısıyla öğretim programının içeriği yeniden düzenlenmeli ve program; öğrencilerin somut yaşam durumlarından yola çıkarak üretken konular üzerinde örgütlenmelidir. Konular öğrencilere çözüm üretebilecekleri problemler olarak sunulmalıdır. Devrimci eğitimde kurulu düzeni değiştirme ve üretim yapmaya yönelik olarak doğa bilimlerine, iş ve teknik bilimlere öncelik verilmelidir. Teorik bilgi ile üretimin ilkeleri ilişkilendirilerek öğretim programı organize edilmelidir.

Sosyalist toplumda eğitim içeriğinin yeniden biçimlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için de öğretimin yaşamla bağlantılı kılınması zorunludur. Bu amaçla öğretim programının ana prensipleri;

- 1) Teorik bilim dallarını uygulama sahasına taşımak,

- 2) Öğretimi; çağdaştırılarak bilgisayar ve bunun sağladığı olanaklarla yapmak,
- 3) Öğrencide araştırma kabiliyetinin geliştirmek,
- 4) Hem genel eğitim veren öğretim kurumları hem de uzmanlaşmış orta öğretim ve yüksek öğretim kurumları düzeyinde fizik, matematik, doğa bilimleri, ekonomi, insan bilimleri gibi birçok konuyla ilgili düzenlemeler yapmak,
- 5) Diyalektik düşüncenin ve estetik kültürün rasyonel bilimlerle gelişmesi sonucunda bireyi devrimci bir biçimde şekillendirmek (Esenerli, 2005; 68).

2.2.2.3.2.3. Sosyalist Öğretim Yöntemi

Sosyalizmde planlanan eğitim; tekniğe ve mesleki beceriye öncelik veren, ezberlemeye değil düşünmeye, tartışmaya ve yaratmaya teşvik eden, üretime dönük okul-üretim ilişkisini kurmuş bir eğitimidir (Tanilli, 1994; 212). Buna bağlı olarak sosyalist eğitimde kullanılan öğretim yöntemi; politeknik adı verilen bir sistem temellidir.

Politeknik kavramını ilk kez kullanan Karl Marx'tır. Marx konuyu öğretimin maddi üretim ile birleştirilmesi biçiminde ele almıştır. Buna göre insanlar daha gençlik döneminden başlayarak hem zihni hem de bedensel bir çalışmaya tabi tutulmalıdırlar; yani öğretim ile üretim yaşamındaki pratik çalışma birbiriyle birleştirilmelidir (Tanilli, 1994; 108).

Politeknik eğitimin kuram ve pratiği; sosyalizmin esaslı bir parçasını oluşturur ve iki görüş açısından ele alınmaktadır: a) Fiziğin, kimyanın, biyolojinin ve matematiğin teknikte kullanılması söz konusu olduğunda daha doğrusu üretimin doğa-bilimsel temelleri söz konusu olduğunda kuramsal açıdan, b) Çocukların ve gençlerin yaptıkları iş, yani kullanım nesnesini üretmek amacıyla makina, mekanizma ve araç-gereçlerle uğraşma söz konusu olduğunda ise pratik açıdan (Szaniawski, 1980; 192). Teori ve kuram ağırlıklı verilen politeknik eğitim; bireylerin farklı iş ortamlarına göre hazırlanmalarını ve ekonomik üretimin bir sosyal değişim aracı olduğu konusunda aydınlatılmalarını hedeflemektedir (Gutok, 2006; 263).

Politeknik eğitim klasik eğitim anlayışından farklı olarak teknik ağırlıklıdır. Üretime yönelik, topluma faydalı iş yapmanın temel olduğu bir eğitim süreci planlanmaktadır. Politeknik eğitim; tek bir alanda değil, fakat bilginin her yönüyle öğretilmesini, tek bir alanla sınırlandırılmamasını savunmaktadır. Çünkü eğitimde amaç; bireyleri çok yönlü, değişime açık ve üretken hale getirmektir.

2.2.2.3.2.4. Sosyalist Eğitimde Öğretmen-Öğrenci İlişkisi

Sosyalist eğitimde öğretmen; öğrencilerinin eleştirel düşünme alıştırmalarını yapmaları ve karşılıklı etkileşimde bulunmaları için gayret etmelidir. Öğrencileri ile aralarında derin bir güven duygusu oluşturmalıdır. Bunu başarmak için öğretmen öğrencilerinin partneri olmalıdır (Freire, 1998; 54). Öğretmen öğrencilerinin partneri olarak onlarla sağlam bir diyalog kurmalıdır. Böylece öğretmen de öğrencileri ile birlikte kendi bilgisini sürekli gözden geçirmiş, değerlendirmiş olacaktır.

Sosyalist eğitimde diyalog aracılığıyla; öğrencilerin öğretmeni ve öğretmenin öğrencileri olma durumu ortadan kalkar. Öğretmen artık sadece öğreten değil; aynı zamanda öğrenen birisidir. Öğrenciler ise kendisine öğretilirken kendileri de öğreten kişilerdir (Özdeniz, 2005; 91).

Ayrıca öğretmenler kültür birikimine sahip olmalıdır. Öğrencilerini sağlam bilgilerle donatmalı; genç öncüler, sendika ve işçi örgütleriyle işbirliği yapmalıdırlar. Bu amaçla sınıflarda eğitim konuları dışında söyleşiler, paneller, konferanslar düzenleyerek sosyalist genç kuşakların yetişmesinde ayrıca çaba sarf etmelidirler (Esenerli, 2005; 69).

2.2.2.3.2.5. Sosyalist Okulun Görevleri

Sosyalist eğitimde amaç; yeni bir nesil yaratmaktır. Ve sosyalizmin ortaya çıkışından itibaren belki de en zor ama zorunlu olan dönüşüm; eşitlikçi, toplumsal yarar gözetken, devrimci, insan değerlerine saygılı ve onları koruyup geliştiren yeni insanın yaratılmasıdır (Öndeş, 2005; 95). Okullarda siyasi anlamda şuur kazandırılarak kendisini yönetmek, sömürmek ve üzerinde hâkimiyet kurmak isteyen güçlere karşı direnebilen bireylerin eğitilerek sosyalist ideale ulaşılması

amaçlanmaktadır. Bu yüzden okul; bireyleri bilinçlendirerek hiçbir siyasi yaptırıma boyun eğmemeyi öğretmektedir.

Bunun yanında okul; sosyalist eğitimde bütün sınıfların ve toplumun hizmetindedir. Okulun toplumsal işlevi toplumu oluşturan her bireyin uyumlu gelişmesini, toplumun sosyalist ilişkilerinin ilerlemesini ve sağlamlaşmasını kolaylaştırmaktır (Çakıcıoğlu, 2005; 208).

2.2.2.3.2.6. Sosyalizm ve Etik Anlayışı

Sosyalizme göre dünya; çocukluk döneminin fiziksel, ahlaki ve cinsel sorunlarıyla saplantılı bir şekilde uğraşmakta ve aile ile okul el ele vererek çocuğu yetişkin toplumundan uzaklaştırmaktadır. Ailenin, kilisenin, ahlakçıların ve yöneticilerin kuruntuları çocuğu şimdiye kadar yetişkinlerin kullandığı özgürlükten yoksun bırakmaktadır (Spring, 1991; 85). Buna bağlı olarak birçok eğitim sisteminde; öğrencilerde inançların içselleştirilmesi amaçlanmaktadır. Öğrenciler toplum tarafından belirlenmiş ahlakî normları kabul edip o yönde bir değerler sistemi geliştirmektedirler.

Sosyalizm ise insanın; aklını özgür kullanmasını engelleyen ahlakî vaazlara ve dinsel dogmalara karşı başkaldırması gerektiğini savunmaktadır (Spring, 1991; 26). İnsanı yabancılaştıran, kendi yaratıcı ve dönüştürücü gücünü engelleyen ahlakî öğretiler ortadan kaldırıldığı takdirde insanın özgürleşmesi gerçekleşecektir.

Sosyalizm protestan ahlakı, burjuva ahlakı vs. tüm ahlak normlarının ortadan kaldırılmasını talep ederken alternatif bir ahlakî sistem önermez. Yinede sosyalist etik başlığı altında bir ahlak tanımlaması yapılacak olursa sosyalistlerin; kendilerini ve dünyalarını değiştirmeye hizmet edecek bir “ahlakî ortam” yaratma çabasında oldukları söylenebilir.

Buna bağlı olarak sosyalist ahlak eğitiminde doğru eylem temelde verilmektedir. Tarihsel-felsefi durumun tam olarak algılanmasıyla ilintili olan bu eylemler; her bireyin özbilincini (sınıf bilinci) kendisi için bilinç haline getirmesi yönündeki çabalarıyla ancak hayata geçirilebilir (Lukes, 1998; 152).

2.2.2.3.2.7. Sosyalist Sanat Eğitimi

Sosyalist sanat gerçeklik prensibine dayanmaktadır (Göktuna, 1966; 26). Nitekim sosyalist toplumlarda sanatçı eserlerinde; gerçeğin devrimci gelişimini hakikate uygun ve tarihî bakımdan somut bir şekilde yansıtmalıdır. Hakikate uygunluk ve tarihî gerçeklik işçilerin sosyalist sistem içinde eğitilmesi ve bu ideolojinin onlara benimsetilmesi görevi ile de birleştirilmelidir (Göktuna, 1966; 34). Sosyalist eğitimde öğrencilerin sanat deneyimleri onların olaylara karşı daha duyarlı ve dünyayı değiştirmeye inançlı olmalarını sağlamaya yönelik olmalıdır. Böylece yeni yetişen nesiller toplum içindeki sınıflaşmanın karşısında sınıfsız bir toplum ve eşitlik için mücadeleci ruhlarını geliştireceklerdir.

Ayrıca sanat eğitimi usta – çırak ilişkisi biçiminde yürütülür. Atölye ustalarının akademik unvanının olup olmaması önemli değildir (Aslanyürek, 2005; 239).

2.3. İlgili Araştırmalar

ÇOBAN (2002); *'Sınıf Öğretmenli Öğretmen Adaylarının Eğitim Sürecine İlişkin Felsefi Tercihlerinin Değerlendirilmesi'* adlı araştırma; öğretmen aday öğrencilerin felsefi tercihleri ile öğretim stratejilerine ilişkin anlayışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma Cumhuriyet Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği son sınıf öğrencileri kapsamında yapılmıştır. Araştırmada Wiles & Bondi tarafından geliştirilen felsefi tercih anketi uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre;

- 1) Adaylar, 2,92'lik düzeyle Egzistansiyalist felsefeye ilişkin kararsızlıklarını, 3,41'lik düzeyle İdealist Felsefe'ye ilişkin çok az bir farkla; 3,61'lik düzeyle Perennialist Felsefe'ye, 3,73'lük düzeyle Realist Felsefe'ye ve 4,12'lik düzeyle de Experimentalist Felsefe'ye ilişkin olumlu görüşlere sahip olduklarını belirtmişlerdir.
- 2) Elde edilen verilerden anlaşıldığına göre; aynı eğitim sürecinden geçmelerine rağmen farklı felsefeleri farklı düzeyde benimseyen öğretmen adayları buna bağlı olarak eğitim sürecine ilişkin farklı anlayışa sahiptir.
- 3) Öğretmen adayları çoğunlukla experimentalist felsefeyi; ikinci olarak da realist felsefeyi tercih etmişlerdir.

- 4) Buna göre Experimentalist Felsefe'nin ilkelerini göz önünde bulunduran bir öğretmen, eğitim sürecinde, değişimin sürekli olması gerektiğini, ahlaki olmanın toplumsal anlaşmaya önemli katkı sağlayacağını, okulun toplumsal gelişmede etkili olduğunu, dolayısıyla programların sosyal problemlerin çözümüne yönelik olması gerektiğini, gerçekler araştırmalarla öğrenilebileceğine göre öğretimin araştırma tekniği ile yapılmasının önemli olduğunu, program düzenleme ve değerlendirmede öğrencilerinin aktif rol almalarını teşvik etmesi gerektiğini ve görevinin öğrenmeyi kolaylaştırmak olduğunu düşünür.

ENGİN (1998); 'Çanakkale İli Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin Eğitim Felsefemizi Algılama Düzeyleri' konulu yüksek lisans tezi; Çanakkale İli Ortaöğretim okul yöneticilerinin Türk Eğitim felsefesini algılama düzeylerinin ortaya konulması ve buna bağlı olarak yetersizliklerin giderilmesi konusunda önerilerde bulunulması amacıyla yapılmıştır. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen tutum ölçeği uygulanmıştır. Katılımcıların cinsiyeti, kıdem yılı, mezun olduğu okul, branşı, yöneticilikteki kıdem yılı ve yöneticilik yaptığı okuldaki görev süresi olmak üzere 6 bağımlı değişkene göre eğitim sistemi, okul ortamı, eğitim programları ve öğretmen konularında katılımcılar arasında görüş farklılığı olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın sonucu şunlardır;

- 1) Yöneticilerin eğitim felsefemize ilişkin görüşleri; eğitim sistemi, okul ortamı, eğitim programları ve öğretmen olmak üzere dört boyutta incelenmiş; olumlu görüşlerin belirtildiği alanın öğretmen konusu olduğu olumsuzların ise okul ortamı alanında yoğunlaştığı tespit edilmiştir.
- 2) Araştırma verilerine bakıldığında eğitim felsefeleri konusunda erkek yöneticilerin bayan yöneticilere oranla daha olumlu görüş belirttikleri görülmektedir.
- 3) Yöneticiliğe yeni başlayanlar (11-15 yıl) diğer meslektaşlarına oranla öğrencilerin eğitim ortamından kendi sorumluluklarını yeterli derecede kavrayıp benimseyemediklerini belirtmişlerdir.

- 4) Deneyimli yöneticiler; okullarda öğrencilere eğitim araçlarını kullanma yeteneğinin daha iyi bir şekilde kazandırıldığını ifade etmişlerdir.
- 5) Mesleğinde yeni olan yöneticiler; diğer kıdemli meslektaşlarına oranla öğrencilerin eğitim ortamında kendi sorumluluklarını yeteri derecede kavrayıp benimseyemediklerini belirtmişlerdir.
- 6) Kıdem yılı az olan yöneticiler kıdemli diğer meslektaşlarına oranla; öğretmenlerin zamanlarını iyi değerlendirdikleri, önemsiz ve anlamsız tartışmalarla zaman harcamadıkları konusunda daha iyimser görüş bildirmişlerdir.
- 7) Matematik branşında yöneticiler Fen Bilgisi branşındaki meslektaşlarının görüşlerine oranla öğretmenlerin kaynak bir kişi, rehber ve öğrencileri için iyi bir araştırmacı niteliklerini taşıdıklarını ifade etmişlerdir.

GEÇİCİ (2000); 'İlköğretim Öğretmenlerinin Eğitim Anlayışları (Uşak İli Örneği)' yüksek lisans tezi; Uşak ili merkez ilçesinde görev yapan ilköğretim öğretmenlerinin eğitim felsefelerine ilişkin görüşlerinin neler olduğu ve cinsiyet, branş ve kıdem gibi değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği amacıyla yapılmıştır. Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracında daimicilik, idealizm, realizm, deneycilik ve varoluşçuluk felsefeleri temel alınmıştır. Araştırmanın sonucunda ulaşılan sonuçlar;

- 1) Araştırmaya katılanların;
 - %70'i herhangi bir eğitim felsefesini tercih etmediği,
 - %4'ü bireysel farklılıklara fazla önem vermeyip öğretimin belirli ilkeler doğrultusunda yapılması gerektiği fikrine katıldığı,
 - %6'sı öğretimde bireysel farklılıklara göre değişikliği ve esnekliği savunduğu,
 - %5'i öğretimle ilgili sorunlar hakkında daha fazla açıklamaya ihtiyaç duymuş bu sebeple kesin görüş ifade etmede zorlandığı,
 - %10'u eğitim felsefeleri ile ilgili görüşlerde tutarsız, kalıplaşmış fikirleri kapıldığı,

- %5'i ya sentezci bir anlayış ya da bir eğitim felsefesi oluşturmanın başlangıcında olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır.
- 2) Cinsiyet değişkeni bazında sonuçlara bakıldığında Perennializm, Realizm, Experimentalizm ve Existentializm felsefeleri açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Ancak İdealizm konusunda araştırmaya katılan bayan öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha idealist tavır sergilemişlerdir. İdealizmle ilgili görüşlere erkek öğretmenlerin %75'i katılırken bayan öğretmenlerin %80'i katılmıştır.
 - 3) Eğitim felsefeleri ile ilgili öğretmenlerin görüşleri branşlar açısından bakıldığında bazı branşlarda anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Örneğin; matematik öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine göre idealizmle ilgili görüşlere daha fazla katıldıkları tespit edilmiştir. Öğrenme metodu konusunda realizm; matematik ve fen bilgili öğretmenlerince daha çok tercih edilmiştir.
 - 4) Eğitim felsefeleri ile ilgili görüşlerde mezun olunan yükseköğretim kurumu açısından anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Eğitim Enstitüsü mezunu öğretmenlerin Eğitim Yüksekokulu mezunu öğretmenlere oranla Perennializm; Eğitim Enstitüsü mezunu öğretmenlerin diğer okullardan mezun olan öğretmenlere oranla İdealizm; Eğitim Enstitüsü mezunu öğretmenlerin Eğitim Yüksekokulu, Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenlere oranla Realizm felsefesi ile ilgili görüşlere daha fazla katıldıkları ortaya çıkmıştır.
 - 5) Eğitim felsefeleri ile ilgili görüşlere öğretmenlerin kıdem değişkeni açısından bakıldığında İdealizm, Experimentalizm ve Existentializm felsefeleri ile kıdemler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Perennializm ve Realizm konularında kıdemler arası bulunan anlamlı farklılıklar ise şöyledir: 16–20 yıl kıdemli öğretmenlerin; 6–10 yıl kıdemli öğretmenlere oranla Perennializm felsefesine, 16–20 yıl ve 21 yıl üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin; 1–5 yıl ve 6–10 yıl kıdemli öğretmenlere oranla Realizm felsefesine daha fazla katıldıkları ortaya çıkmıştır.

KAYA (2001); 'Öğretmen Adaylarının Eğitim Sürecine İlişkin Felsefi Tercihleri' isimli yüksek lisans tezi; Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin eğitim sürecine ilişkin tercihlerinin hangi eğitim felsefesine dayandığını saptamak amacıyla yürütülmüştür. İdealizm, Realizm, Deneycilik, Varoluşçuluk ve Daimicilik Felsefelerinin ele alındığı çalışmada Wiles ve Bondi (1993)'nin geliştirdiği 40 maddelik algı ölçeğine araştırmacı tarafından ele alınan felsefelere göre maddeler eklenerek son şekliyle 90 maddelik anket; ölçme aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar;

- 1) Bölüm ve sınıf farkı gözetilmeksizin öğrencilerin benimsedikleri eğitim felsefelerinin oranı şöyledir:
 - %32 Deneycilik,
 - %25 Varoluşçuluk,
 - %16 Realizm,
 - %15 Daimicilik,
 - %10 İdealizmdir.
- 2) Bölümlerin I. ve IV. sınıfları ayrı ayrı değerlendirildiğinde felsefi akımların tercih edilme düzeyleri bakımından anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Örneğin her iki sınıfta 1. sırada %30'larda deneycilik, 5. sırada %10'larda idealizm akımının tercih edildiği görülmüştür.
- 3) İlgili beş değişik akım için eğitim süreci öğeleri tek tek irdelenerek bölümler arasında idealizm akımını temsil eden öğelerin hiçbirinde farklılık bulunmamış diğer dört akımın çeşitli öğelerinde bölümler arası anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.
- 4) Resim, beden eğitimi, sınıf öğretmenliği, müzik ve özel eğitim bölümlerinin tüm I. ve IV. sınıflarının felsefi tercihleri arasında eğitim süreci öğelerine bakılmaksızın genel olarak ortalamaları karşılaştırıldığında; anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır.

TEKİN & ÜSTÜN (2008); 'Amasya Eğitim Fakültesi Öğretmen Adaylarının Eğitim Süreci Hakkındaki Felsefi Tercihlerinin Tespiti' adlı araştırma; Amasya Eğitim Fakültesi'nde okuyan öğretmen adaylarının felsefi tercihlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada survey tekniği kullanılmış ve verilerin toplanmasında anket uygulaması tercih edilmiştir. Araştırmada perennializm, idealizm, realizm, experimentalizm ve existentializm felsefelerinin eğitim ilkelerinin yer aldığı Wiles & Bondi tarafından 1993 yılında geliştirilen anket uygulanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen verilere göre;

- 1) Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının felsefi tercihlerinin ortalamaları birbirine yakındır.
- 2) Öğretmen adaylarının en yüksek olumlu görüş ortalaması experimentalist felsefededir. Bu sonuca dayanarak söylenebilir ki adaylar göreve başladıklarında öğrenmeyi kolaylaştırıcı, araştırmayı teşvik edici, değişim ve gelişimlerin farkındadırlar.
- 3) Eğitimle ilgili özgürlükçü görüşleri olan ve eğitimin amacının bireylerin kendilerini tanımaları olarak gören existentialist felsefe ankette en düşük puanı alan felsefedir.
- 4) Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç; öğretmen adaylarının eğitim-öğretim ile ilgili düşüncelerinin bütünüyle tek bir felsefi görüşte yoğunlaşmadığıdır. Örneğin idealist felsefenin genel ortalaması 3.40 olsa da ankette yer alan 'öğretmen öğrencilere örnek olmalıdır' maddesi gruplardan 4.59'dan yüksek ortalama puanlar almıştır. Sonuçta öğretmen adaylarının çoklu felsefi tercihlere sahip oldukları, eğitim felsefelerinin en işe yarar ve günümüz ihtiyaçlarına uygun yönlerini harmanladıkları söylenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde ‘Araştırma Modeli’, ‘Evren ve Örneklem’, ‘Verilerin Toplanması’, ‘Verilerin Analizi ve Yorumlanması’na yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacına ve konuya uygunluğu nedeniyle bu çalışma tarama modeli ile yürütülmüştür. Araştırmada nicel yöntem ile çalışılmış; verilerin derinlemesine analizinin yapılabilmesi için de nitel yöntem ile desteklenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini Konya İli’nde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Evrenin büyük olması sebebiyle örnekleme yoluna gidilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise Konya İli Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerine bağlı 24 ilköğretim okulu oluşturmaktadır.

Uygulamanın nicel kısmında Karatay ilçesinde 4 ilköğretim okulundan 50 sınıf öğretmeni, Meram ilçesinde 14 ilköğretim okulundan 180 sınıf öğretmeni ve Selçuklu ilçesinde 6 ilköğretim okulundan 64 sınıf öğretmeni olmak üzere toplam; 294 kişi katılmış; geri dönen 221 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Uygulamanın nitel kısmında ise 221 kişi içinden belirlenen 12 sınıf öğretmeni ile çalışılmıştır.

Tablo - 1: Anket Uygulamasının Yapıldığı Okul İsimleri, Bağlı Buldukları İlçeler ve Okullara Göre Anket Dağılımı

İLÇE	OKULUN ADI	Uygulanan anket sayısı	Geri dönen anket sayısı (f)	Geri dönüş oranı (%)
Karatay	19 Mayıs İ.Ö.O.	8	5	62,5
Karatay	Feritpaşa İ.Ö.O.	15	14	93,3
Karatay	İstiklal İ.Ö.O.	15	6	40,0
Karatay	Yavuz Selim İ.Ö.O.	12	10	83,3
Meram	24 Kasım İ.Ö.O.	20	15	75,0
Meram	İbrahim Hakkı Konyalı İ.Ö.O.	11	10	90,9
Meram	İhsan Özkaşıkçı İ.Ö.O.	10	6	60,0
Meram	Mehmet Beğen İ.Ö.O.	16	12	75,0
Meram	Mehmet Hasan Sert İ.Ö.O.	12	9	75,0
Meram	M. Karacığanlar Mevlana İ.Ö.O.	10	6	60,0
Meram	Meram Alparslan İ.Ö.O.	13	13	100,0
Meram	Meram Mithatpaşa İ.Ö.O.	12	12	100,0
Meram	Meram Uhut Mh. Ahmet Haşhaş İ.Ö.O.	11	10	90,9
Meram	Mümtaz Kuru İ.Ö.O.	12	10	83,3
Meram	Meram Necatibey İ.Ö.O.	11	9	81,8
Meram	Vali Necati Çetinkaya İ.Ö.O.	19	15	78,9
Meram	Yunus Emre İ.Ö.O.	12	7	58,3
Meram	Vakıfbank İ.Ö.O.	11	9	81,8
Selçuklu	A. Hazım Uluşahin İ.Ö.O.	10	5	50,0
Selçuklu	Barbaros İ.Ö.O.	7	6	85,7
Selçuklu	İbrahim Yapıcı İ.Ö.O.	15	9	60,0
Selçuklu	İhsaniye İ.Ö.O.	8	4	50,0
Selçuklu	Mareşal Mustafa Kemal İ.Ö.O.	9	7	77,7
Selçuklu	Nesrin ve Ayşegül Kardeşler İ.Ö.O.	15	12	80,0
Toplam		294	221	75,1

3.3. Verilerin Toplanması

Öncelikle araştırmanın kuramsal boyutunun oluşturulması için literatür taraması yapılarak gerekli bilgiler toplanmış ve incelenmiştir. Araştırmanın alt problemlerini yanıtlamak amacıyla da anket ve görüşme tekniği kullanılmıştır.

Anket

Anket geliştirme sürecinde araştırma konusu olan felsefe ve ideolojilerle ilgili kaynak taraması yapılmış; elde edilen bilgilere dayanılarak anket taslağı geliştirilmiştir. Daha sonra bu taslak Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde alanında uzman olan akademisyenler tarafından incelenmiş ve anket pilot bir uygulamaya tabi tutulmuştur. Uzman incelemeleri ve pilot uygulaması neticesinde gerekli düzeltmeler yapılmış, eksiklikler giderilmeye çalışılmış ve ankete son şekli verilmiştir.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demagojik bilgilerle ilgili sorular; ikinci bölümde ise idealizm, realizm, pragmatizm ve varoluşçuluk felsefeleri ile liberalizm, milliyetçilik ve sosyalizm ideolojileri olmak üzere 7 düşünce akımının eğitim hakkındaki ilkeleri yer almaktadır.

Öğretmenlerin eğitim algılarının bu felsefe ve ideolojilere bağlı kalınarak incelenmesinin sebebi; bu akımların öncelikle düşünce tarihinin en köklü ve en etkili sistemleri olmalarıdır. İkinci olarak ise isimleri bilinse de içerikleri hakkında bilgi sahibi olunmaması; özellikle öğretmenlerin eğitim sürecindeki uygulamalarının hangi felsefe ya da ideolojiye ait olduğunu bilmemeleridir. Nitekim yapılan görüşmelerde öğretmenlerin verdikleri cevaplar bu kanaati desteklemektedir.

Ankette eğitim; gerçek bilgi; öğretim programı, öğretim yöntemi, öğretmen niteliği, öğrenci anlayışı, okulun işlevi, okulun toplumsal görevi, etik ve estetik anlayışı olmak üzere 9 alt başlıkta ele alınmıştır. Daha sonra araştırma kapsamındaki her felsefe ve ideolojinin eğitimin bu 9 alt konusuna yaklaşımlarını yansıtan ifadeler oluşturulmuştur. Dolayısıyla toplamda 63 maddelik bir ölçek ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerden anketle ilgili istenen şey ise her eğitim alanı için kendilerine en

uygun gelen ifadeyi işaretlemeleri olmuştur. Anket; araştırma örneklemine uygulanmıştır. Uygulama sonucunda öğretmenlerin felsefi ve ideolojik tercihlerinin dağılımı ve ağırlıklı olarak benimsedikleri düşünceler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Görüşme Formu

Anket uygulaması tamamlandıktan sonra nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Bunun için konuyla ilgili olarak *Öğretmen Görüşme Formu* hazırlanmıştır. Katılımcılar; nitel araştırma kapsamında amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Öğretmenlerin izinleri alınmak şartıyla görüşmeler kaydedilmiştir. Katılımcılar arasından 2 kişinin ses kaydını kabul etmemesi sebebiyle bu iki görüşme araştırmacı tarafından not alınarak gerçekleştirilmiştir.

Görüşmelerde öğretmenlerin eğitim hakkındaki düşüncelerinin ne olduğu, bu düşüncelerinin hangi felsefe ya da ideolojiye dayandığı ve öğretmenin felsefi ya da ideolojik algısının eğitim süreci ile olan ilişkisi üzerine sorular sorulmuştur. Katılımcıların cevapları daha sonra analiz edilmiştir. Elde edilen veriler anket sonuçlarının yorumlanmasında destekleyici veri olarak kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Tutum ölçeği ile elde edilen verilerin analizinde *SPSS İstatistik Programı* kullanılmıştır. Her eğitim alanında felsefe ve ideolojiler farklı sıralama ile yerleştirildiği için istatistik veri girişinde her bölüm ayrı ayrı kodlanmış ve programa aktarılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin ankete verdikleri cevaplar doğrultusunda verilere ait betimsel istatistiklerden frekans ve yüzde hesaplanmıştır. Ayrıca, Kay-Kare analizine başvurulmuştur. Elde edilen analiz sonuçları tablolaştırılmıştır.

Görüşme verileri ise betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Elde edilen sonuçlar tutum ölçeği verileri ile ilişkilendirilerek bulgular arasındaki neden-sonuç ilişkisi açıklanmış ve yorumlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmada uygulanan anket ve görüşme formuna ait bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Anket Sonuçlarına Ait Bulgular Ve Yorumlar

4.1.1. Ankete Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Aşağıda öğretmenlerin kişisel bilgilerine ait frekans ve yüzde dağılımı yer almaktadır.

Tablo - 2: Ankete Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

	n	%
Erkek	98	44,3
Kadın	123	55,7
Toplam	221	100,0

Araştırmaya katılan 221 katılımcının çoğunluğunu bayanlar oluşturmaktadır.

Tablo - 3: Ankete Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşa Göre Dağılımı

	n	%
30 yaş ve altı	42	19,0
31 – 40 yaş	106	48,0
41 – 50 yaş	58	26,2
50 yaş ve üzeri	15	6,8
Toplam	221	100,0

Tablo 3'te görüldüğü gibi örneklemin genelini 31-40 yaş arası sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır.

Tablo - 4: Ankete Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenim Durumlarına (En Son Aldıkları Diploma) Göre Dağılımı

	n	%
Lisans	170	76,9
Enstitü	13	5,9
Yüksekokul	13	5,9
Önlisans	11	5,0
Yüksek lisans	14	6,3
Toplam	221	100,0

Tablo 4'te de görüldüğü gibi örneklemin büyük bir kısmını lisans mezunları oluşturmaktadır.

4.1.2. İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Alanlarına Göre Felsefi ve İdeolojik Düşünce Sistemlerini Benimseme Düzeylerinin Karşılaştırılması

4.1.2.1. 'Bilgi' Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Felsefi ve İdeolojik Algılarına Ait Bulgular

Tablo - 5: Bilgi alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı

	n	%
İdealizm	77	34,8
Varoluşçuluk	49	22,2
Pragmatizm	28	12,7
Sosyalizm	24	10,9
Realizm	17	7,7
Milliyetçilik	16	7,2
Liberalizm	10	4,5
Toplam	221	100,0

Tablo 5’te de görüldüğü gibi ‘Bilgi’ konusunda en fazla idealizm tercih edilmiştir. Buna göre öğretmenlerin evrensel geçerliliği ve sürekliliği olan bilgiye önem verdikleri söylenebilir. Nitekim bilginin doğruluğunun birey merkezli değişebileceğini savunan liberal ifadenin en az tercih edilmiş olması bu değerlendirmeyi desteklemektedir.

4.1.2.2. ‘Öğretim Programı’ Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Felsefi ve İdeolojik Algılarına Ait Bulgular

Tablo - 6: Öğretim Programı Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı

	n	%
Pragmatizm	92	41,6
Varoluşçuluk	40	18,1
Sosyalizm	29	13,1
Milliyetçilik	21	9,5
İdealizm	17	7,7
Liberalizm	12	5,4
Realizm	10	4,5
Toplam	221	100,0

Öğretim programının içeriği konusunda önemli bir farkla pragmatizm tercih edilmiştir. Bu durum öğretmenlerin; öğrencinin kendini bütünün bir parçası olarak hissetmesini ve hem bireysel hem de toplumsal problemler karşısında çözüm üretebilme becerisi kazanmasını hedeflediklerini göstermektedir.

4.1.2.3. ‘Öğretim Yöntemi’ Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Felsefi ve İdeolojik Algılarına Ait Bulgular

Tablo - 7: Öğretim Yöntemi Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı

	n	%
Pragmatizm	83	37,6
Realizm	39	17,6
Liberalizm	26	11,8
Milliyetçilik	25	11,3
Varoluşçuluk	25	11,3
Sosyalizm	23	10,4
İdealizm	0	0
Toplam	221	100,0

Tablo 7’ye bakıldığında pragmatizm felsefesinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Öğrenciyi merkeze alan pragmatist öğretim yönteminin en fazla; öğretmen merkezli idealist öğretim yönteminin ise işaretlenmemiş olması öğretmenlerimizin konu ile ilgili algılarını netleştirmektedir. Bir başka deyişle geleneksel eğitim anlayışının aksine öğrencinin kendi çabasıyla bilgiye ulaşmasını hedefleyen öğretim yöntemleri tercih edilmektedir. Realizm, liberalizm, milliyetçilik, varoluşçuluk ve sosyalizm ise birbirlerine yakın yüzdelerle işaretlenmiştir.

4.1.2.4. ‘Öğrenci’ Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Felsefi ve İdeolojik Algılarına Ait Bulgular

Tablo - 8: Öğrenci Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı

	n	%
Milliyetçilik	60	27,1
Liberalizm	56	25,3
Sosyalizm	40	18,1
İdealizm	22	10,0
Pragmatizm	21	9,5
Varoluşçuluk	16	7,2
Realizm	6	2,7
Toplam	221	100,0

Tablo 8’de görüldüğü gibi felsefe ve ideolojilerin tercih edilme yüzdeleri birbirine yakın oranlardadır. Yine de diğer düşünce akımlarına göre daha fazla kişi tarafından işaretlenen milliyetçiliğe ve liberalizme bakıldığında öğretmenlerin beklentisinin; her öğrencinin toplumsal açıdan birer aydın, bireysel açıdan ise meslek sahibi olarak yetişmesi olduğu söylenebilir.

4.1.2.5. ‘Öğretmenin Niteliği’ Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Felsefi ve İdeolojik Algılarına Ait Bulgular

Tablo - 9: Öğretmenin Niteliği Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı

	n	%
Pragmatizm	109	49,3
Liberalizm	44	19,9
Varoluşçuluk	27	12,2
Milliyetçilik	19	8,6
İdealizm	13	5,9
Realizm	5	2,3
Sosyalizm	4	1,8
Toplam	221	100,0

Tablo 9’a bakıldığında öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun pragmatist ifadeyi tercih ettiği görülmektedir. Yani öğretmenler kendilerini; eğitim sürecinde hâkim bir unsur olarak değil öğrenciye rehber olarak algılamaktadırlar. Nitekim öğretmeni benzer şekilde tanımlayan liberalizm ve varoluşçuluğun pragmatizmden sonra en çok tercih edilen düşünce akımları olması; öğretmen merkezli yaklaşımların ise düşük yüzdelerle tercih edilmesi konu ile ilgili değerlendirmeyi desteklemektedir.

4.1.2.6. ‘Okulun İşlevi’ Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Felsefi ve İdeolojik Algılarına Ait Bulgular

Tablo - 10: Okulun İşlevi Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı

	n	%
Pragmatizm	83	37,6
Liberalizm	54	24,4
Milliyetçilik	27	12,2
Varoluşçuluk	24	10,9
Realizm	18	8,1
Sosyalizm	13	5,9
İdealizm	2	0,9
Toplam	221	100,0

Tablo 10’da görüldüğü gibi okulun işlevi konusunda da en fazla tercih edilen düşünce akımı pragmatizmdir. Pragmatizme göre öğrenci-toplum arasında köprü görevi gören okul; öğrenciye hayat içinde karşılaşılabileceği sorunları çözme becerisi kazandırarak onu toplumsal hayata hazırlamalıdır. Pragmatizmin aksine idealizm ise en az tercih edilen düşünce akımıdır. Bunun sebebi okulun sadece öğrenciyi zihinsel açıdan eğiten ve değişim yerine sürekliliği hedefleyen bir kurum olarak algılanmamasıdır.

4.1.2.7. ‘Okulun Toplumsal Görevi’ Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Felsefi ve İdeolojik Algılarına Ait Bulgular

Tablo - 11: Okulun Toplumsal İşlevi Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı

	n	%
Realizm	54	24,4
İdealizm	48	21,7
Milliyetçilik	44	19,9
Pragmatizm	40	18,1
Liberalizm	18	8,1
Sosyalizm	13	5,9
Varoluşçuluk	9	4,1
Toplam	221	100,0

Tablo 11’de görüldüğü gibi realizm, idealizm, milliyetçilik ve pragmatizm birbirine yakın yüzdelerle tercih edilmiştir. ‘Okulun işlevi’ konusunda tercih yüzdesi bakımından en son sıralarda yer alan idealizm ve realizm ‘okulun toplumsal görevi’ ile ilgili olarak en fazla tercih edilen düşünce akımları olmuştur. Buna bağlı olarak öğretmenlerimin okul-toplum ilişkisini toplumun çıkarları yönünde algıladıkları söylenebilir. Nitekim en çok tercih edilen dört düşünce akımının da ortak özelliği öğrencinin; okulda toplum yararına yetiştirilmesidir. Aksine saf bireyci yaklaşım olan varoluşçuluk en az tercih edilen düşünce akımıdır.

4.1.2.8. ‘Etik’ Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Felsefi ve İdeolojik Algularına Ait Bulgular

Tablo - 12: Etik Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı

	n	%
Milliyetçilik	84	38,0
Realizm	40	18,1
İdealizm	30	13,6
Sosyalizm	28	12,7
Pragmatizm	24	10,9
Varoluşçuluk	8	3,6
Liberalizm	7	3,2
Toplam	221	100,0

Eğitimin ahlaki boyutu konusunda Tablo 12’de görüldüğü gibi milliyetçiliğin en fazla tercih edilmiş olması öğretmenlerimin; eğitimin davranışsal boyutunda ulusalcı olduklarını göstermektedir. Nitekim birey temelli düşünce akımları olan varoluşçuluğun ve liberalizmin yüzdelerinin düşük olmasından da anlaşılacağı gibi öğretmenler öğrencilerin; yaşadığı toplumdan bağımsız olarak ahlaki bir tutum geliştirmeleri taraftarı değildir.

4.1.2.9. ‘Estetik’ Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Felsefi ve İdeolojik Algularına Ait Bulgular

Tablo - 13: Estetik Alanına İlişkin Felsefe ve İdeolojilerin Tercih Dağılımı

	n	%
Varoluşçuluk	42	19,0
Milliyetçilik	39	17,6
Pragmatizm	38	17,2
Liberalizm	35	15,8
İdealizm	32	14,5
Sosyalizm	18	8,1
Realizm	17	7,7
Toplam	221	100,0

Son olarak estetik konusunda varoluşçuluk, milliyetçilik, pragmatizm, liberalizm ve idealizm yakın yüzdelerle tercih edilmişlerdir. Bunun sebebi katılımcıların ifadeler arasındaki anlam farklılıklarını doğru bir şekilde değerlendirememeleri olabilir. Dolayısıyla katılımcıların estetik konusundaki algıları hakkında net bir şey söylemek güçtür.

4.1.3. Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Konusundaki Felsefi ve İdeolojik Algılarının Bağımsız Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Üçüncü alt problemimizde cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre öğretmenlerimiz arasında en çok tercih edilen düşünce sistemleri incelenmiştir.

4.1.3.1. ‘Cinsiyet’ Değişkenine Göre Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Algılarının Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Tablo - 14: En Çok Tercih Edilen Felsefe Ve İdeolojilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

Eğitim Alanı	En Çok Tercih Edilen Düşünce Sistemi	Cinsiyet				<i>p</i> değeri
		Kadın		Erkek		
		n	%	n	%	
Bilgi	İdealizm	39	31,7	38	38,7	0,343
Öğretim Programı	Pragmatizm	52	42,2	40	40,8	0,435
Öğretim Yöntemi	Pragmatizm	48	39	35	35,7	0,585
Öğrenci	Milliyetçilik	38	30,8	22	22,4	0,426
Öğretmenin Niteliği	Pragmatizm	65	52,8	44	44,8	0,687
Okulun İşlevi	Pragmatizm	40	32,5	43	43,8	0,213
Okulun Toplumsal Görevi	Realizm	32	26	-	-	-
	İdealizm	-	-	31	31,6	-
Etik	Milliyetçilik	48	39	36	36,7	0,813
Estetik	Varoluşçuluk	27	21,9	-	-	-
	Milliyetçilik	-	-	24	24,4	-

****p*: 0,05**

Tablo 14’te de görüldüğü gibi en çok tercih edilen felsefe ve ideolojiler arasında cinsiyet değişkenine bağlı olarak genel anlamda bir farklılık görülmemektedir. Sadece ‘okulun toplumsal görevi’ ve ‘estetik’ konularında kadın

ve erkek öğretmenlerimin algılarında farklılaşma ortaya çıkmıştır. ‘Okulun toplumsal görevi’ ile ilgili bayan katılımcılar arasında en çok realizm tercih edilirken; erkekler arasında idealizm işaretlenmiştir. Estetik konusunda da bayanlarda varoluşçuluk; erkeklerde ise milliyetçilik tercih edilmiştir.

Ayrıca Kay-Kare analiz sonuçlarına göre; kadın ve erkekler arasında düşünce akımlarını benimsenme düzeyleri bakımından anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur.

4.1.3.2. ‘Yaş’ Değişkenine Göre Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Algılarının Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Tablo - 15: En Çok Tercih Edilen Felsefe Ve İdeolojilerin Yaş Değişkenine Göre Dağılımı

Eğitim Alanı	En Çok Tercih Edilen Düşünce Sistemi	Yaş								p değeri
		30 yaş ve altı		31-40 yaş		41-50 yaş		50 yaş üzeri		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
Bilgi	İdealizm	17	40,4	41	38,6	18	31	-	-	0,507
	Pragmatizm	-	-	-	-	-	-	3	20	
	Sosyalizm	-	-	-	-	-	-	3	20	
	Realizm	-	-	-	-	-	-	3	20	
Öğretim Programı	Pragmatizm	19	45,2	46	43,3	22	37,9	5	33,3	0,415
Öğretim Yöntemi	Pragmatizm	17	40,4	43	40,5	20	37,9	-	-	0,604
	Realizm	-	-	-	-	-	-	5	33,3	
Öğrenci	Liberalizm	12	28,5	-	-	-	-	-	-	0,109
	Milliyetçilik	-	-	33	31,1	15	25,8	-	-	
	Sosyalizm	-	-	-	-	-	-	5	33,3	
Öğretmenin Niteliği	Pragmatizm	27	64,2	46	43,3	30	51,7	6	40	0,006
Okulun İşlevi	Pragmatizm	16	38	39	36,7	25	43,1	-	-	0,006
	Realizm	-	-	-	-	-	-	5	33,3	
Okulun Toplumsal Görevi	Pragmatizm	13	30,9	-	-	-	-	-	-	0,018
	Milliyetçilik	-	-	27	25,4	-	-	-	-	
	Realizm	-	-	-	-	22	37,9	6	40	
Etik	Milliyetçilik	11	26,1	41	38,6	25	43,1	7	46,6	0,482
Estetik	Pragmatizm	9	21,4	24	22,6	-	-	-	-	0,151
	İdealizm	-	-	-	-	13	22,4	-	-	
	Milliyetçilik	-	-	-	-	-	-	4	26,6	
	Varoluşçuluk	-	-	-	-	-	-	4	26,6	

*p:0,05

Tablo 15 incelendiğinde ‘yaş’ değişkenine bağlı olarak öğretmenlerimin eğitimin algılarının sadece öğretim programı, öğretmenin niteliği ve etik konusunda farklılaşmadığı görülmektedir. Bunun yanında diğer alanlarda farklılaşma genellikle ‘50 yaş üzeri’ grupta gerçekleşmiştir. Şöyle ki bilgi konusunda ‘50 yaş üzeri’ grupta hakim felsefe farklılaşmıştır. Diğer yaş gruplarında idealizm hakim iken bu grupta pragmatizm, sosyalizm ve realizm eşit oranlarda en çok tercih edilen düşünce sistemleridir. Öğretim yöntemi konusunda farklılaşma yine ‘50 yaş üzeri’ grubunda görülmektedir. Diğer yaş grupları pragmatist öğretim yöntemini; ‘50 yaş üzeri’ grubu ise realizmi tercih etmiştir. Bu durum; ileri yaştaki öğretmenlerin öğrenci merkezli eğitim anlayışına tam olarak adapte olamamalarından kaynaklanabilir. Realist öğretim yöntemi anlatım, deney, tartışma vb. uygulamaları içeren bir yöntemdir. Dolayısıyla klasik eğitim anlayışı ile mesleki eğitim almış olan kıdemli öğretmenlerimiz; sınıfta öğretmenin hâkim olması gerektiğine inanmaktadırlar. Öğrenci konusunda ise üç farklı düşünce akımı baskındır. ‘30 yaş ve altı’ grubunda liberalizm, ‘31-40 yaş’ ve ‘41-50 yaş’ gruplarında milliyetçilik ve ‘50 yaş üzeri’ grubunda sosyalizm en çok tercih edilen düşünce akımıdır. Okulun işlevi konusunda tüm yaş gruplarında pragmatizm hakim iken ‘50 yaş üzeri’ grupta realizm etkili olmuştur. Okulun toplumsal görevi konusunda yine 3 farklı düşünce akımı hâkimdir. ‘30 yaş ve altı’ grubunda pragmatizm, ‘31-40 yaş’ grubunda milliyetçilik, ‘41-50 yaş’ ve ‘50 yaş üzeri’ grubunda ise realizm en fazla tercih edilen ifadelerdir. Estetik konusunda ‘30 yaş ve altı’ grubu ile ‘31-40 yaş’ grubu pragmatizmi, ‘41-50 yaş’ grubu idealizmi, ‘50 yaş üzeri’ grubu da milliyetçilik ve varoluşçuluğu işaretlemiştir. Sonuç olarak Kay-Kare testi yapıldığında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür.

4.1.4. Öğretmenlerimizin Eğitim Algılarının Felsefi ve İdeolojik Boyutlar İçerisinde Saflık Derecesinin Karşılaştırılması

Üçüncü alt problemimizde öğretmenlerimizin eğitim algılarının ne oranda saf ne oranda eklektik özellik taşıdığı incelenmiştir. Bulgulara ilişkin frekans ve yüzde dağılımı Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo - 16: Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Saflık Derecesine Göre Dağılımı

	n	%
Tek tercih	11	4,9
İki tercih	11	4,9
Üç tercih	18	8,1
Dört tercih	50	22,6
Beş tercih	94	42,5
Altı tercih	34	15,3
Yedi tercih	3	1,3
Toplam	221	100,0

Yukarıda Tablo 16’ya bakıldığında tercihlerin felsefi ve ideolojik boyutta saflık derecesinin düşük olduğu görülmektedir. Tüm eğitim alanlarında tek bir felsefe ya da ideolojide yoğunlaşan kişi sayısı 221 katılımcı arasından sadece 11 kişidir. Bunun sebebi olarak; katılımcıların düşünce akımları ile ilgili yeterli bilgi birikimine sahip olmamaları ve felsefi / ideolojik ifadeler arasındaki anlam farklılıklarını algılayamadıkları söylenebilir. Nitekim görüşmeler esnasında da öğretmenlerin felsefe ve ideolojileri çok iyi bilmedikleri yönündeki ifadeleri bu sonucu desteklemektedir.

Tablo - 17: Eğitim Algısı Saf Nitelikte Olan Öğretmenlerin Tercihlerinin Felsefe ve İdeolojilere Göre Dağılımı

	n	%
Pragmatizm	3	27,2
Milliyetçilik	3	27,2
Sosyalizm	2	18,1
Liberalizm	1	9,09
Realizm	1	9,09
Varoluşçuluk	1	9,09
Toplam	11	100,0

Tablo 17’de görüldüğü gibi saf bir eğitim algısına sahip olan öğretmenler arasında pragmatizm ve milliyetçilik hakimdir. Pragmatizmin tercih edilmesinin sebebi; çağdaş eğitim anlayışının öğrenciye görelilik ilkesinden hareket ederek problem çözmeyi esas alması ve felsefi temelde pragmatizme dayanmasıdır. Dolayısıyla öğretmenler bu yeni anlayışa aşınadılar. Milliyetçilik konusunda ise günümüzde milliyetçilik fikrinin topluma hakim olması sebebiyle öğretmenler etkilenmekte ve milli birey yetiştirilmesi fikrinde birleşmektedirler.

Anketin tümünde sadece iki düşünce sisteminde yoğunlaşan diğer 11 kişinin tercihleri değerlendirildiğinde pragmatizm, milliyetçilik ve liberalizmin ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir. Her birey ayrı ayrı ele alındığında ise tercihleri arasında anlamlılık olduğu söylenebilir. Şöyle ki; milliyetçiliği işaretleyen bireyler genellikle idealizmi de tercih etmişlerdir. Bu da onların eğitimde muhafazakâr bir tutum içinde olduğunu göstermektedir. Yine pragmatizmde yoğunlaşan bireyler sosyalizmi de tercih etmişlerdir. Üretici güce sahip bireylerin yetiştirilmesi noktasında bu iki düşünce akımının öğretmenler tarafından ilişkilendirildiği söylenebilir.

Sonuçta en fazla iki tercih yapanlar da dâhil 22 sınıf öğretmenin saf sayılabilecek bir eğitim felsefesi ya da ideolojisinin olduğu görülmektedir. Fakat diğer 199 sınıf öğretmeni tercihleri eklektik bir yapıdadır. Çünkü bu grupta yer alan öğretmenler her eğitim alanında en az dört olmak üzere birden fazla felsefe ya da ideolojiyi tercih etmişlerdir. Dolayısıyla eğitim anlayışlarını belirli bir felsefe ya da ideoloji ile tanımlamak güçtür. Bu bulgular Tekin & Üstün (2006)’ün çalışmasında

ortaya çıkan bulgularla da desteklenmektedir. Nitekim Tekin&Üstün; araştırmalarında öğretmen adaylarının eğitim sürecine ilişkin felsefi tercihlerini incelemiş ve öğretmen adaylarının eğitim öğretimle ilgili düşüncelerinin tek bir felsefi görüşte yoğunlaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Tablo - 18: Öğretmenlerin Eğitim Algularının Saflık Derecesinin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

		Tek Tercih	İki Tercih	Üç Tercih	Dört Tercih	Beş Tercih	Altı Tercih	Yedi Tercih
Kadın	n	4	5	12	28	58	15	1
	%	3,2	4,06	9,7	22,7	47,1	12,1	0,8
Erkek	n	7	6	6	22	36	19	2
	%	5,6	4,8	4,8	17,8	29,2	15,4	1,6
Toplam	n	11	11	18	50	94	34	3
	%	4,9	4,9	8,1	22,6	42,5	15,3	1,3

Tablo 18’de de görüldüğü gibi öğretmenlerimin eğitim anlayışlarının saf veya eklektik olması konusunda cinsiyet değişkenine bağlı bir değişme tespit edilmemiştir. Ancak yine de tek tercihte bulunan öğretmenlerden erkeklerin sayısı fazla olduğu için; onların eğitim yaklaşımlarının da daha saf olduğu söylenebilir.

4.1.5. Öğretmenlerin Eğitim Anlayışlarında Felsefi ve İdeolojik Görüşlerin Etkilerinin Karşılaştırılması

Dördüncü alt problemimizde öğretmenlerin eğitim algılarında felsefi ve ideolojik düşüncenin etkileri incelenmiştir. Bulgulara ilişkin frekans ve yüzde dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Tablo - 19: Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Felsefi ve İdeolojik Nitelikte Olmasına Göre Dağılımı

	Felsefe (İdealizm, Realizm, Pragmatizm, Varoluşçuluk)		İdeoloji (Liberalizm, Milliyetçilik, Sosyalizm)	
	f	%	f	%
Kadın	582	54,1	492	45,8
Erkek	623	67,7	297	32,2
Toplam	1205	60,4	789	39,5

Tablo 19’da da görüldüğü gibi toplamda felsefelerin tercih yüzdesi ideolojilere göre yüksektir. Ancak cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere oranla felsefi düşünceye daha yatkın olduğu söylenebilir. Buna karşın bayanlar; ideolojileri erkek öğretmenlerden daha fazla tercih etmişlerdir.

Verilere bakarak erkeklerin bayanlara oranla daha soyut düşündükleri söylenebilir. Çünkü felsefe ideolojiye göre daha soyuttur. Felsefede gerçek hep tartışmalıdır. İdeolojiler ise belirlediği tek bir doğru etrafında şekillenir ve eyleme dönüşümü çabuktur. Felsefi akımların kitleler üzerinde etkisi birebir görülmez. Bu akımların fikri düzeyden eylem boyutuna geçişi dolaylıdır. Oysa ideolojilerin toplumsal düzen, insanlar arası ilişkiler, dengeler üzerindeki etkisi net bir şekilde hissedilir. Dolayısıyla felsefi düşünme ideolojik düşünmeden daha karmaşıktır.

Aşağıda felsefe ve ideolojilerin anket uygulamasında kaç kez işaretlendikleri ve buna bağlı olarak öğretmenlerin eğitim algılarında ne kadar etkili olduğu incelenmiştir.

Tablo - 20: Felsefe ve İdeolojilerin İşaretlenme Yüzde ve Frekanslarının Dağılımı

	f	%
Pragmatizm	518	25,9
Milliyetçilik	335	16,8
Liberalizm	262	13,1
İdealizm	241	12,08
Varoluşçuluk	240	12,03
Realizm	206	10,3
Sosyalizm	192	9,6
Toplam	1994	100,0

Felsefe ve ideolojilerin işaretlenme frekans ve yüzdelerine bakıldığında en fazla işaretlenen pragmatizmdir. Benzer bir sonuç Gündoğdu'nun (2008) eğitim algısı ile ilgili yapmış olduğu araştırmasında da ortaya çıkmıştır. Gündoğdu araştırmasında; üniversitede görev yapan akademisyenler arasında yaygın olarak benimsenen düşünce sisteminin pragmatizm olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine benzer bir sonuç Kaya'nın (2001) öğretmen adaylarının eğitim felsefelerini incelemeye yönelik yaptığı çalışmasında ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda Kaya; öğretmen adaylarının eğitim felsefelerinin büyük ölçüde pragmatist olduğunu gözlemlemiştir.

Bizim araştırma sonuçlarımızda; pragmatizmden sonra milliyetçilik ikinci en çok işaretlenen düşünce sistemi olmuştur. En az işaretlenen ise sosyalizmdir. Sonuçlara bakılarak sınıf öğretmenlerinin eğitimi hem bireyin yaşamını kendisinin şekillendirmesinde hem de toplumsal birliğin, bütünlüğün korunmasında araç olarak algıladıkları söylenebilir.

Felsefe ve ideolojiler kendi arasında değerlendirildiğinde yine felsefeler arası sıralamada en çok pragmatizm, daha sonra idealizm, varoluşçuluk ve realizm işaretlenmiştir. Çağdaş eğitim anlayışı olan pragmatizmden sonra klasik eğitimi temel

alan idealizmin en çok tercih edilen ikinci felsefe olmasının sebebi; manevi bilgilerin öğretilmesi fikrinin öğretmenler için önemini koruması olduğu söylenebilir. İdeolojiler arasında ise milliyetçilikten sonra sırasıyla liberalizm ve sosyalizm işaretlenmiştir. Liberalizmin genel sıralamada da 3. sırada yer alması; toplumu temel alan eğitim anlayışın yanında bireyselliğin ön planda olduğu bir eğitim sürecine sıcak bakıldığını göstermektedir.

4.2. Görüşme Sonuçlarına Ait Bulgular Ve Yorumlar

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde kişisel bilgilerin gizliliği sebebiyle katılımcılara verilen kod isimler kullanılacaktır.

Tablo - 21: Katılımcıların Kod İsimleri ve Görüşme Zamanlarına İlişkin Bilgiler

Kod İsim	Görüşmenin Yapıldığı Tarih	Görüşme Saati	Görüşme Süresi
K1	27.05.2008	10.00	45'
K2	27.05.2008	11.00	30'
K3	03.06.2008	11.30	60'
K4	03.06.2008	12.40	50'
K5	03.06.2008	15.30	40'
K6	05.06.2008	12.30	30'
K7	06.06.2008	11.00	45'
K8	06.06.2008	12.00	30'
K9	10.06.2008	16.00	60'
K10	12.06.2008	09.30	30'
K11	13.06.2008	14.30	30'
K12	16.06.2008	16.00	30'

4.2.1. Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Anlayışlarını Tanımlamalarına İlişkin Bulgular

Öncelikle eğitim anlayışlarını nasıl tanımladıklarını sorduğumuz öğretmenler; öğrencilerin sahip olması gereken niteliklerden yola çıkarak konu ile ilgili düşüncelerinden bahsetmişlerdir. İfadeler incelendiğinde genellikle öğretmenlerimizin öğrencinin aktif olduğu bir eğitimi tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Örneğin;

'... Benim sınıfımda en önemli olan; en çok üstünde durduğum şey çocukların derse katılmaları. Çocuk bazı kurallar çerçevesinde fikrini söyleyecek. Sınıfta özgür olacak. Ama saygılı olmayı da bilecek. Şımarıklığa asla tahammülüm yok. Kendini bilecek çocuk. Ancak böyle bir eğitimle bu çocuklar ilerde düzgün insanlar olurlar' (K5).

‘... Öğrenci kesinlikle problem çözebilecek, yaratıcı olacak, eleştirel olacak, kendi problemini araştırarak. Sonra mesela en önemsedğim şeylerden biri özgüveni olacak. Ama özgüvenim var diye sonuna kadar özgüvenini kullanıp ondan sonra yaptığı şeyle ilgili başkalarına suç bulmayacak. Yaptıklarından dolayı kendini eleştirebilecek öğrenci’ (K3).

‘... Türkiye’de eğitim sistemi sürekli değişiyor. Kıdemli bir öğretmen olarak birçok sistemde görev yapmış bulunuyorum. Öğretmen merkezli, ezbere dayalı, gözleme dayalı vs. Şuan ki mesela öğrenci merkezli ama ben şahsen bu anlayışın uygulama aşamasında Türkiye’nin içinde bulunduğu şartlardan dolayı amacına ulaştığını düşünmüyorum. Ancak yinede çocuk; yaparak, yaşayarak öğrenecek. Gözlem yapacak. Bunlar uygulanırsa çocuk başarıya ulaşır’ (K2).

‘... Öğrencileri daha çok işin içine katarak, daha onlara yönelik ders işliyorum. Böyle bir eğitimi doğru buluyorum. Onların yaşamlarından hareket ediyorum. Öğrencilerin düşüncelerini istiyorum. Bence zaten eğitimde de esas olan budur. Öğrencinin düşünmesi çok önemli’ (K8).

‘... Ben eğitim sürecinde öğrencilerimin düşüncelerini rahatça ifade edebilecek özgüvene, özgürlüğe sahip olmalarını amaçlıyorum. Bunun için de sınıfta söz hakkını öğrenciye veriyorum. Öğrenci bildiği konularda konuşmayı öğrensin istiyorum. Uygulamada bunu gerçekleştirebiliyor musun’ diye sorsan ‘hayır’ derim. Çünkü okulumuzun bulunduğu mahalle, çocukların aile yaşantısı gibi birçok etmen buna müsaade etmiyor’ (K10).

‘... Eğitim anlayışımı; öğrenciyi merkeze alan, bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran, sınıfta demokratik bir ortam yaratmaya çalışan, daha çok problem çözme, buluş yöntemi ve beyin fırtınası tekniği gibi öğrenciye bilgiyi arama fırsatı veren bir sistem olarak tanımlayabilirim. Ancak ülkemizden kaynaklanan bazı altyapı eksikliklerinden dolayı tam olarak uygulamaya koyamadığımı dolayısıyla yüzde yüz verim alamadığımı eklemeliyim’ (K12).

‘... Eğitim anlayışına göre bu süreçte öncelikle öğrencide bağımsız düşünebilme, öğretmeni ve diğer sınıf arkadaşları ile arasında saygıya dayalı bir iletişim kurma becerisi geliştirilmelidir. Ben öğrencilerimin düşüncelerine saygı duyarım. Bunu sağlamak için de daha çok buluş yolu ve problem çözme yöntemlerini kullanmak gerekiyor ama sınıfımda bunu uygulamam şartlardan dolayı zor oluyor’ (K11).

Görüldüğü gibi öğretmenlerin bazıları öğrencilerin aktif olarak eğitim sürecinde yer almalarına ve şahsiyetlerini bu şekilde geliştirmelerine önceli tanımaktadırlar. Öğretmenlerin bir kısmı ise ilgili soruyu daha toplum temelli cevaplamışlardır;

‘... Eğitim çok boyutlu bir olaydır. Ama ne olursa olsun öğretmen hedefini belirlemelidir. Benim hedefim ülke için birey yetiştirmektir. (... ..) Bence öğrenci eğitim aracılığıyla üreten bir birey olmalıdır, paylaşılan, katılımcı olmalıdır. Eğitim üretimi geliştirmek için, toplumun gelişimi için olmalıdır. Eğitimle öğrenciye yaşadığı çevreyi sevdirmeliyiz. Bunun için de önce öğretmen kendini sevdirecek öğrenciye. Öğrenci öğretmeni sevecek ki bilgi akışı sağlansın’ (K7).

‘... Eğitim toplum örf, anane, gelenek ve göreneklerinin zaman içinde özünü koruyarak ama gelişmelere de uyarlanarak yeni nesillere aktarılmasıdır. Eğer şahsi fikrimi sorarsanız benim eğitimden anladığım budur. Öğrenci vatanını, milletini sevecek; onun için faydalı olmaya çalışacak. Ama aynı zamanda da kendi hayatını kurması için gerekli becerileri kazanacak’ (K1).

‘... Benim eğitimde amacım %80 bu çocuklar iyi bir iş sahibi olsunlar. Çünkü biliyorsunuz şuan herkesin amacı o değil mi? Herkesin amacı geçimini sağlayabilecek kadar para kazanabilmek. Tabi bu çocuklar ilerde birer yetişkin vatandaş olacaklar. O yüzden genel amacım bu ülkeye katkı sağlayabilecek, meslek sahibi bireyler yetiştirmek ve kendi öz benliklerini kazanmalarını sağlamak’ (K4).

‘... Çocuk toplum için eğitilmeli. Topluma faydalı olduğu ölçüde ancak kendine faydalı olabilir çünkü. Özellikle ülkemizin şuan ki içinde bulunduğu durum düşünülürse bizler çocuklara öncelikle milli şuuru kazandırmalıyız. Çocuğun şuur sahibi olması için ise çocuğun özgüvenini, kapasitesini geliştirmeliyiz’ (K6)

‘... Valla ben öğrencilerin öyle daha çok şey bilmelerini ya da ne biliyim bilimsel yönde çok ilerlemesini öncelikli tutmam. Bana göre kendini bilen ve toplum için faydalı bireyler yetiştirildiğinde eğitim esas hedefine ulaşmış denilebilir. Çünkü kendini bilen kişi ne kendine ne de ülkeye, topluma zararlı olur’ (K9).

4.2.2. Öğretmenlerimin Eğitim Algılarını Felsefi veya İdeolojik Temelde Tanımlamalarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlere ikinci olarak yöneltilen soru; eğitim konusunda şuana kadar bahsettikleri düşüncelerini bir felsefe ya da ideoloji ile ilişkilendirmek gerekirse bu felsefe ya da ideolojinin ne olacağı ile ilgilidir. Verilen cevaplardan hareketle onların temel felsefeler ve ideolojiler hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları incelenmiştir.

Bulgulara göre öğretmenler düşüncelerini herhangi bir felsefi ya da ideolojik biçimde tanımlayamamışlardır. Bunun sebeplerinden biri bazı öğretmenlerin temel düşünce akımları hakkında bilgi sahibi olmamalarıdır. Örneğin;

‘... Felsefe olarak idealizmi, realizmi duydum ama savundukları düşünceleri çok fazla bilmiyorum açıkçası. Birde ilerlemeciliği, yeniden yapılandırmacılığı falan biliyorum onları da müfredat programı sebebiyle yani yeni uygulamalar sayesinde öğrendim’ (K12).

‘... Benim eğitim felsefemi tanımlamak gerekirse Milli Eğitim amaçları doğrultusunda çocukları yetiştirmektir. Ayrıca öğretmen ve öğrenci merkezli felsefeleri bir arada kullanıyorum. Ama şimdi isim olarak hangi felsefe onu bilmiyorum’ (K2).

‘... Benim eğitim felsefeleri hakkında özellikle o saydığınız idealizmdir vs. çok bilgim yok. Genel olarak adını duydum ama ayrıntılı bir araştırma yapmadım. Açıkçası eksikliğini de hissetmiyorum’ (K5).

‘... Yani şimdi şu felsefedir diyemem. Hani sınıfta karma bir şekilde hepsini uyguluyoruz ama isim olarak hangisi tam olarak beni yansıtır bilemiyorum’ (K8).

Diğer bir sebebi; öğretmenlerin temel düşünce sistemlerini içerik olarak genel hatlarıyla bilseler bile isimlerini yanlış bilmeleridir. Mesela K11; öğrencilerinin düşüncelerine önem vermesi ve onların kendilerini gerçekleştirmelerinde rehber olması sebebiyle kendini idealizme yakın gördüğünü belirtmiştir. Oysa savunduğu düşüncelerle idealizmin ilkeleri arasında bir ilişki yoktur. Aksine idealizm öğretmen merkezli bir anlayıştan hareket ettiği için Arzu Hanım'ın fikirlerine tamamen ters bir felsefedir:

'...Eğitim konusundaki bu düşüncem felsefi temellerden idealizm olabilir. Öğrencilerimin düşüncelerine, fikirlerine önem veririm. Kendilerini gerçekleştirmeleri ve mutlu birey olmalarını isterim. Ama bunu isterken kurallara sıkı sıkı bağlı değilim. Özgür ortam da olmalarını da isterim. Bu anlamda diğer akım olan existentializmden de yararlanıyorum' (K11).

Özellikle idealizm başta olmak üzere bazı düşünce sistemleri hakkında öğretmenler yanılmaktadırlar. Örneğin;

'... İdealizm idealleri olan, kendi doğrularını savunan bireyler yetiştirmeyi hedefler. Yani bir öğretmen idealist olduğu zaman öğrencilerinde kendi hedefini belirleme ve o hedefe ulaşmak için idealist davranma becerisini kazandırır' (K10).

'... Bence eğitimin ülke içinde de yerelleşmesi gerekmektedir. Çünkü şimdi kitaplar, etkinlikler sadece gelişmiş bölgelerdeki okullara göre ayarlanıyor. Ama ne biliyim bir köy okulunda veya imkânları olmayan okullarda bu eğitim nasıl uygulanır hesaba katılmıyor. Bu da eğitimde kaliteyi düşürüyor. İşte eğitimde sosyal çevrenin etkisi bu sebeptir. Yani sosyalizmin etkisi. Dolayısıyla ben sosyalizme yakın olduğumu söyleyebilirim' (K6).

Son olarak öğretmenlerin eğitim konusundaki düşüncelerini herhangi bir düşünce sistemi ile tanımlayamamalarının sebeplerinden bir diğeri ise düşünce sistemlerinin mutlaklığına inanmamalarıdır. Diğer katılımcılara nispeten felsefe ve ideolojiler hakkında bilgiye sahip olan bazı öğretmenler kendilerini tek bir düşünce sistemi ile tanımlayamayacaklarını, öğretmenin her anlayışın olumlu ve olumsuz yönlerini analiz ederek kendi karma felsefesini oluşturması gerektiğini belirtmişlerdir:

‘... Benim eğitim felsefem ilerlemecilik olurdu herhalde. Eğer 20 kişilik sınıflarda olsaydım ilerlemecilik ve diğer akımları kullanırdım ama şuanda çoğu zaman klasik anlayışa kaçıyoruz. Benim 44 tane öğrencim var. Bu durum eğitim felsefeme de ters eğitimin yapısına da ters. Eğer sınıf mevcutları bu şekilde olmaya devam ederse bütün eğitim felsefelerini es geçip klasik anlayışı kullanırsın. Ayrıca sadece tek bir eğitim felsefesini benimsemek te felsefenin doğasına aykırı. Milliyetçi olmuşsun, pragmatist olmuşsun vs. Eğitimde tek bir doğru diye bir şey olamaz’ (K3).

‘... Eğitim felsefem şudur diyemem çünkü temel felsefelerin hepsi bizim kültürümüze yabancıdır. Ortaya çıktıkları toplumlarda gelişmişlerdir. Bizim eğitim anlayışımıza, aile ve toplum yaşantımıza uyarlanamaz. Ama illaki bir isim söylemek gerekirse milliyetçi bir anlayışa sahip olduğum söylenebilir. Fakat bakın yine söylüyorum bir öğretmenin özellikle sınıf öğretmenin tek bir felsefede olması mümkün değil. O zaman at gözlüğü takmış olur. Kendini diğer her şeye kapatmış olur. Bu da kendisini geliştirmesini engeller’ (K9).

‘... Bütün resmi ideolojiler birbirinden etkilenerek, birbirinin üstüne konarak günümüze gelmiştir. Tek bir felsefeyi benimsemek yanlıştır. Ben inançlı bir insanım ve benim için değişmez şeyler vardır. Ama onun dışında kesin doğru diye bir şey yoktur. Ben bireysel olarak şöyle görüyorum: Her düşünce akımının kendi içinde olumlu yönleri var, olumsuz yönleri var. Olumlu yönlerini alacaksınız; size yanlış gelenleri bir tarafa bırakacaksınız. Bir şeyi toptan kabul etmek ya da reddetmek doğru değil’ (K1).

Öğretmenlerin cevapları dikkate alındığında; araştırmanın ilk safhasında uygulanan ankette ortaya çıkan eğitim algılarının eklettik özellikte olmasının sebebi daha net açıklanabilmektedir.

4.2.3. Sahip Olunan Eğitim Felsefe ya da İdeolojinin Eğitim Sürecine Etkisi Konusunda Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Bulgular

Öğretmenlere; bir eğitimcinin felsefesinin ya da ideolojisinin sınıfa, öğrencileriyle olan ilişkilerine kısaca eğitim sürecine etkisi hakkındaki düşünceleri sorulduğunda katılımcıların ortak kanaati; eğitimcinin kendi felsefesini sınıfa çok fazla yansıtmaması gerektiğidir. Bazı katılımcılar bu düşüncelerini; kaliteli eğitim ilkesine dayanarak açıklamışlardır. Örneğin;

‘... Öğretmenin kendi felsefe ya da ideolojisini eğitime yansıtmasını yanlış buluyorum. Eğer her öğretmen kendi düşüncelerini, anlayışını eğitime yansıtırsa eğitimde birlik sağlanamaz, kalite olmaz, yükselme olmaz’ (K2).

‘... Hepimiz eğitimin birer parçası olarak o çarkın bir dişlisi olarak görevimizi tam yaparsak ve bunu yaparken de kendi ideolojimizi veya felsefemizi resmi ideolojinin, toplumun, ailenin, çocuğun beklentilerinin üstüne koymadan yaparsak bu ülke iyi bir yerlere ulaşacaktır’ (K12).

Bazı öğretmenler ise konuyu ideolojik yani siyasi temelde algılayarak; toplumsal refahın korunması için öğretmenin düşüncelerini eğitime yansıtmaması gerektiğini ve devletin resmi ideolojisi doğrultusunda hareket etmesi gerektiğini savunmuşlardır. Örneğin;

‘... Benim bir ideolojim vardır ama okula kapının dışında bırakır girerim o ideolojiyi. Burada nedir; devletin resmi bir ideolojisi vardır. Uygun ortamda muhatabına eleştirdiğin yönleri söylersin. Ama şimdi herkes kendi benimsediği ideolojiyi bulunduğu kurumda çocuklara aktarmaya çalışırsa çatışma çıkar, kargaşa olur, sıkıntı meydana gelir. Bu okulda 42 öğretmen var. Herkes kendi düşüncelerini, değerlerini benimsetmeye çalışırsa barış ortamı olmaz. Dediğimiz gibi hangi felsefi akımı ele alırsanız alın bu böyledir’ (K1).

‘... Öğretmenin kendi düşüncelerine, değerlerine göre öğrenci yetiştirmesi hoş bir şey değil. Aksi takdirde anarşiye varan olumsuzluklar ortaya çıkar. Özellikle ortaöğretimde öğretmen milli eğitime ters düşen hal ve hareketlerden kesinlikle kaçınmalıdır’ (K6).

‘... Öğretmen düşüncelerini, değerlerini yansıtmamalıdır. Yansıtırsa öğrenci kendi gibi düşünmeyen insanlara karşı başta öğretmenlerine karşı düşman olur. Kendi gibi düşünmeyen öğretmenlere güveni azalır, onun bilgisine saygı duymaz. Bir öğrenci öğretmene baktığında onda milliyetçiliği görüyorsa onun öğretmenliği bitmiştir. Veya bir öğretmende ideolojik bir tavır görüyorsa yanlıştır. Öğretmenin işi siyasetle uğraşmak değildir. Bence öğretmen her şeyden önce sorgulayan, eleştiren, kaynağını bilim olarak belirleyen biri olmalıdır’ (K9).

Bu düşüncelere ek olarak bazı öğretmenler mesleki kaygılarından ötürü devlet ideolojisinin dışına çıkmadıklarını ifade etmişlerdir;

‘... Devletin ideolojisi, felsefesi her zaman öğretmeninkinden önceliklidir. Dışına çıkması mümkün değil. Dolayısıyla öğretmen kendi anlayışını eğitime uygulayamaz. Devletçe öğretmenler, öğrenciler, program, eğitim bir kalıba sokulmuş. Dışına çıktığınızda sizin başınız ağrır. Hangi felsefeden, ideolojiden bahsedilebilir ki bu durumda’ (K4).

‘... Milli eğitimin bize verdiği direktiften çıkamayız. Dolayısıyla beğensekte beğenmesekte uyguluyoruz. Kendi düşünce ve felsefemizi hani bazen fikir olarak yeri geldiğinde söylüyoruz ama tabii geri planda kalıyor ’ (K8).

‘... Bir amaç, bir doğrultu veriliyor bize. Biz mutlaka kendimizden bir şeyler katıyoruz ama öncelikli olan, uymamız gereken Milli Eğitim anlayışıdır’ (K5).

‘... Bir öğretmenin kendi felsefesi olabilir. İster istemez bu işine de yansiyacaktır. Ama elinden geldiğince geri planda tutacaktır. Aksi durumda bırakacak bu işi. Çünkü biz bunun için para almıyoruz. Devletin eğitim ayağı biziz. Bizim işimiz devletin gösterdiği doğrultuda hareket etmek’ (K10).

‘... Öğretmenin ideolojisi olmamalıdır. Günümüz popüler ideolojilerinden bahsedecek olursak bir öğretmenin işi ideolojiyle fikirlerle meşgul olmak değildir. Öğretmenin tek bir ideolojisi ya da felsefesi her neyse o vardır. O da; milli temel ideolojidir. Çok açık söyleyeyim öğretmen milli eğitimin militanıdır. Öğretmenin görevi budur. (K7).

Görüldüğü gibi farklı sebeplerle açıklasalar da öğretmenlerin büyük çoğunluğunda felsefi düşüncenin eğitime yansımaması gerektiği anlayışı hâkimdir. Aksi yönde düşünen yani öğretmenin felsefi algısını eğitime yansıtması gerektiğini savunan öğretmenler ise bunu şu şekilde açıklamışlardır;

‘... Öğretmenlerin eğitim felsefesine sahip olması tabi ki eğitim sürecini etkiler. Etkilemelidir de zaten. Eğer öğretmen öğrencilerin davranış kazanmasında etkili olmayacaksa o zaman bizi öğretmen yapan nedir ki?’ (K11).

‘... Öğretmen eğitime kendi görüşünü, ideolojisini kesinlikle yansıtır. Sonuçta ben sınıfın kapısını kapattığım anda içerde nasıl bir eğitim veriyorum kim bilebilir. Ama tabi kural gereği eğitim programında, eğitim öğretim planında hangi değerler veriliyorsa biz onu vermeye çalışıyoruz. Vermesek kimse niye vermiyorsun diyemez. Sonuçta her öğretmenin gittiği yol farklıdır’ (K3).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen sonuçlara ve konuya ilişkin önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmada nicel ve nitel yöntem bir arada kullanılmıştır. Anket; 294 sınıf öğretmene uygulanmış; geri dönen 221 anket değerlendirmeye alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ise kolay ulaşılabilir durum örnekleme yoluyla 221 katılımcı içinden 12 kişiye uygulanmıştır. Literatür taraması ve veri analizinden elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

5.1.1. Anketlerden Elde Edilen Sonuçlar

1. Anket uygulamasına 98 erkek ve 123 bayan sınıf öğretmeni katılmıştır. Örneklemin geneli 31- 40 yaş arası olup %76,9'u lisans mezunudur.
2. Ankette yer alan 9 eğitim alanı içinde bilgi alanında en çok idealizm işaretlenmiştir. Bu sonuca bakılarak öğretmenlerin evrensel, mutlak bilgiye itimat ettikleri söylenebilir.
3. Öğretim programı, öğretim yöntemi, öğretmenin niteliği ve okulun işlevi konularında pragmatizm tercih edilmiştir. Öğretmenlerin bu tercihlerinde mevcut eğitim anlayışının uygulanmasının büyük ölçüde etkisi vardır. Nitekim böyle bir anlayışın neticesinde de öğretmenler kendilerini rehber, öğrencilere yol gösterici olarak tanımlamışlardır.
4. Okulun toplumsal görevi konusunda ilk sırada realizm yer almasına karşın idealizm, milliyetçilik ve pragmatizm de yakın yüzdelerle işaretlenmiştir. Öğretmenlerin okulun toplumsal görevi konusunda algıları dağınık gibi görünse de bu dört düşünce akımına bakıldığında hepsinin topluma uyumlu birey yetiştirmeyi amaçladığı görülmektedir. Dolayısıyla öğretmenler okulu; toplum için birey yetiştiren bir araç olarak algılamaktadırlar.

5. Öğrenci ve etik konusunda milliyetçilik tercih edilmiştir. Öğretmenler öğrencilerin kendi kültürüne bağlı, toplumuna faydalı olma inancına sahip bireyler olmalarını amaçlamaktadırlar. Buna bağlı olarak ta rölativist bir ahlak anlayışının aksine toplumda kabul görmüş ahlaki değerlerin eğitimini savunmaktadırlar. Araştırmanın ikinci kısmında yapılan görüşmelere bakıldığında öğretmenlerin ortak kanaati özgüveni yüksek, düşüncelerini ifade edebilen ama aynı zamanda çevresine duyarlı, toplumuna saygı ile bağlı olan birey yetiştirmenin amaç olduğudur. Dolayısıyla nicel ve nitel bulgular nu noktada birbirini desteklemektedir.
6. Son olarak estetik konusunda ise tüm düşünce akımları birbirine yakın yüzdelerle işaretlenmiştir. Yine de diğerlerine kıyasla işaretlenen yüzdesi yüksek olan varoluşçuluğa bakıldığında öğretmenlerin öğrencide yaratıcı becerinin geliştirilmesinden yana oldukları söylenebilir.
7. ‘Okulun toplumsal görevi’ ve ‘Estetik’ konuları dışında cinsiyet değişkenine bağlı olarak sınıf öğretmenlerimizin eğitim algılarında farklılık bulunmamaktadır. Ama bilgi, öğrenci ve okulun işlevi konularında hakim düşünce akımını benimsemiş düzeyleri bayanlarda daha fazladır. Okulun toplumsal görevi ile ilgili olarak ise bayan katılımcılarda realizm; erkeklerde ise idealizm felsefesi hâkimdir. Estetik konusunda ise bayan öğretmenler arasında varoluşçuluk; erkek öğretmenler arasında da milliyetçilik en çok tercih edilen düşünce sistemleridir.
8. Yaş değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin eğitim algıları sadece 50 yaş üzeri grubunda farklılaşmaktadır. 50 yaş üzeri grubunda daha ziyade klasik bir eğitim anlayışı hâkimdir. Diğer yaş gruplarındaki farklılaşmalar belirgin değildir.
9. Öğretmenlerin eğitim algılarının eklektik bir özellikte olduğu tespit edilmiştir. Şöyle ki eğitim algısı saf denilebilecek 22 öğretmene karşı; eklektik özellikte bir eğitim algısına sahip öğretmen sayısı 199’dur. Dolayısıyla genel olarak öğretmenlerin farklı düşünce akımlarından

etkilenererek kendi eğitim felsefelerini geliştirdikleri söylenebilir. Bu bulgular Tekin & Üstün (2006)'ün çalışmasının sonuçları ile benzemektedir. Tekin & Üstün de yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının eğitim felsefelerinin tek bir noktada yoğunlaşmayıp eklektik olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

10. Sonuçlara göre felsefi ifadeler hâkimdir. Hem felsefeler arasında hem de genel tabloda en fazla işaretlenen düşünce akımı pragmatizmdir. Benzer bir sonuç Gündoğdu (2008)'nin eğitim algısı ile ilgili yaptığı çalışmada görülmektedir. Araştırmacı; akademisyenler arasında yaptığı çalışmada genel olarak pragmatizmin benimsendiğini tespit etmiştir. İdeolojiler arasında ise en çok milliyetçilik işaretlenmiştir. Tüm düşünce akımları arasında en az işaretlenen sosyalizmdir. Ayrıca bayan ve erkek öğretmenlerin felsefi ve ideolojik yönelimleri karşılaştırılacak olursa; bayanlar arasında ideolojiler daha hâkim iken erkeklerde felsefi tercihler ağırlıktadır.

5.1.2. Görüşmelerden Elde Edilen Sonuçlar

1. Uygulamanın bu kısmında 7 bayan ve 5 erkek sınıf öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerin hepsi lisans mezunudur.
2. Öğretmenler eğitim anlayışlarını öğrenci merkezli tanımlamışlardır. Araştırmanın ilk safhasında uygulanan ankette de öğrenciyi merkeze alan ifadelerin daha fazla işaretlendiği dikkate alınırsa araştırma bulguları birbirini destekler niteliktedir.
3. Öğretmenler eğitim konusundaki düşüncelerini, benimsedikleri değerleri hangi felsefe veya ideoloji ile adlandıracakları konusunda net bir tavır sergileyememişlerdir. Bunun sebepleri temel felsefe ve ideolojiler hakkında yeterli ve doğru bilgiye sahip olmamaları; bilgi sahibi öğretmenlerin de eğitim algılarının eklektik olmasıdır.
4. Öğretmenler; eğitimcilerin tek bir düşünce sistemini benimsemesini yanlış bulmaktadırlar. Çünkü öğretmen eğer belirli bir felsefe ya da ideolojiyi benimseyip onun prensiplerini uygulamaya çalışırsa eğitimde gelişim ve

değişim mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla onlara göre bir eğitimci tüm düşünce akımlarını inceleyip kendine doğru gelen taraflarını alarak karma bir felsefe oluşturmalıdır.

5. Öğretmenler eğitime ilişkin felsefi veya ideolojik algılarını eğitim sürecine yansıtmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu düşüncelerinin başlıca sebepleri; felsefi veya ideolojik tavrın eğitimde birliği ve kaliteyi olumsuz etkileyeceği, toplum içinde kaos ortamını yaratacağı ve mesleki kariyerlerinin riske gireceği yönündeki inançlarıdır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına ilişkin şu önerilerde bulunulmuştur;

1. Araştırmada elde edilen en önemli sonuçlardan biri öğretmenlerin eğitim felsefe ve ideolojileri hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır. Bu durum onların kendi eğitim algılarını oluşturmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla bu eksikliği gidermek adına öğretmenlere yönelik konferans, seminer, hizmet içi eğitim vs. etkinlikleri düzenlenebilir.
2. Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının felsefi algılarını geliştirmek amaçlı derslere ve uygulamalara ağırlık verilmelidir. Felsefi bakış açısına sahip olmanın sadece alan uzmanları için değil tüm bireyler özellikle de eğitimciler için gerekli olduğu bilincinin yerleşmesi sağlanmalıdır.
3. Milli Eğitim Bakanlığı ile eğitim kurumları arasındaki ilişki kuvvetlendirilerek öğretmenler; Milli eğitim felsefesinin oluşturulması ve sistemin düzenlenmesi sürecine dâhil edilmelidir. Onların eğitim sürecine ilişkin fikirleri, eleştirileri ve önerileri dikkate alınmalıdır. Böylece öğretmenlerin kendilerini devlet ile okul arasında sadece birer taşıyıcı olarak algılamaları önlenir.
4. Öğretmenler; ne kendi felsefelerini ne de milli eğitim felsefesini ortam şartlarının uygunsuzluğu sebebiyle tam anlamıyla uygulayamadıklarını, dolayısıyla felsefi veya ideolojik algının bir anlam ifade etmediğini

düşünmektedirler. Çözüm olarak öncelikle herkesin anlayabileceği bir milli eğitim felsefesi geliştirilmeli; bu milli eğitim felsefesi oluşturulurken ülkenin sadece belli bölgeleri değil, yurt geneli dikkate alınarak uygulanabilir düzenlemeler yapılmalıdır.

5. Bu araştırma; ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır. Konu ile ilgili diğer eğitimcilerin de görüşlerine başvurulabilir. Özellikle branş öğretmenlerine yönelik yapılacak benzer bir çalışmanın; elde edilecek bulgular itibariyle faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, Bedia (1982). *Ahlak Öğretileri* (3. Baskı) . İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Akgün, Ergün (1996). *Milliyetçilik ve Tarih Öğretimindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Akyüz, Hüseyin (1992). *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: MEB.
- Alkan, Cevat (1983). *Eğitim Felsefesi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Althusser, Louis (1978). *Devletin İdeolojik Aygıtları*. İstanbul: Birikim Yayıncılık.
- Aslanyürek, Semir (2005). Sosyalist Eğitimde Sanat ve Yaratıcılık. (Editör: Erhan Nalçacı). *Sosyalizm ve Eğitim Sol Meclis*. İstanbul: NK Yayınları, 237-240.
- Bal, Hüseyin (1991). *John Dewey'in Eğitim Felsefesi* (1. Baskı). İstanbul: Aydınlar Matbaası.
- Barry, Norman (1997). *Komünizm Sonrası Dönemde Klasik Liberalizm*. (Çevirenler: Erdoğan. Mustafa). Ankara: Ltd Yayınları.
- Baydur, Mithat (1994). *Milliyetçilik*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- Binbaşoğlu, Cavit (1987). *Eğitim Düşünce Tarihi*. Ankara: Binbaşoğlu Yayınevi.
- Blackham, Harold. J. (2005). *Altı Varoluşçu Düşünür*. Ankara: Dost Kitabevi.

Bolay, Süleyman H. (1996). *Felsefi doktrinler ve Terimler Sözlüğü* (6. Baskı). Ankara: Akçağ Yayıncılık.

Bolay, Süleyman H. (2006). *Felsefe Dünyasında Gezintiler*. Ankara: Nobel Yayınları.

Bora, Tanıl ve Gültekingil, Murat (2003). *Milliyetçilik: Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce* (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Bumin, Tülin (2002). *Felsefe*. İstanbul: Türk Sanayiciler ve İş Adamları Derneği.

Calhoun, Craig (2007). *Milliyetçilik* (1. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Cevizci, Ahmet (1997). *Felsefe Sözlüğü* (2. Baskı). Ankara: Ekin Yayınları.

Cevizci, Ahmet (2002). *Etiğe Giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Çağlar, Ozan. (2007). *Milliyetçilik ve Türkiye’de Milliyetçi Akımlar*. Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çakıcıoğlu, Erdal (2005). Eğitimde Marksist Yaklaşım. (Editör: Erhan Nalçacı). *Sosyalizm ve Eğitim Sol Meclis*. İstanbul: NK Yayınları, 228-201.

Çetin, Halis (2001). *Devlet, İdeoloji ve Eğitim*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25(2), 201-211.

Çoban, Ahmet (2002). ‘Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Sürecine İlişkin Felsefi Tercihlerini Değerlendirilme’.

http://www.universite-toplum.org/pdf/pdf_UT_331.pdf

Erişim Tarihi: 22.02.2008

Çüçen, Kadir A. (2001). *Felsefeye Giriş*. Bursa: Asa Kitabevi.

Dewey, John (2004). *Demokrasi Ve Eğitim*. Ankara: Yeryüzü Yayınları.

Eagleton, T. (1996). *İdeoloji* (2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Engin, Bayram (1998); 'Çanakkale İli Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin Eğitim Felsefemizi Algılama Düzeyleri'. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Erdem, Hüsameddin (1999). *Bazı Felsefe Meseleleri*. Konya: Hü-Er Yayınları.

Erdem, Hüsameddin (2000). *İlkçağ Felsefe Tarihi*. Konya: Hü-Er Yayınları.

Erdem, Hüsameddin (2003). *Ahlak Felsefesi* (3. Baskı). Konya: Hü-Er Yayınları.

Erdoğan, Mustafa (1998). *Liberal Toplum Liberal Siyaset* (2.Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Ergil, Doğu (1983). *İdeoloji ve Milliyetçilik*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Ergil, Doğu (1986). *İdeoloji*. Ankara: Sevin Matbaası.

Esenerli, Hayri (2005). *Sosyalizm Tarihinde Eğitim Tartışma ve Uygulamaları*. (Editör: Erhan Nalçacı). *Sosyalizm ve Eğitim Sol Meclis*. İstanbul: NK Yayınları, 67-76.

Fidan, Nurettin ve Erden, Münire (1988). *Eğitim Bilimine Giriş* (3. Baskı). Ankara: Repa Yayınları.

Foulquié, Paul (1976). *Varoluşçu Felsefe*. İstanbul: Gelişim Yayınları.

Freire, Paolo (1998). *Ezilenlerin Pedagojisi* (2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Gaarder, Jostein (2007). *Sofie'nin Dünyası* (19. Baskı). İstanbul: Pan Yayıncılık.

Geçici, Süleyman (2000); '*İlköğretim Öğretmenlerinin Eğitim Anlayışları (Uşak İli Örneği)*' Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Greene, Theodore M. (1955). A Liberal Christian Idealist Philosophy of Education. (Editor: Nelson B. Henry). *Modern Philosophies and Education (Part I)*. Chicago: Distributed By The University Of Chicago Press, 91-136.

Gökalp, Ziya (1973). *Terbiyenin Sosyal ve Kültürel Temelleri* (1. Baskı). İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gökberk, Macit (1974). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Bilgi Yayınları.

Gökberk, M. (1979). *Felsefenin Evrimi* (1. Basım). İstanbul: MEB.

Gökçe, Feyyat (1999). *Eğitim Sistemlerinin Amaçları İle Devletin Siyasi İdeolojik Ekonomik Güçleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Göktuna, Ahmet S. (1966). *Sosyalist Ülkelerde Fikir ve Sanatın Kaderi*. İstanbul: Kervan Kitapçılık.

Guttek, Gerald L. (2006). *Eğitime Felsefi Ve İdeolojik Yaklaşımlar* (3. Baskı). Ankara. Ütopya Yayınevi.

Güngör, Erol (1982). *Dünden Bugünden-Tarih, Kültür ve Milliyetçilik* (1. Basım). Ankara: Mayaş Matbaacılık.

Güven, İsmail (2000). *Türkiye’de Devlet, Eğitim ve İdeoloji*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Hacıeminoğlu, Necmettin (1972). *Milliyetçi Eğitim Sistemi*. Ankara: Töre-Devlet Yayınları.

Hançerlioğlu, Orhan (1993). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kaya, Alp (1999). *Kavramsal Nitelikleriyle ‘Millet, Milliyetçilik ve Atatürk’ün Milliyetçilik Anlayışı’*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Küken, Gülnihal (1996). *Felsefe Açısından Eğitim* (1.Basım). İstanbul: Alfa Yayınları.

Locke, John (2004). *Eğitim Üzerine Düşünceler* (2.Baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Lukes, Steven (1998). *Marxizm ve Ahlak* (1.Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Mahçupyan, Etyen (2000). *İdeolojiler ve Modernite* (3.Baskı). İstanbul: Patika Yayıncılık.

Politzer, Georges (2003). *Felsefenin Başlangıç İlkeleri*. Ankara: Yeryüzü Yayınları.

Öncül, Remzi (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü* (1.Basım). İstanbul: MEB.

Öndeş, Ali Ö. (2005). *Sosyalist Türkiye’de Eğitim*. (Editör: Erhan Nalçacı). *Sosyalizm ve Eğitim Sol Meclis*. İstanbul: NK Yayınları, 93-98.

Özdeniz, Serap A. (2005). Sosyalizmde Eğitim Kavramı Üzerinde Yeniden Düşünmek. (Editör: Erhan Nalçacı). *Sosyalizm ve Eğitim Sol Meclis*. İstanbul: NK Yayınları, 82-92.

Özlem, Doğan (1989). *Günümüzde Felsefe Disiplinleri* (1.Baskı). İstanbul: Ara Yayıncılık.

Sackiel, Ellen K. (2003). *William James'in Pragmatist Felsefesi* (1.Baskı). İstanbul: Paradigma Yayınları.

Seferoğlu, Şükrü K. ve Başbuğ, Hayri (1985). *Millet ve Milli Birlik Bilinci*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Selsam, Howard (2003). *Din, Bilim ve Felsefe* (1. Baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayın.

Shook, John R. (2003). *Amerikan Pragmatizminin Öncüleri*. İstanbul: Üniversite Kitabevi.

Smith, Anthony D. (1994). *Milli Kimlik* (1.Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Spring, Joel (1991). *Özgür Eğitim* (1. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Stewart, Ian (2004). 'Can Professional Studies Be Included in the Liberal Arts Curriculum?' *Innovative Higher Education*. 29(1), 67-81.

Susser, Bernard (1995). *Political Ideology In The Modern World* (1.Baskı). Boston: Allyn And Bacon Press.

Sönmez, Veysel (1994). *Eğitim Felsefesi* (4. Baskı). Personel Eğitim Merkezi Yayın.

Sönmez, Veysel (2006). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Szaniawski, Ignancy (1980). *Okulun Toplumsal İşlevi*. Ankara: Onur Yayınları.

TDV (Türk Diyanet Vakfı). (1997). *Her Yönüyle Tevfik İleri*. Ankara. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Tanilli, Server (1994). *Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?* İstanbul: Cem Yayınevi.

Tekin, Seher ve Üstün, Ahmet (2008); 'Amasya Eğitim Fakültesi Öğretmen Adaylarının Eğitim Süreci Hakkındaki Felsefi Tercihlerinin Tespiti'. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (25), 145-158

Thilly, Frank (1995). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Timuçin, Afşar (2005). *Estetik* (7. Baskı). İstanbul: Bulut Yayınları.

Topçu, Nurettin (2002). *Felsefe*. Dergâh Yayınları. İstanbul.

Topses, Gürsen (1982). *Eğitim Felsefesi Temel Sorunları*. Ankara: Dayanışma Yayınları.

Tozlu, Necmettin (1997). *Eğitim Felsefesi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Turgut, İhsan (1993). *Sanat Felsefesi*. İzmir: Akademi Kitabevi.

Turgut, İhsan (1998). *Kaostaki Eğitim*. İzmir. Anadolu Matbaacılık.

Üşür, Serpil S. (1997). *İdeolojinin Serüveni* (1.Baskı). İstanbul: İmge Kitabevi.

Varış, Fatma (1988). *Eğitimde Program Geliştirme 'Teori ve Teknikler'* (4. Baskı) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Weber, Alfred (1964). *Felsefe Tarihi* (3. Baskı). Ankara: Sosyal Yayınlar.

White, David A. (2001). Freedom and Responsibility: Existentialism, Gifted Students, and Philosophy. *Gifted Child Today Magazine*, 20010101, 24(2), 48-53.

Wild, John (1955). 'Education and Human Society: A Realistic View'. (Editor: Nelson B. Henry). *Modern Philosophies and Education (Part I)*. Chicago: Distributed By The University Of Chicago Press, 17-56.

Yayla, Atilla (2002). *Liberalizm* (4. Baskı). Ankara: Liberte Yayınları.

Yılmaz, Aytekin (2003). *Çağdaş Siyasal Akımlar* (2.Baskı). Ankara: Vadi Yayınları.

EKLER**EK 1: ANKET FORMU****EK 2: GÖRÜŞME FORMU****EK 3: YAZIŞMALAR**

EK 1:**BÖLÜM I**
KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Bu bölümde kişisel bilgilere yönelik bazı sorular yer almaktadır. Sizin için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz:

() Kadın () Erkek

2. Yaşınız:

() 30 yaş ve altı

() 31-40

() 41-50

() 50 yaş ve üzeri

3. En son aldığınız diploma (Öğrenim durumu):

.....

BÖLÜM II ANKET FORMU

Değerli öğretmenim;

Bu çalışma öğretmenlerin eğitime ilişkin algılarını değerlendirmek için hazırlanmıştır. Aşağıda yer alan her eğitim alanı için size en uygun gelen ifadeyi işaretleyiniz.

Bu çalışmaya katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Y. Lisans Öğrencisi Selva KENANLAR

No	Bilgi	Tek Tercih	Birden fazla tercih için
1	Gerçek bilgi; nesnel dünyadaki varlıkları esas almalıdır.		
2	Gerçek bilgi; bireyin hayatın anlam ve değeri üzerinde düşünmesini ve seçim yapmasını sağlayan araçtır.		
3	Gerçek bilgi; milli şuur sahibi bireyler tarafından oluşturulan ortak fikirlendir.		
4	Gerçek bilgi; evrensel geçerliği olan akli ve ilahi temellere dayanmalıdır.		
5	Bilginin doğruluğu; bireyin algı ve perspektifine bağlı olarak değişir.		
6	Bilgi; problem durumlarında çözüm için faydalı olduğu sürece doğru kabul edilen bir araçtır.		
7	Bilgi; nesnel dünyayı yansıttığı ve özgür düşüncelerin eyleme dönüştürülmesinde araç olarak kullanıldığı oranda geçerlidir.		

No	Öğretim Programı	Tek Tercih	Birden fazla tercih için
1	Öğretim programı; toplumsal konu ve problemleri merkeze alarak öğrencilerin problem çözme yeteneklerini geliştirmelidir.		
2	Öğretim programı; insanın Tanrı ve Evrenle olan en temel ilişkilerini açıklayan felsefe, teoloji ve pozitif bilimlerini içermelidir.		
3	Her eğitim kurumu kendi öğretim programını oluşturarak öğrencinin tercihine sunabilmelidir.		
4	Öğretim programı; pozitif (doğa) bilimlerinin ilkeleri temelinde oluşturulmalıdır.		
5	Öğretim programı; bireyin kendini gerçekleştirmesini sağlayacak insan bilimlerini merkeze almalıdır.		
6	Öğretim programı; doğadaki gerçekliği ve sosyal hayattaki farklılıkları inceleyen bilimsel temellere dayanmalıdır.		
7	Öğretim programı; milli kültüre ait derslerden ve pozitif bilimlerden oluşmalıdır.		

No	Öğretim Yöntemi	Tek Tercih	Birden fazla tercih için
1	Öğrencilerin kuramsal olarak öğrendikleri bilgileri kullanarak maddi üretime dayalı iş yapmalarına yönelik bir öğretim yöntemi uygulanmalıdır.		
2	En uygun öğretim yöntemleri; öğrencinin milli değerleri tanınmasını ve benimsemesini sağlayan yöntemlerdir.		
3	Öğrenciler ihtilafli konular da dahil her konuda serbestçe araştırma yapabilmeli ve araştırma sonuçlarını kullanabilmelidir.		
4	Öğretimde; öğrenciyi hayatın anlamına ilişkin kendi doğrularını aramaya teşvik edici soru-cevap yöntemi tercih edilmelidir.		
5	Proje yapma, problem çözme ve yaparak öğrenme yöntemleri en etkili öğretim yöntemleridir.		
6	Anlatım, tartışma, gözlem, deney gibi çeşitli öğretim yöntemleri bir arada kullanılmalıdır.		
7	Düz anlatım ve tartışma en etkili öğretim tekniğidir.		

No	Öğrenci	Tek Tercih	Birden fazla tercih için
1	Öğrenci; eğitim aracılığıyla kendi kurallarını ve uygulaması gereken ilkeleri oluşturur.		
2	Öğrenciler aldıkları eğitim sonucunda meslek seçiminde bilinçlenir, genel vatandaşlık görevlerini bilir ve bilimsel alanda üst düzey bilgi sahibi olur.		
3	Öğrenci; öncelikle akli ve manevi nitelikli bilgileri özümsemelidir		
4	Öğrenciler; eğitim aracılığıyla ülkenin sosyo-ekonomik olarak dengeli bir şekilde kalkınmasına katkıda bulunabilecek nitelikler kazanmalıdırlar.		
5	Öğrencilerin duyu organları vasıtasıyla öğrenmek zorunda oldukları belirli bilgi ve beceriler vardır.		
6	Aldıkları eğitim neticesinde öğrenciler; devletine, milletine ve vatanına bağlı aydınlar olmalıdırlar.		
7	Eğitimle öğrenci hayatta karşılaşılabileceği sorunlara karşı tecrübe kazanır.		

No	Öğretmenin Niteliği	Tek Tercih	Birden fazla tercih için
1	Değerlerin taşıyıcısı olan öğretmen; eğitim sürecinin merkezinde yer alan otoritedir.		
2	Öğretmen; öğrencinin problem çözerek faydalı olan bilgiye ulaşma sürecinde ona rehberlik yapan kişidir.		
3	Öğretmen bilimsel alanda uzman olan otoritedir.		
4	Öğretmen; öğrencinin yaratıcılığını ve araştırmalarını özgürce ortaya koyabilmesini sağlamalıdır.		
5	Öğretmen; öğrencilerini siyasi konularda bilinçlendirip onların çağdaş ve devrimci bir tutum geliştirmelerini sağlamalıdır.		
6	Öğretmen; öğrencilerin bireysel düşüncelerini ifade edebildikleri bir öğretim uygulamalıdır.		
7	Öğretmen; öncelikle Türk tarihi ve kültürünü bir bütün olarak öğrencilerine anlatmalı; bilhassa Türk büyüklerinin hayatlarını okumaları konusunda onları teşvik etmelidir.		

No	Okulun İşlevi	Tek Tercih	Birden fazla tercih için
1	Okul; düşüncelerini geliştirebilecek ve serbestçe meslek seçebilecek nesiller yetiştirmelidir.		
2	Okulun görevi; öğrencilere bilgi aktarmak ve araştırmacılığı öğretmektir.		
3	Okul; öğrenciye siyasi şuur kazandırarak öğrencide yaşamı yeniden anlamlandırıp değiştirme isteği uyandırmalıdır.		
4	Okul; çocuğun kendi problemlerini çözerek toplumsal hayata hazırlanmasını sağlayan kurumdur.		
5	Okullar zihinsel süreçlerin geliştirilmesi için vardır.		
6	Okul; milli hedefler doğrultusunda vatani için çalışan özverili bireyler yetiştirir.		
7	Okul; öğrencinin kendini tanımasında gerekli olan şartları hazırlamak için vardır.		

No	Okulun Toplumsal Görevi	Tek Tercih	Birden fazla tercih için
1	Okul öğrenciyi; kendisinden toplumun yüksek ölçüde faydalanabileceği milli bir unsur haline getirmelidir.		
2	Kişiyi yepyeni bir toplumun insanı ve koruyucusu olmaya hazırlamak okulun toplumsal görevidir.		
3	Okullar; toplumsal gelişim gerçekleştirecek bireyler yetiştirmelidir.		
4	Okul; kendi kendini yöneten bireyler yetiştirerek toplumsal görevini yerine getirir.		
5	Okul; evrensel bilginin temel esası olan akli ve manevi bilgiyi öğrenciye vererek onu topluma hazırlar.		
6	Sınırsız özgürlüğün olduğu bireysel yaşama endeksli bir toplumsal yapı okullardaki öğretim ortamlarıyla desteklenmelidir.		
7	Okul; bilimsel anlayışı benimsemiş topluma uyumlu bireyler yetiştirmelidir.		

No	Etik	Tek Tercih	Birden fazla tercih için
1	Ahlâki değerler evrensel akli ve manevi temellere dayanmakta olup; zamana ve toplumlara göre değişiklik göstermez.		
2	Toplum yararına olan değerler; ahlâki belirler.		
3	Öğrenci; ahlâki değerleri kabul edip etmeme konusunda serbestçe seçim yapabilmelidir.		
4	Ahlâk eğitiminde evrensel insanlık değerleri ele alınmalıdır.		
5	Öğrencilere; akla, mantığa ve realiteye uygun değerler benimsetilmelidir.		
6	Ahlâki değerlerini kişisel tercihleriyle oluşturacak öğrenciler yetiştirilmelidir.		
7	Öğrenciler; milli ve manevi değerlerimizi, gelenek ve göreneklerimizi benimseyecekleri bir eğitimden geçmelidir.		

No	Estetik Anlayışı	Tek Tercih	Birden fazla tercih için
1	Sanatsal zevkler kültürel farklılık gösterse de estetiğe karşı insanların ilgisi dünyanın her yerinde aynıdır.		
2	Öğrencinin estetik anlayışını geliştirmek için toplum kendi değerlerini ve milli zevklerini öne çıkarmalıdır.		
3	Estetik değer eğitimi; evrensel gerçeklerin hayattaki ideal örneklerini yansıtan eserlere dayanmalı ve öğrencinin bu eserlerdeki özü yakalaması sağlanmalıdır.		
4	Estetik deneyim; toplumsal hayatın gerçeklerini yansıttığı ve öğrencinin bu alanda bilinçlenmesini sağladığı ölçüde değerlidir.		
5	Estetik deneyimleri; öğrencide haz ve mutluluk duygularını geliştirdiği ölçüde başarılıdır.		
6	Öğrenciler kendi estetik zevklerini oluşturacakları deneyimleri özgürce seçmelidir.		
7	Estetik eğitiminde meşhur eserleri taklitten ziyade öğrencinin kendi yaratıcı düşüncesiyle bir eser oluşturması beklenmelidir.		

EK 2:

GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

..../..../2008 tarihinde saat sınıf öğretmeni Sayın görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu

Sınıf öğretmenleri eğitim süreçlerini düzenlerken başlıca hangi felsefi ve ideolojik görüşlere dayanmaktadırlar?

27/05/2008 tarihinde saat 10.00'da sınıf öğretmeni Sayın KI ile görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Evet.*

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecektir. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

Eğitim biliyorsunuz genel olarak çocuğa istedik davranışların kazandırılmasıdır. Eğitim çok önemlidir. Bir ülkenin kalkınması için herkes eğitilmelidir. Bu yüzden eğitimden ne anladığımız son derece önemlidir. Eğitim toplum örf, anane, gelenek ve göreneklerinin zaman içinde özünü koruyarak ama gelişmelere de uyarlanarak yeni nesillere aktarılmasıdır. Eğer şahsi fikrimi sorarsanız benim eğitimden anladığım budur. Öğrenci vatanını, milletini sevecek; onun için faydalı olmaya çalışacak. Ama aynı zamanda da kendi hayatını kurması için gerekli becerileri kazanacak.

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

Şimdi bu soru biraz hassas bir konuyla ilgili anladığım kadarıyla. Eğitimde siyasete tabii ki karşıyız ama yinede genel olarak cevap veriyim. Bütün resmi ideolojiler birbirinden etkilenerek, birbirinin üstüne konarak günümüze gelmiştir. Tek bir felsefeyi benimsemek yanlıştır. Ben inançlı bir insanım ve benim için değişmez şeyler vardır. Ama onun dışında kesin doğru diye bir şey yoktur. Ben bireysel olarak şöyle görüyorum: Her düşünce akımının kendi içinde olumlu yönleri var, olumsuz yönleri var. Olumlu yönlerini alacaksınız; size yanlış gelenleri bir tarafa bırakacaksınız. Bir şeyi toptan kabul etmek ya da reddetmek doğru değil

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Bakın okul siyasetin yeri değildir. Burası devlet kurumu. Benim bir ideolojim vardır ama okula kapının dışında bırakır girerim o ideolojiyi. Burada nedir; devletin resmi bir ideolojisi vardır. Uygun ortamda muhatabına eleştirdiğin yönleri söylersin. Ama şimdi herkes kendi benimsediği ideolojiyi bulunduğu kurumda çocuklara aktarmaya çalışırsa çatışma çıkar, kargaşa olur, sıkıntı meydana gelir. Bu okulda 42 öğretmen var. Herkes kendi düşüncelerini, değerlerini benimsetmeye çalışırsa barış ortamı olmaz. Dediğimiz gibi hangi felsefi akımı ele alırsanız alın bu böyledir.

GÖRÜŞME FORMU**Araştırma Sorusu**

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

27/05/2008 tarihinde saat 11.00'de sınıf öğretmeni Sayın K2 ile görüşme yapmak üzere görev yapmakta olduğu bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Evet.*

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

Türkiye’de eğitim sistemi sürekli değişiyor. Kıdemli bir öğretmen olarak birçok sistemde görev yapmış bulunuyorum. Öğretmen merkezli, ezbere dayalı, gözleme dayalı vs. Şuan ki mesela öğrenci merkezli ama ben şahsen bu anlayışın uygulama aşamasında Türkiye’nin içinde bulunduğu şartlardan dolayı amacına ulaştığını düşünmüyorum. Ancak yinede çocuk; yaparak, yaşayarak öğrenecek. Gözlem yapacak. Bunlar uygulanırsa çocuk başarıya ulaşır.

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

Benim eğitim felsefemi tanımlamak gerekirse Milli Eğitim amaçları doğrultusunda çocukları yetiştirmektir. Ayrıca öğretmen ve öğrenci merkezli felsefeleri bir arada kullanıyorum. Ama şimdi isim olarak hangi felsefe onu bilmiyorum.

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Öğretmenin kendi felsefe ya da ideolojisini eğitime yansıtmasını yanlış buluyorum. Eğer her öğretmen kendi düşüncelerini, anlayışını eğitime yansıtırsa eğitimde birlik sağlanamaz, kalite olmaz, yükselme olmaz.

GÖRÜŞME FORMU**Araştırma Sorusu**

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

03/06/2008 tarihinde saat 11.30'da sınıf öğretmeni Sayın K3 ile görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Evet.*

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

‘... Öğrenci kesinlikle problem çözebilecek, yaratıcı olacak, eleştirel olacak, kendi problemini araştırarak. Sonra mesela en önemseydiğim şeylerden biri özgüveni olacak. Ama özgüvenim var diye sonuna kadar özgüvenini kullanıp ondan sonra yaptığı şeyle ilgili başkalarına suç bulmayacak. Yaptıklarından dolayı kendini eleştirebilecek öğrenci’

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

‘... Benim eğitim felsefem ilerlemecilik olurdu herhalde. Eğer 20 kişilik sınıflarda olsaydım ilerlemecilik ve diğer akımları kullanırdım ama şuanda çoğu zaman klasik anlayışa kaçıyoruz. Benim 44 tane öğrencim var. Bu durum eğitim felsefeme de ters eğitimin yapısına da ters. Eğer sınıf mevcutları bu şekilde olmaya devam ederse bütün eğitim felsefelerini es geçip klasik anlayışı kullanırsın. Ayrıca sadece tek bir eğitim felsefesini benimsemek te felsefenin doğasına aykırı. Milliyetçi olmuşsun, pragmatist olmuşsun vs. Eğitimde tek bir doğru diye bir şey olamaz’

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Öğretmen eğitime kendi görüşünü, ideolojisini kesinlikle yansıtır. Sonuçta ben sınıfın kapısını kapattığım anda içerde nasıl bir eğitim veriyorum kim bilebilir. Ama tabi kural gereği eğitim programında, eğitim öğretim planında hangi değerler veriliyorsa biz onu vermeye çalışıyoruz. Vermemek kimse niye vermiyorsun diyemez. Sonuçta her öğretmenin gittiği yol farklıdır’

GÖRÜŞME FORMU**Araştırma Sorusu**

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

03/06/2008 tarihinde saat 12.40'da sınıf öğretmeni Sayın *K4* ile görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Evet.*

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

Benim eğitimde amacım %80 bu çocuklar iyi bir iş sahibi olsunlar. Çünkü biliyorsunuz şuan herkesin amacı o değil mi? Herkesin amacı geçimini sağlayabilecek kadar para kazanabilmek. Tabi bu çocuklar ilerde birer yetişkin vatandaş olacaklar. O yüzden genel amacım bu ülkeye katkı sağlayabilecek, meslek sahibi bireyler yetiştirmek ve kendi öz benliklerini kazanmalarını sağlamak.

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

Yani önceden işte biz anlatıyorduk sonar ödev veriyorduk çocuk yapıyordu falan. Şimdi tabi değişti. Öğrenciye söz hakkı verildi. Biz de dersleri öyle işliyoruz. Şimdi şey diyorlar ya pragmatist anlayış. İşte hani bana öz fikrimi sorarsanız pragmatist miyim bilemiyorum. Ama okulda derste pragmatistim. Onun ötesinde felsefem şu diyemem.

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Devletin ideolojisi, felsefesi her zaman öğretmeninkinden önceliklidir. Dışına çıkması mümkün değil. Dolayısıyla öğretmen kendi anlayışını eğitime uygulayamaz. Devletçe öğretmenler, öğrenciler, program, eğitim bir kalıba sokulmuş. Dışına çıktığınızda sizin başınız ağrır. Hangi felsefeden, ideolojiden bahsedilebilir ki bu durumda.

GÖRÜŞME FORMU**Araştırma Sorusu**

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

03/06/2008 tarihinde saat 15.30'da sınıf öğretmeni Sayın K5 ile görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Evet.*

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

Benim sınıfımda en önemli olan; en çok üstünde durduğum şey çocukların derse katılmaları. Çocuk bazı kurallar çerçevesinde fikrini söyleyecek. Sınıfta özgür olacak. Ama saygılı olmayı da bilecek. Şımarıklığa asla tahammülüm yok. Kendini bilecek çocuk. Ancak böyle bir eğitimle bu çocuklar ilerde düzgün insanlar olurlar.

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

Benim eğitim felsefeleri hakkında özellikle o saydığınız idealizmdir vs. çok bilgim yok. Genel olarak adını duydum ama ayrıntılı bir araştırma yapmadım. Açıkçası eksikliğini de hissetmiyorum.

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Bir amaç, bir doğrultu veriliyor bize. Biz mutlaka kendimizden bir şeyler katıyoruz ama öncelikli olan, uymamız gereken Milli Eğitim anlayışıdır'. Az önce de dediğim gibi belirli bir felsefe ile falan işlemiyoruz. Bize doğru gelen şeyleri katıyoruz ama şudur budur bir felsefe ile hareket edeyim diye düşünmedim.

GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

05/06/2008 tarihinde saat 12.30'da sınıf öğretmeni Sayın K6 ile görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Evet.*

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

‘...Çocuk toplum için eğitilmeli. Topluma faydalı olduğu ölçüde ancak kendine faydalı olabilir çünkü. Özellikle ülkemizin şuan ki içinde bulunduğu durum düşünülürse bizler çocuklara öncelikle milli şuuru kazandırmalıyız. Çocuğun şuur sahibi olması için ise çocuğun özgüvenini, kapasitesini geliştirmeliyiz’

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

‘... Bence eğitimin ülke içinde de yerelleşmesi gerekmektedir. Çünkü şimdi kitaplar, etkinlikler sadece gelişmiş bölgelerdeki okullara göre ayarlanıyor. Ama ne biliyim bir köy okulunda veya imkânları olmayan okullarda bu eğitim nasıl uygulanır hesaba katılmıyor. Bu da eğitimde kaliteyi düşürüyor. İşte eğitimde sosyal çevrenin etkisi bu sebeptir. Yani sosyalizmin etkisi. Dolayısıyla ben sosyalizme yakın olduğumu söyleyebilirim’

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Öğretmenin kendi düşüncelerine, değerlerine göre öğrenci yetiştirmesi hoş bir şey değil. Aksi takdirde anarşiye varan olumsuzluklar ortaya çıkar. Özellikle ortaöğretimde öğretmen milli eğitime ters düşen hal ve hareketlerden kesinlikle kaçınmalıdır.

GÖRÜŞME FORMU**Araştırma Sorusu**

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

06/06/2008 tarihinde saat 11.00'de sınıf öğretmeni Sayın K7 ile görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Mümkünse ses kaydı yapmayalım siz not alın ben cevaplarken.*
- Nasıl isterseniz.

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

Eğitim çok boyutlu bir olaydır. Ama ne olursa olsun öğretmen hedefini belirlemelidir. Benim hedefim ülke için birey yetiştirmektir. Bence öğrenci eğitim aracılığıyla üreten bir birey olmalıdır, paylaşılan, katılımcı olmalıdır. Eğitim üretimi geliştirmek için, toplumun gelişimi için olmalıdır. Eğitimle öğrenciye yaşadığı çevreyi sevdirmeliyiz. Bunun için de önce öğretmen kendini sevdirecek öğrenciye. Öğrenci öğretmeni sevecek ki bilgi akışı sağlansın.

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

Valla şimdi hani öyle ideoloji falan peşinde değilim. Benim için önemli olan çocukların öğrenmesi. Ama milli eğitimden yanayız tabii. Biraz öncede dediğim gibi toplumun seven sayan bireyler olsunlar.

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

'Öğretmenin ideolojisi olmamalıdır. Günümüz popüler ideolojilerinden bahsedecek olursak bir öğretmenin işi ideolojiyle fikirlerle meşgul olmak değildir. Öğretmenin tek bir ideolojisi ya da felsefesi her neyse o vardır. O da; milli temel ideolojidir. Çok açık söyleyeyim öğretmen milli eğitimin militanıdır. Öğretmenin görevi budur.

GÖRÜŞME FORMU**Araştırma Sorusu**

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

06/06/2008 tarihinde saat 12.00'de sınıf öğretmeni Sayın K8 ile görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Evet.*

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

Öğrencileri daha çok işin içine katarak, daha onlara yönelik ders işliyorum. Böyle bir eğitimi doğru buluyorum. Onların yaşamlarından hareket ediyorum. Öğrencilerin düşüncelerini istiyorum. Bence zaten eğitimde de esas olan budur. Öğrencinin düşünmesi çok önemli.

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

Yani şimdi şu felsefedir diyemem. Hani sınıfta karma bir şekilde hepsini uyguluyoruz ama isim olarak hangisi tam olarak beni yansıtır bilemiyorum.

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Milli eğitimin bize verdiği direktiften çıkamayız. Dolayısıyla beğensekte beğenmesekte uyguluyoruz. Kendi düşünce ve felsefemizi hani bazen fikir olarak yeri geldiğinde söylüyoruz ama tabii geri planda kalıyor.

GÖRÜŞME FORMU**Araştırma Sorusu**

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

10/06/2008 tarihinde saat 14.00'de sınıf öğretmeni Sayın K9 ile görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Evet.*

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

Valla ben öğrencilerin öyle daha çok şey bilmelerini ya da ne biliyim bilimsel yönde çok ilerlemesini öncelikli tutmam. Bana göre kendini bilen ve toplum için faydalı bireyler yetiştirildiğinde eğitim esas hedefine ulaşmış denilebilir. Çünkü kendini bilen kişi ne kendine ne de ülkeye, topluma zararlı olur.

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

Eğitim felsefem şudur diyemem çünkü temel felsefelerin hepsi bizim kültürümüze yabancıdır. Ortaya çıktıkları toplumlarda gelişmişlerdir. Bizim eğitim anlayışımıza, aile ve toplum yaşantımıza uyarlanamaz. Ama illaki bir isim söylemek gerekirse milliyetçi bir anlayışa sahip olduğum söylenebilir. Fakat bakan yine söylüyorum bir öğretmenin özellikle sınıf öğretmeninin tek bir felsefede olması mümkün değil. O zaman at gözlüğü takmış olur. Kendini diğer her şeye kapatmış olur. Bu da kendisini geliştirmesini engeller.

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Öğretmen düşüncelerini, değerlerini yansıtmamalıdır. Yansıtırsa öğrenci kendi gibi düşünmeyen insanlara karşı başta öğretmenlerine karşı düşman olur. Kendi gibi düşünmeyen öğretmenlere güveni azalır, onun bilgisine saygı duymaz. Bir öğrenci öğretmene baktığında onda milliyetçiliği görüyorsa onun öğretmenliği bitmiştir. Veya bir öğretmende ideolojik bir tavır görüyorsa yanlıştır. Öğretmenin işi siyasetle uğraşmak değildir. Bence öğretmen her şeyden önce sorgulayan, eleştiren, kaynağını bilim olarak belirleyen biri olmalıdır.

GÖRÜŞME FORMU**Araştırma Sorusu**

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

12/06/2008 tarihinde saat 09.30'da sınıf öğretmeni Sayın *K10* ile görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Yok. O şekilde olmasın. ben yazıyım ya da siz not alın.*
- Nasıl isterseniz.

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

Ben eğitim sürecinde öğrencilerimin düşüncelerini rahatça ifade edebilecek özgüvene, özgürlüğe sahip olmalarını amaçlıyorum. Bunun için de sınıfta söz hakkını öğrenciye veriyorum. Öğrenci bildiği konularda konuşmayı öğrensin istiyorum. Uygulamada bunu gerçekleştirebiliyor musun' diye sorsan 'hayır' derim. Çünkü okulumuzun bulunduğu mahalle, çocukların aile yaşantısı gibi birçok etmen buna müsaade etmiyor.

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

İdealizm idealleri olan, kendi doğrularını savunan bireyler yetiştirmeyi hedefler. Yani bir öğretmen idealist olduğu zaman öğrencilerinde kendi hedefini belirleme ve o hedefe ulaşmak için idealist davranma becerisini kazandırır.

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Bir öğretmenin kendi felsefesi olabilir. İster istemez bu işine de yansıtacaktır. Ama elinden geldiğince geri planda tutacaktır. Aksi durumda bırakacak bu işi. Çünkü biz bunun için para almıyoruz. Devletin eğitim ayağı biziz. Bizim işimiz devletin gösterdiği doğrultuda hareket etmek.

GÖRÜŞME FORMU**Araştırma Sorusu**

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

13/06/2008 tarihinde saat 14.30'da sınıf öğretmeni Sayın *K11* ile görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle '*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*' konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Evet.*

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

Eğitim anlayışına göre bu süreçte öncelikle öğrencide bağımsız düşünebilme, öğretmeni ve diğer sınıf arkadaşları ile arasında saygıya dayalı bir iletişim kurma becerisi geliştirilmelidir. Ben öğrencilerimin düşüncelerine saygı duyarım. Bunu sağlamak için de daha çok buluş yolu ve problem çözme yöntemlerini kullanmak gerekiyor ama sınıfımda bunu uygulamam şartlardan dolayı zor oluyor.

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

Eğitim konusundaki bu düşüncem felsefi temellerden idealizm olabilir. Öğrencilerimin düşüncelerine, fikirlerine önem veririm. Kendilerini gerçekleştirmeleri ve mutlu birey olmalarını isterim. Ama bunu isterken kurallara sıkı sıkı bağlı değilim. Özgür ortam da olmalarını da isterim. Bu anlamda diğer akım olan existentializmden de yararlanıyorum.

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Öğretmenlerin eğitim felsefesine sahip olması tabii ki eğitim sürecini etkiler. Etkilemelidir de zaten. Eğer öğretmen öğrencilerin davranış kazanmasında etkili olmayacaksa o zaman bizi öğretmen yapan nedir ki?

GÖRÜŞME FORMU**Araştırma Sorusu**

İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algıları Değişkenlere Göre Farklılık Göstermekte midir?

16/06/2008 tarihinde saat 16.00’da sınıf öğretmeni Sayın *K12* ile görüşme yapmak üzere görev yaptığı okulda bulunmaktayım.

Sayın Öğretmenim; sizinle ‘*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişkenlere Göre İncelenmesi*’ konulu tez çalışmam için görüşmek istiyorum. Görüşme daha sonra çözümlenmek amacıyla ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Görüşme esnasında kayıt yapılmasını kabul ediyor musunuz?

- *Evet.*

Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Kişisel bilgilerinizin araştırmada kullanılmayacağını bilmenizi isterim. Araştırmamıza katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Eğitim anlayışınızı öğretmen-öğrenci ilişkisi, kullanılan öğretim yöntemleri, öğretim programı vs. hakkındaki düşünceleriniz açısından nasıl tanımlarsınız?

Eğitim anlayışımı; öğrenciyi merkeze alan, bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran, sınıfta demokratik bir ortam yaratmaya çalışan, daha çok problem çözme, buluş yöntemi ve beyin fırtınası tekniği gibi öğrenciye bilgiyi arama fırsatı veren bir sistem olarak tanımlayabilirim. Ancak ülkemizden kaynaklanan bazı altyapı eksikliklerinden dolayı tam olarak uygulamaya koyamadığımı dolayısıyla yüzde yüz verim alamadığımı eklemeliyim.

2. Eğitim konusundaki bu düşüncelerinizi bir felsefe ya da ideolojiyle adlandırmak gerekirse hangi felsefe ya da ideoloji sizin düşüncelerinizi yansıtmaktadır?

Felsefe olarak idealizmi, realizmi duydum ama savundukları düşünceleri çok fazla bilmiyorum açıkçası. Birde ilerlemeciliği, yeniden yapılandırmacılığı falan biliyorum onları da müfredat programı sebebiyle yani yeni uygulamalar sayesinde öğrendim.

3. Öğretmenlerin eğitim felsefesine ya da ideolojisine sahip olması ve bunun eğitim sürecine etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Hepimiz eğitimin birer parçası olarak o çarkın bir dişlisi olarak görevimizi tam yaparsak ve bunu yaparken de kendi ideolojimizi veya felsefemizi resmi ideolojinin, toplumun, ailenin, çocuğun beklentilerinin üstüne koymadan yaparsak bu ülke iyi bir yerlere ulaşacaktır.

EK 3: YAZIŞMALAR

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE;
KONYA

Danışmanı bulunduğum Sosyal Bilimler Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı 064214021005 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Selva KUNANLAR'ın "İlköğretimde Görev Yapan Öğrencilerin Eğitim Algularının Değişkenler Açısından İncelenmesi" isimli tezi için EK'ye belirlenen ilköğretim okullarında anket çalışması yapması gerekmektedir.

Gereği için alınması için gereğini yapılmaması arz edilmektedir.

Prof. Dr. Mevlanur C. MUŞTA

Ek:

- Tez Önerisi
- Anket Formu
- Anket Çalışması Yapılacak Okullar

Prof. Dr. Ahmet AFYON
İlköğretim Bölüm Başkanı

Uygundur.

Sınıfların başına
2.1.2018

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürü



Sayı : B.08.4.MEM.4.42.00.19/11884
Konu : Araştırma izni

04-03-2008

SELÇUK ÜNİVERSİTESİNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

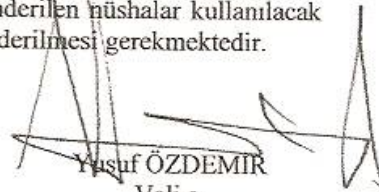
İlgi : 28/02/2008 tarihli ve B.30.2.SEL.0.E1.00.00/360-1547 sayılı yazı

Enstitünüz İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Selva KENANLAR'ın "İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algularının Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu araştırmasını ekli listede bulunan okullardaki öğretmenlere uygulama talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen ve onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen araştırmanın ekli listede bulunan okullardaki öğretmenlere uygulanmasında sakınca görülmemektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen nüshalar kullanılacak ve sonucun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini rica ederim.


Yusuf ÖZDEMİR
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:

1. Kişisel Bilgi Formu
2. Anket Formu (3 Sayfa)
3. Taahhütname



T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ



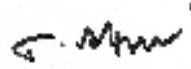
SAYI: B.30.2.5931.IL.EL.00.00/500-6

02.01.2008

VALİLİK MAKAMINA
KONYA

Tevfikimle San. Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Sevil KUNANLAK "Ülkemizde Güçlü Yapan Öğretmenlerin Eğitim Algılarının Değişimleri Açısından İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezine veri toplamak amacıyla ekte belirtilen illağretim okullarında anket çalışması yapmak istemektedir.

Gerektiğinde bilgilerinize ve işbirliğinize rica ederim.


Prof. Dr. Tahir AKGEMCI
MÜDÜR

Ekli : 1 adet dile ve anket

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Selva KENANLAR	İmza:	
Doğum Yeri:	Konya		
Doğum Tarihi:	11/08/1984		
Medeni Durumu:	Bekar		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Barbaros İ.Ö.O		Konya	1991-1995
Ortaöğretim	Anadolu Lisesi		Konya	1995-1999
Lise	Özel Güventaş Lisesi		Konya	1999-2002
Lisans	Selçuk Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı	Konya	2002-2006
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı	Konya	2006-2009
Tel:	0332 323 8220- 5648			
Adres	İş : Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı SÜ Meram Yerleşkesi 42090 Meram Yeni Yol / Meram / KONYA			